

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**DEPREM SONRASI MALATYA'DA KADIN
GİRİŞİMCİLİĞİNİN MEVCUT DURUMUNUN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışmanı Hazırlayan
Doç. Dr. Ömer Faruk ALADAĞ Ayşe Gül BETTEMİR

MALATYA 2025

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK ANABİLİM DALI**

**DEPREM SONRASI MALATYA’DA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN MEVCUT
DURUMUNUN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Gül BETTEMİR

**Danışmanı
Doç. Dr. Ömer Faruk ALADAĞ**

MALATYA 2025

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Ömer Faruk ALADAĞ danışmanlığında hazırladığım “Deprem Sonrası Malatya’da Kadın Girişimciliğinin Mevcut Durumunun İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinin tümüyle özgün çalışmam olduğunu, bilimsel etik kurallarına uygun olarak hazırlandığını ve kaynak gösterme ilkelerine titizlikle riayet edildiğini beyan ederim.

Ayşe Gül BETTEMİR

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın tamamlanmasında büyük katkıları olan tez danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ömer Faruk ALADAĞ'a, teşekkürlerimi sunarım. Bilimsel yönlendirmeleri ve destekleri sayesinde bu noktaya ulaştım. Yüksek lisans jürisinde yer alan Prof. Dr. Hüseyin ALTAY ve Prof. Dr. İzzet KILIÇ'a da çalışmama kattıkları değer için teşekkür ederim. Yapıcı eleştirileri ile çalışmanın kalitesi artmıştır.

Araştırmamın en önemli destekçileri olan 12 katılımcıya içten teşekkürlerimi sunarım. Samimi yanıtları ve sabırları sayesinde saha çalışması oldukça keyifli geçti. Onların deneyim ve bilgileri, araştırmama derinlik kattı.

Tez çalışmam boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana büyük destek olan kardeşim Fatma Açıkgöz'e, arkadaşlarım Araştırma görevlisi Gizem Ateş'e ve Meral Şenol Akagündüz'e, ayrıca samimiyetleriyle beni motive eden değerli hocam Fulya Çolak'a teşekkür ederim.

Canım kızım benim bu büyük başarımda en büyük pay senin. Tüm emeklerin, fedakarlıkların ve sabrın için sana minnettarım. Seni çok seviyorum.

Sevgili ailem tüm hayatım boyunca benden desteklerinizi esirgemediniz bu başarımda da sizlerin de büyük payı var. Desteğiniz, sevginiz ve inançlarınız sayesinde bugün buradayım. Hepinize sonsuz teşekkürler.

Teşekkür ederim.

Ayşe Gül Bettemir

Nisan, 2025

ÖZET

DEPREM SONRASI MALATYA'DA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN MEVCUT DURUMUNUN İNCELENMESİ

Doğal afetler, özellikle depremler, insanlık için en büyük tehditlerden biridir. Özellikle depremler, üretim süreçlerinin durması, altyapının zarar görmesi ve işsizlik oranlarının artması gibi nedenlerle ekonomik büyümeyi olumsuz etkiler. Afetlerin ardından iyileşme sürecinde kadın girişimciler, yenilikçi yaklaşımlarıyla, yeni iş olanakları oluşturarak ve toplulukları yeniden bir araya getirerek kritik bir rol üstlenirler. Türkiye'de yaşanan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremler, büyük bir can kaybına ve yaygın hasara neden olmuştur. Bu bağlamda, özellikle depremde etkilenen bölgelerde yaratıcı ve yenilikçi kadın girişimciliğinin desteklenmesi, afetin yarattığı olumsuz sonuçların hafifletilmesinde önemli katkılar sağlayacaktır. Bu açıdan çalışmanın amacı doğal afetlerin etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezinde yaşanan iki büyük depremin Malatya'da firma sahibi kadın girişimcilerin, deprem sonrası mevcut durumları incelenerek, girişimci faaliyetleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve kadınların karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmasıdır. Bu durumun araştırılması amaçlanmıştır. Malatya'da firma sahibi kadın girişimcilerin deprem sonrası mevcut durumları incelenerek depremde etkilenen girişimci kadınların karşılaştıkları zorlukların araştırılması amaçlanmıştır. Veri toplama aracı olarak mülakat yöntemi ve ses kaydı yapılmıştır. Bu çalışmadaki mülakatlar, katılımcı kadınların uygunluğu gözetilerek, iş yerlerinde ve mesai saatleri içerisinde planlanmıştır. Kadınların mahremiyetine özen gösterilerek, görüşmeler yalnızca katılımcı ve araştırmacı eşliğinde yapılmıştır. Mülakatlar sırasında katılımcıların onayı alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bu yöntem hem zaman tasarrufu sağlamış hem de görüşmecilerin duygusal ifadelerinin daha iyi analiz edilmesine olanak tanımıştır. Veri toplama süreci Aralık 2023 ile Temmuz 2024 arasında tamamlanmıştır. Mülakat süreleri 40 ile 75 dakika arasında değişmektedir. Mülakata verilen cevaplara ek olarak araştırmacı işletme sahibinin ve iş yeri durumunu gözlemleyerek bilgilerde tutarlılık sağlamaya çalışılmıştır. Mülakatların tamamlanmasının ardından elde edilen veriler, kelimesi kelimesine yazıya dökülmüştür.

Daha sonra bu metinler, araştırmacı ve alanında uzman bir akademisyen tarafından okunarak kodlanmıştır. Her bir araştırmacı, soruların içeriğini ayrı ayrı analiz etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kadın Girişimci, Doğal Afet, Uluslararası Ticaret.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE CURRENT SITUATION OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN MALATYA AFTER THE EARTHQUAKE

Natural disasters, especially earthquakes, are one of the greatest threats to humanity. Earthquakes, in particular, negatively affect economic growth due to reasons such as the cessation of production processes, damage to infrastructure, and increased unemployment rates. In the recovery process after disasters, women entrepreneurs play a critical role by creating new job opportunities and bringing communities together with their innovative approaches. The devastating earthquakes whose epicenter was Kahramanmaraş, Türkiye on February 6, 2023 caused great loss of life and widespread damage. In this context, supporting creative and innovative women entrepreneurship, especially in the regions affected by the earthquake, will make significant contributions to alleviating the negative consequences of the disaster. In this respect, the aim of the study is to examine the effects of natural disasters on the entrepreneurial activities of women entrepreneurs who own companies in Malatya after the earthquake, by examining the current situation of women entrepreneurs who own companies in Malatya after the earthquake, and to investigate this situation by presenting solution suggestions for the problems women face. The aim of the study is to examine the current situation of women entrepreneurs who own companies in Malatya after the earthquake and to investigate the difficulties faced by women entrepreneurs affected by the earthquake. Interview method and voice recording were used as data collection tools. The interviews in this study were planned at workplaces and during working hours, considering the convenience of the participating women. The interviews were conducted only with the participants and the researcher, taking care of the privacy of the women. A voice recorder was used during the interviews with the approval of the participants. This method both saved time and allowed for better analysis of the emotional expressions of the interviewees. The data collection process was completed between December 2023 and July 2024. Interview durations varied between 40 and 75 minutes. In addition to the answers given in the interview, the researcher tried to ensure consistency in the information by observing the business owner and the workplace situation. After the interviews were completed, the data obtained were transcribed.

These texts were then read and coded by the researcher and an academician who is an expert in the field. Each researcher analyzed the content of the questions separately.

Keywords: Entrepreneurship, Women Entrepreneur, Natural Disaster, International Trade.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.4. Girişim ve Girişimcilik Kavramı.....	5
1.5. Girişimciliğin Önemi	7
1.6. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Girişimciliği	9

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK ALANINDA KADIN GİRİŞİMCİLERİN YERİ VE KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR

2.1. Kadın Girişimciliği	12
2.1.1. Tarihsel Süreç	12
2.1.2. Kadın Girişimciliği	13
2.1.3. Kadın Girişimciliğinin Tanımı	13
2.1.4. Kadın Girişimciliğinin Önemi	15
2.1.5. Kadın Girişimciliği Türleri	17
2.1.5.1. Geleneksel Kadın Girişimci Türü	18
2.1.5.2. Yenilikçi Kadın Girişimci Türü.....	18
2.1.5.3. Evcimen Kadın Girişimci Türü	18
2.1.5.4. Köklü (Feminist) Kadın Girişimci Türü.....	19
2.1.6. Kadın Girişimcilerin Özellikleri.....	19

2.1.7. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler	21
2.1.7.1. Kadınları Girişimci Olmaya İten Faktörler	22
2.1.7.2. Kadınları Girişimci Olmaya Çeken Faktörler	23
2.1.8. Kadınların Girişimci Olmasını Engelleyen Nedenler	23
2.1.8.1. Mikro Sorunlar	27
2.1.8.1.1. Güvensizlik	27
2.1.8.1.2. Tecrübesizlik	27
2.1.8.1.3. Rol Çatışması.....	28
2.1.8.1.4. Cinsiyet Ayrımcılığı	28
2.1.8.2. Makro Sorunlar	28
2.1.8.2.1. Eğitim Düzeyinin Yetersiz Olması	29
2.1.8.2.2. Sermaye Temini	29
2.1.8.2.3. Yasalardan Kaynaklanan Engeller	30
2.1.8.2.4. Bütüncül Bakışın Sağlanamaması ve Örgütlenememe.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞAL AFETLER VE EKONOMİK ETKİLERİ

3.1. Afet Kavramı.....	32
3.2. Doğal Afet Türleri.....	32
3.3. Doğal Afetler	32
3.4. Doğal Afetlerin Etkileri	34
3.4.1. Doğal Afetlerin Ekonomik Etkileri	34
3.4.2. Doğal Afetlerin Ekonomik Sonuçları.....	36
3.4.3. Doğal Afetlerin Kadın Girişimciler Üzerindeki Etkisi.....	37
3.5. Depremlerin Dış Ticaret Dengesiyle İlişkisi	38
3.5.1. Depremlerin Dış Ticaret Üzerindeki Özel Etkileri.....	39
3.6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE METOT

4.1. Araştırmanın Yöntemi	42
4.2. Araştırmanın Deseni.....	46

4.3. Evren ve Örneklem.....	48
4.4. Veri Toplama Tekniği	50
4.5. Verilerin Toplanması.....	52
4.5.1. Araştırmanın Geçerliliği, Güvenirliliği ve İnandırıcılığı	52
4.5.1.1. Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik	52
4.6. Verilerin Analizi.....	55
4.6.1. İçerik Analizi	55

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler.....	62
5.2. Girişimciliği Engelleyen Nedenler	71
5.3. Depremin Ticarete ve Ekonomiye Etkisi	74
SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKÇA.....	88

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Girişimcilik tanımları.....	6
Tablo 2. Kadın girişimciliği türleri	18
Tablo 3. Araştırma yöntemleri kriter türleri.....	42
Tablo 4. Nitel araştırmanın özellikleri	44
Tablo 5. Nitel araştırma süreci	45
Tablo 6. Nitel araştırmalarda kullanılan mülakat türleri.....	51
Tablo 7. Nitel araştırmaların inandırıcılığı için kullanılan yöntemler	54
Tablo 8. İçerik analizinin aşamaları	57
Tablo 9. Katılımcıların demografik bilgileri.....	59
Tablo 10. İçerik analizi sonucunda elde edilen kodlar, kategoriler ve temalar.....	61

KISALTMALAR

ABİGEM	: Avrupa birliği iş geliştirme merkezi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
EM-DAT	: Acil durum olayları veritabanı (Emergency events database)
GEM	: Küresel girişimcilik monitörü (Global entrepreneurship monitor)
KOSGEB	: Küçük ve orta ölçekli işletmeleri geliştirme ve destekleme idaresi başkanlığı
NASA	: Ulusal havacılık ve uzay dairesi (National aeronautics and space administration)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma rgt (The Organization for Economic Cooperation and Development)
TÜİK	: Türkiye istatistik kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Girişimcilik kavramı tarihsel süreç içerisinde farklı düşünce ekolleri tarafından ele alınmış ve girişimcinin ekonomi üzerindeki rolü vurgulanmıştır (Çöğür, 2016). Bu bağlamda girişimci; risk üstlenen, finansal sermaye sağlayan, yenilikçi, karar verici, endüstriyel lider, yönetici, organizatör, işveren ve kaynak tahsisini yönlendiren bir aktör olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle ekonomik gelişim sürecinde girişimciler, özellikle de girişimci bireyler, ön plana çıkmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tarih boyunca keskin çizgilerle ayrılmış, kadınlar ekonomik açıdan erkeğe bağımlı hale getirilmiştir. Geleneksel olarak kadınların iş hayatındaki yeri ev ortamıyla sınırlı kalmış ve ekonomik faaliyetlere katılımları kısıtlanmıştır. Ancak günümüzde kadınların aktif çalışma hayatına dâhil olmaları ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, ülke ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır.

Kadın girişimciliği, son yıllarda küresel ölçekte giderek daha fazla araştırılan bir konu haline gelmiştir. Kadınların iş dünyasındaki etkin rolleri ve girişimcilik faaliyetlerinin artması, bu alandaki akademik çalışmalara duyulan ilgiyi artırmaktadır. Kadın girişimciliği üzerine yapılan araştırmalar; kadınların iş başarıları, kariyer gelişimleri ve işletme performansları hakkında önemli bulgular sunmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki kadın girişimciliğini inceleyerek, kadınların iş dünyasındaki rollerine ve başarılarına ilişkin derinlemesine bir anlayış kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, kadın girişimciliğinin ekonomik ve toplumsal etkileri ele alınarak, gelecekteki araştırmalara temel oluşturulması hedeflenmektedir.

Araştırmalar, kadın girişimciliğinin ekonomik kalkınmaya olumlu katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Kadınların ekonomik faaliyetlere katılımı ve özellikle serbest meslek sahibi olmaları, ekonomik güçlenmelerini sağlayarak genel ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır (Sarri ve Trihopoulou, 2004). Bu doğrultuda birçok hükümet, kadın girişimciliğini teşvik etmek adına politikalar geliştirmekte ve destekleyici ortamlar oluşturmak için çalışmalar yürütmektedir (Roomi, 2009). 1980'lerden itibaren girişimcilik anlayışı hızla gelişmiş ve kadınlar da bu alana artan bir

ilgi göstermeye başlamıştır. Günümüzde kadın girişimciler, iş dünyasının vazgeçilmez aktörlerinden biri haline gelmiş olup, ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma açısından stratejik bir rol üstlenmektedirler (Soysal, 2010: 71).

Kadın girişimciliği ile ilgili yapılan araştırmalar, bu alandaki girişimciliğin küresel ekonomik büyümeye önemli katkılar sunduğunu göstermektedir (Minniti, Bygrave ve Autio, 2005; Brush ve Brush, 2006). Kadınların girişimcilik kararları çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler arasında kişisel motivasyonlar, toplumsal algılar, aile desteği, eğitim düzeyi, kadın girişimciliğine yönelik toplumsal tutumlar ve sosyal destek mekanizmaları yer almaktadır (Ascher, 2012). Ayrıca, kadın girişimcilerin başarıları, tercih ettikleri sektörler ve coğrafi konumları gibi unsurlar da girişimcilik süreçlerini doğrudan etkilemektedir.

Doğal afetler, insan yaşamını tehdit eden ve ciddi ekonomik kayıplara yol açan olaylar arasında yer almaktadır. Türkiye, aktif deprem kuşağı üzerinde bulunması nedeniyle tarih boyunca birçok yıkıcı depremle karşı karşıya kalmıştır. Depremlerin neden olduğu can ve mal kayıpları, ülke ekonomisi üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler bırakmaktadır. Özellikle üretim süreçlerinin durması, tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar ve finansal sıkıntılar, ihracat yapan firmalar için önemli riskler oluşturmaktadır (Tommaso vd., 2023). Bu tür olaylar, ekonomik faaliyetlerin aksamasına ve yeni ekonomik dengelerin oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır.

Girişimciler, sınırlı kaynakları etkin şekilde kullanarak, yenilikçi çözümler üreten ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan bireylerdir (Cadar ve Badulescu, 2015). Depremlerin ardından toparlanma sürecinde girişimciler, alternatif iş modelleri geliştirerek ekonomik iyileşme sürecine katkıda bulunabilmektedir (Marangoz ve Çağrı, 2023). 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, büyük çapta can ve mal kaybına neden olmuş ve bölgedeki ekonomik faaliyetleri ciddi şekilde etkilemiştir. Özellikle kadın girişimciler, afet sonrası dönemde finansal zorluklarla karşı karşıya kalmış, iş süreçlerini devam ettirmekte güçlük çekmiştir. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın amacı, doğal afetlerin etkilerini 6 Şubat depremleri özelinde ele alarak, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları ve bu süreçte karşılaştıkları engelleri incelemektir.

Kadın girişimcilerin yaşadıkları coğrafyaya bağlı olarak karşılaştıkları sorunlar farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılıklar; bölgesel ekonomik koşullar, geleneksel toplumsal yapılar, hükümet politikaları ve sosyal destek mekanizmalarından kaynaklanmaktadır. Kadın girişimcilerin bu süreçte karşılaştıkları zorlukların aşılması için devlet teşvikleri, kadın girişimciler arası örgütlenme ve uluslararası ticaretin sunduğu fırsatlar gibi faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri bağlamında kadın girişimcilerin yaşadığı sorunları analiz etmek ve uluslararası ticaretin bu girişimcilere nasıl destek olabileceğini incelemektir. Böylece, kadın girişimcilerin yaşadıkları zorlukları aşarak ekonomik faaliyetlerine devam etmeleri ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaları için öneriler sunulacaktır.

6 Şubat Kahramanmaraş depremleri, bölgenin sanayi ve ticari altyapısına büyük zarar vermiş ve ekonomik koşulları daha da zorlaştırmıştır. Türkiye’de kadın girişimciler, hâlihazırda ekonomik ve toplumsal açılardan dezavantajlı konumda bulunmakta olup, depremle birlikte karşılaştıkları sorunlar daha da derinleşmiştir. Bu nedenle kadın girişimcilerin mevcut durumunun değerlendirilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları temel zorluklar arasında finansmana erişim, olumsuz işletme düzenlemeleri, kültürel engeller, sektör tercihlerinde karşılaşılan kısıtlamalar, bilgi ve eğitim eksiklikleri, sosyal destek eksikliği ve mesleki ayrımcılık yer almaktadır. Literatürde kadın girişimciliğinin ekonomik kalkınmaya katkı sağladığına dair birçok çalışma bulunmaktadır (Minniti, Bygrave ve Autio, 2005; Brush ve Brush, 2006). Bu çalışma, kadın girişimcilerin deprem sonrası dönemde iş süreçlerini nasıl yönettiklerini ve karşılaştıkları zorluklara nasıl çözüm ürettiklerini anlamak açısından önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranacaktır:

- 6 Şubat 2023 depremleri sonrası kadın girişimciler nasıl bir süreç deneyimlemiştir?

- Kadın girişimciler, geleceğe yönelik çözümler üretirken dış ticaretten nasıl faydalanmaktadır?
- Deprem sonrası kadın girişimcilerin aile ve iş rollerinde nasıl değişimler gözlemlenmiştir?
- Kadın girişimcilere hangi kurum ve kuruluşlar finansal destek sağlamıştır?

1.2. Araştırmanın Önemi

6 Şubat'ta meydana gelen Maraş depremleri bölgenin sanayi ve ticari altyapısına büyük zarar vermiş ve ekonomik koşulları iyice zorlaştırmıştır. Ülkemizde kadınlar zaten dez avantajlıdır. Bu depremle birlikte durumları iyice kötüleşmiştir. O yüzden kadın girişimcilerin durumunun tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin sunulması bu bağlamda önemlidir. Bu çalışmada belirtilen olumsuz koşullar altında kadın girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar ve engellerle nasıl başa çıktığı açısından önemlidir.

Bu güçlükler ve engeller arasında finansman bulmada yaşanan zorluklar, işletmeleri olumsuz etkileyen düzenlemeler, toplumsal engeller, işletme alanı ve sektör tercihi, bilgi ve eğitim eksiklikleri, iletişim sorunları, sosyal destek azlığı, ağ kurma (networking) problemleri, eğitim ve mesleki alandaki ayrımcılıklar ve İş ve ev sorumluluklarının getirdiği çifte yük sayılabilir. Literatürde, kadın girişimciliğinin dünya ekonomisine önemli katkılar sağladığı görülmektedir (Minniti, Bygrave ve Autio,2005; Brush ve brush,2006). Kadın girişimciler, küresel ekonomiye sadece iş hayatındaki aktif rolleriyle ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmıyor, aynı zamanda önemli ölçüde istihdam olanakları da yaratmayı da içermektedir.

Bundan hareketle mevcut çalışmada, girişimci kadınların deprem sonrası girişimci faaliyetlerini nasıl yürüttükleri ve yaşanan sorunlara nasıl çözüm buldukları açısından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmamızda örneklem olarak, hem kendi işini yürüten serbest çalışan kadınlar hem de işletme sahibi ve işveren konumundaki kadınlar tercih edilmiştir. Araştırma

zaman ve maliyet durumu göz önüne alınarak 12 kadın girişimci ile görüşülerek her sektörü kapsamayarak Malatya Bölgesi ile sınırlandırılmıştır.

Bu amaçla Malatya ilinde bulunan kadın girişimciler ile detaylı bilgi toplamak, katılımcıların duygu, düşünce ve bilgi, tecrübe ve gözlemlerine uygulanan güvenilirlik ve geçerlilik boyutlarıyla sınırlıdır.

1.4. Girişim ve Girişimcilik Kavramı

1990'ların sonlarına doğru küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte dünya genelinde yoğun bir rekabet ortamı ortaya çıkmıştır.

Girişim, piyasada talep gören ve belirli bir fiyatı olan ekonomik mal veya hizmetleri üretmek, bu yolla girişimciye kar sağlamak ve pazar ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan ticari bir işletmedir (Tokat ve Şerbetçi, 1998, s.10).

Bir diğer tanıma göre girişim, mal ve hizmet üretimine yönelik yapılan yatırımlardır. Bu yatırımların sürekli ve düzenli bir meslek haline getirilmesi ise girişimcilik olarak adlandırılır (Küçük, 2003, s.23).

Girişimcilik kavramı, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte giderek daha fazla önem kazanmıştır. Orta çağdan günümüze kadar birçok iktisat ve işletme teorisyeni, bu kavramı tanımlamaya çalışmıştır (Güney, 2008, s.3). Girişimcilik kavramı, geniş bir yelpazede ele alındığı için tek bir tanımı bulunmamaktadır. Latince'de "intare", İngilizce'de "enter" (giriş) ve "pre" (ilk) kelimelerinden türeyen "entrepreneur" kelimesi, ilk girişen kişi anlamına gelmektedir (Korkmaz, 2000, s.165).

Girişimcilik kavramının bilinen ilk ve yaygın kabul gören tanımı, 1755 yılında İrlandalı ekonomist Richard Cantillon tarafından yapılmıştır. Cantillon'a göre girişimci, kar elde etmek amacıyla işi organize eden ve risklerini üstlenen kişidir. (Salvatore ve De Vita, 2004, s.4). Cantillon'un bu tanımından da anlaşılacağı gibi, girişimcinin sabit bir gelirinin olmaması ve belirsiz bir ortamda çalışması, onu tanımlayan temel bir özelliktir (Vasapollo, 1996, s.193).

Jean Baptiste Say, Cantillon'un tanımından esinlenerek girişimciyi, üretim faktörlerini bir araya getirerek üretken bir yapı oluşturan kişi olarak tanımlamıştır (Schumpeter, 1949, s.64). Girişimcinin yenilikçi olması, denenmemiş teknolojileri

geliştirmesi ve dinamik bir yapıya sahip olması gerektiğini ilk kez Joseph A. Schumpeter vurgulamıştır (Müftüoğlu vd., 2005, s.4).

Schumpeter, neoklasik iktisatçıların girişimciyi sadece risk alan ve yönetim becerisine sahip bir kişi olarak sınırlamalarını eleştirmiş ve yenilik yapmayan bir bireyin girişimci olarak nitelendirilemeyeceğini savunmuştur (Kinay, H. F., 2006, s:24). "Schumpeter'e göre girişimciler, alışlagelmişin dışında, yeni arayışları olan ve farklı düşünen bireylerden oluşmaktadır (Vasapollo, 1996, s.197).

Girişimcilik kavramı, tarih boyunca pek çok farklı düşünür tarafından ele alınmış ve tanımlanmıştır. Bu alanda yapılan çeşitli tanımlardan bazıları, aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1. Girişimcilik tanımları

Çalışma	Tanımlar
Knight (1921)	Belirsizlik ve riskten doğan kârlardır.
Schumpeter (1934)	İşletme örgütü içinde yeni kombinasyonlar oluşturarak bunları uygulamaktır.
Hoselitz (1951)	Belirsizlik barındırmak üretken kaynakların koordine edilmesi yeniliklerin tanıtılması ve sermaye sağlamak
McClelland (1965)	Orta derecede risk almaktır.
Casson (1982)	Kıt kaynakların koordine edilmesinde yargısal kararlardır.
Gartner (1985)	Yeni örgüt kurmaktır.
Pottas (1985)	Yenilikçilik, risk, fırsatların belirlenmesi ve işletme kurmaktır.
Burch (1986)	Girişimcilik Fransızcadaki "entreprenere" kelimesinden gelmekte ve bunun anlamı "üstlenmek, fırsat yaratmak, yenilikçilik sayesinde ve işletme kurarak ihtiyaç ve istek gidermek" anlamına gelmektedir.
Gartner (1988)	Yeni bir örgüt yaratmaktır.
Hebert ve Link (1988)	Var olan işi diriltmek, yeniden uyandırmaktır.
Dollinger (1995)	Kazanç ve büyüme amaçlı, risk ve belirsizlik altında, yenilikçi ekonomik örgüt kurmaktır.
Barrow (1998)	Birçok beceriden yararlanarak belirli bir insani faaliyete değer katmaktır. Bunun için fırsatları bulup kullanarak harcanan çaba karşılığında gelir, bağımsızlık ve özsaygı kazanmaktır
Timmons (1999)	İnsanın yaratıcı faaliyetidir. Bir örgüt kurarak kişisel enerji bulmayı içermektedir ve bu da vizyon, tutku, bağlılık ve motivasyon gerektirmektedir.

Kaynak: Louw ve diğerleri (2003). s.8; Dollinger (2003). s.6

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, girişimcilik kavramı üzerine birçok farklı tanım yapılmış olmasına rağmen, literatürde üzerinde uzlaşmış ortak bir tanım bulunmamaktadır.

1.5. Girişimciliğin Önemi

Girişimcilik, toplumda işsizlik sorununa önemli bir çözüm getirdiği gibi ekonomik büyüme ve kalkınma da topluma önemli katkılar sunmaktadır. Girişimcilik, ekonomik büyüme, yenilik, istihdam ve toplumsal kalkınma gibi pek çok açıdan önemli bir role sahiptir (Cin ve Günay, 2013). Girişimci, unutulmaya yüz tutmuş üretim kaynaklarını yaratıcı bir şekilde bir araya getirerek üretime katkıda bulunmaktadır. Girişimci, bu yönüyle toplumda katkı sağlayan ekonomik aktördür.

Girişimcilik, bireylerin çevrelerindeki potansiyel fırsatları belirleyerek bu fırsatlardan faydalanmak için geliştirdikleri faaliyetler bütünüdür (Karabey, 2013, s.144). Günümüzde girişimcilik, ekonomik kalkınmanın temel itici gücü haline gelmiş ve hayati bir öneme sahip olmuştur.

Günümüzün küresel rekabet ortamında, ulusal ekonomilerin sınırları giderek belirsizleşirken, bilgiye erişim ve bilgiyi kullanma becerisi ön plana çıkmaktadır (Ören ve Biçkes, 2011, s.68). Bu koşullar altında, ülkelerin refahı ancak girişimci bireylerin sayısının artmasıyla sağlanabilir. Girişimcilik süreci belirsizliklerle dolu olsa da girişimciler piyasadaki fırsatları fark eden, yenilikçi, risk alabilen ve yaratıcı bireylerdir (Döm, 2006, s.30).

Girişimcilik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için büyük öneme sahiptir. Özellikle girişimciliğin üç temel alandaki rolünü vurgulamak gerekmektedir (Coulter, 2001, s.11). Bu alanlar şunlardır:

- Yenilikçilik – İcatçılık,
- Yeni işletmelerin doğması ve büyümesi,
- Yeni iş alanları yaratmaktır.

Gelişmiş ülkelerde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde artan yenilikçilik faaliyetleri, durgun haldeki endüstrileri canlandırarak yeni iş alanları yaratmış ve işsizlik sorununu azaltmaya yardımcı olmuştur. Bu nedenle, gelişmekte olan ülkelerde

girişimcilik ve yenilikçilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi, ekonomik büyümenin temel bir gerekliliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Zoltan vd., 2001, s.235-251).

Aşağıda, girişimciliğin ekonomik büyümeye sağladığı katkılar detaylı bir şekilde açıklanmaktadır:

- Girişimciler, yeni şletmeler kurarak ekonomiye üretim artışı ve istihdam yaratma konusunda önemli katkılar sağlarlar. Drucker'ın 1965-85 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı bir araştırmaya göre, bu dönemde nüfus 129 milyondan 180 milyona yükselirken, çalışan Amerikalıların sayısı da 71 milyondan 106 milyona çıkmıştır. Bu 20 yıllık süreçte 35 milyon kişilik bir istihdam artışı yaşanmış olup, bu artışın 24 milyonluk kısmı 1974-84 yılları arasında kurulan yeni girişimler sayesinde gerçekleşmiştir. Drucker'a göre, bu istihdam artışının arkasındaki temel itici güç girişimciliktir. (Drucker, 1985, akt. Çetindamar, 2002, s.40-41).
- Girişimciler, yeni şletmeler kurarak veya mevcut şletmeleri yeniden yapılandırarak verimlilik artışına önemli katkılar sağlarlar. Bu durum, mevcut şletmelerin yenilik yapma zorunluluğunu ortaya çıkararak rekabet ortamını canlandırır ve şletmelerin daha dinamik hale gelmesini sağlar (European Commission, Green Paper-Entrepreneurship in Europe, 2003, s.7).
- Girişimcilik, bireylerin kendi potansiyellerini keşfederek düzenli bir iş hayatı yerine alternatif bir kariyer yolu çizmesine olanak tanır. Araştırmalar, girişimcilerin iş tatmin düzeylerinin geleneksel çalışanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (European Commission, Green Paper-Entrepreneurship in Europe, 2003, s.7).
- Girişimci sayısının artması, toplum için zenginlik yaratır, yeni iş imkanları sunar ve tüketicilere daha geniş bir ürün yelpazesi sunarak seçeneklerini artırır (European Commission, Green Paper-Entrepreneurship in Europe, 2003, s.7-8).
- Girişimcilik, yeni sektörlerin ortaya çıkmasına ve gelişmesine öncülük ederek ekonomik çeşitliliğe katkı sağlar (Carree ve Thurik, 2003; Van Praag ve Versloot, 2007).

- Girişimcilik, refah seviyesinin artarak toplumun geniş kesimlerine yayılmasına ve orta sınıfın güçlenmesine katkı sağlamaktadır (İlhan, 2005, s.221).
- Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının giderilmesinde veya azaltılmasında da önemli bir rol oynamaktadır (Özkul ve Dulupçu, 2007, s.90).

1.6. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Girişimciliği

Kadınlar, genel olarak ekonomik ve iş dünyasında erkeklere kıyasla daha dezavantajlı bir konumda bulunmaktadır. Erkeklere göre daha az mal varlığı, mülk ve sermayeye sahip olan kadınlar, girişimcilik alanında da erkeklerin oldukça gerisinde kalmaktadır. Özellikle nitelikli işlerde istihdam ve ücretlendirme konusunda belirgin eşitsizlikler mevcuttur. Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, dünya genelindeki çalışma saatlerinin üçte ikisini yerine getirmelerine rağmen, dünya gelirinin sadece onda birini alabilmektedirler. Dünya nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan kadınlar, küresel mülkiyetin yalnızca yüzde birine sahiptir. Ayrıca, dünya üzerindeki yoksulların yüzde yetmişini yine kadınlar oluşturmaktadır. Bu veriler, kadınların erkeklere kıyasla ne kadar dezavantajlı bir konumda olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır (Aktaş vd. 2018: 807-821).

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2017 yılında 144 ülke arasında yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye'nin cinsiyet eşitsizliği konusunda ekonomik katılım ve fırsatlar açısından 128., eğitime erişim açısından 101. ve siyasi güçlendirme açısından 118. sırada yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin işgücüne katılımında cinsiyet eşitsizliği konusunda 131. sırada olduğu açıklanmıştır (World Economic Forum, 2018).

İşletmelerdeki cinsiyet konuları, toplumun hassas noktalarına, örneğin cinsiyet rolleri, evlilik, dini inançlar ve aile yapısı gibi geleneksel ve tartışmalı alanlara dokunmaktadır. Buna rağmen, girişimcilik, kültürel veya ulusal farklılıklardan bağımsız olarak, bireyler, aileleri ve toplumları üzerindeki etkisi nedeniyle en önemli sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi meselelerden biri olarak kabul edilmektedir (Ahl ve Nelson, 2010).

Kadınlar, toplumun hemen her alanında olduğu gibi, girişimcilik ve iş dünyasına katılım konusunda da çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller, piyasadaki

fırsatların kısıtlılığı, devlet destekleri ve kredilerinin yetersizliği, girişimcilik alanında örgütlenme eksikliği gibi makro düzeydeki sorunlardan kaynaklanabileceği gibi; aile desteğinin olmaması ve kadına atfedilen geleneksel roller gibi mikro düzeydeki faktörlerden de kaynaklanabilmektedir. Girişimcilik kararı, genellikle ekonomik etkenlerle şekillense de özellikle geleneksel toplum yapısının baskın olduğu yerlerde kadınların bu alanda aktif rol alması zorlaşmaktadır.

Günümüzde, özellikle gelişmiş ekonomilerde kadın girişimciliğinde gözle görülür bir artış yaşanmasına rağmen, erkek girişimcilerin sayısal üstünlüğü hala belirgin bir şekilde devam etmektedir. Ancak, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi ülkelerde, kadınların iş yaşamına aktif katılımını teşvik eden politikalar sayesinde, cinsiyet eşitsizliği kademeli olarak azalmaktadır. Bu durum, aynı zamanda kadın iş gücünün ülke ekonomilerine daha etkin bir şekilde entegre edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, girişimcilik türleri ve yönetim tarzlarındaki cinsiyete dayalı farklılıklar, kadınların iş dünyasında daha fazla yer almasıyla birlikte yenilikçi fikirlerin ve ürünlerin hızla artmasına zemin hazırlamaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, ekonomik, kültürel ve sosyal ilerlemenin önündeki en büyük bariyerlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Geçmişte, toplumsal cinsiyet önyargıları nedeniyle erkekler, kadınları iş dünyasında görünmez kılarak, kadınların girişimcilik alanındaki deneyimlerinin yetersiz olduğu algısını güçlendiriyordu. Ancak, teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişimlerin etkisiyle kadınların iş hayatına katılımı arttıkça, kadın girişimciliği üzerine yapılan çalışmalar da hız kazandı. 1980'lerden itibaren, özellikle gelişmiş ülkelerdeki kadın girişimcilerin ekonomik rolleri bilimsel araştırmaların odağı haline geldi. Hem teknolojik ilerlemeler hem de eğitilmiş kadın sayısındaki artış, kadınların iş hayatının her alanına entegrasyonunu kolaylaştırdı. Araştırmalar, eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların iş hayatına katılma olasılığının belirgin bir şekilde arttığını ortaya koymaktadır (Kızılgöl, 2012; Tansel, 2002; Knobloch, 2013).

Bu bağlamda, kadınların girişimcilik alanında daha görünür hale gelmesi, kadın girişimciliğini derinlemesine incelenmesi gereken önemli bir konu haline getirmektedir. Kadınlar için girişimcilik, iş dünyasında yükselmelerini sağlayacak ve ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirecek bir araç olarak değerlendirilmektedir (Güney, 2008:

241; Bruni vd., 2004: 258-262). Kadınların kendi işlerini kurma kararı, yalnızca genel ekonomik zorluklardan, uygunsuz çalışma koşullarından ve ücretli işlerdeki ayrımcılıktan kaynaklanmamaktadır; aynı zamanda, eğitim olanaklarına erişimdeki kısıtlamalar da bu kararda önemli bir rol oynamaktadır. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, kadınları girişimcilik yoluna itmektedir (Yetim, 2002). Çalışan kadınları girişimciliğe yönlendiren önemli bir faktör de 'cam tavan' olgusudur. Cam tavan, işyerindeki üst düzey yöneticilerin kadınları liderlik pozisyonlarına uygun görmeme önyargısı nedeniyle, kadınların kariyerlerinde yükselme imkânı bulamamalarıdır. Uzun yıllar boyunca bir şirkette çalışan ve gerekli niteliklere sahip olan bir kadın, bu önyargılar nedeniyle terfi edemediğinde, kendi işini kurmayı bir çıkış yolu olarak görebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK ALANINDA KADIN GİRİŞİMCİLERİN YERİ VE KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR

2.1. Kadın Girişimciliği

2.1.1. Tarihsel Süreç

1980'li yıllar hem batı ülkelerinde hem de Türkiye'de liberal ekonominin ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştığı bir dönem olarak kabul edilir. Ljunggren ve Kolvereid (1996) tarafından yapılan araştırmalar, bu dönemde batılı ülkelerde kadın girişimci sayısının erkek girişimcilere kıyasla önemli ölçüde daha hızlı arttığını göstermektedir. Batı literatüründe kadın girişimciliği üzerine yapılan çalışmaların, işletme, psikoloji ve sosyoloji gibi çeşitli disiplinleri kapsayan geniş bir alana yayıldığı söylenebilir (Gökakın, 2000: 109). 1980'lere kadar, kadınların iş gücüne katılımı, ekonomik büyümeye katkısı açısından genellikle olumlu görülmeyen küçük işletme girişimciliğiyle yakından ilişkilendirilmiştir. Ancak bu yıllardan itibaren, küçük işletme girişimciliği, özellikle Üçüncü Dünya ülkeleri için yoksulluk ve işsizlik sorunlarına bir çözüm olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Üçüncü Dünya ekonomilerinde, küçük girişimciliğin tarım ve sanayi sektörlerinin ötesinde, bakım-onarım, ticaret, ulaşım ve diğer hizmet sektörlerinde de önemli bir rol oynadığı ve bu sektörlerde sanayi sektörüne kıyasla daha belirgin bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır (Yetim, 2008). Bu bağlamda, siyasi, ekonomik ve sosyal nedenlerle küçük girişimciliğin teşvik edilmesi, geliştirilmesi ve kadınların girişimcilik yetkinliklerinin artırılmasına yönelik eğilimler ve destekleyici uygulamalar giderek önem kazanmıştır.

Kadınların bu süreçte iş hayatına daha aktif katılımının artmasında etkili olan başlıca faktörler şunlar olduğu söylenebilir (Kocacık/Gökkaya, 2005, 199): Dünya genelinde, çalışan kadınları koruyan ve destekleyen yasal düzenlemelerin ve uygulamaların yaygınlaşması, demografik değişimler, kentleşme oranlarındaki artış, eğitim fırsatlarının genişlemesi, atipik çalışma modellerinin ortaya çıkışı, ekonomik zorluklar, evlilik oranlarındaki düşüş ve boşanma oranlarındaki yükseliş, toplumların kadınların çalışmasına yönelik bakış açısındaki olumlu gelişmeler ile çocuk bakımı ve

diğer destek hizmetlerindeki iyileşmeler, kadınların iş hayatına katılımını önemli ölçüde etkilemektedir.

Bu çerçevede, günümüzde kadınlar, yalnızca belirli mesleklerde çalışan veya farklı sektörlerde emeğiyle katkıda bulunan işçiler olarak değil, aynı zamanda girişimci kimlikleriyle de kendilerini göstermektedirler (Narin, 2006: 69).

2.1.2. Kadın Girişimciliği

1970'ler ve 1980'ler, teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlediği, bu ilerlemenin getirdiği sonuçların fark edildiği ve kadınların da girişimcilikte yer alabileceğinin keşfedilmeye başlandığı dönemlerdir. Bu dönemde Taylorizm'den uzaklaşma başlamış ve sanayi çağına kıyasla bilgi çağı, kadınlara girişimcilik için daha geniş fırsatlar sunmuştur (Top, 2006, s.21).

Türkiye'de 1950'li yıllarda sınırlı sayıda kadının iş hayatına katılımı görülmüşken, son yirmi yılda bu katılımın önemli ölçüde artması, iş dünyasının tanık olduğu en büyük dönüşümlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Üst, 2016, s.28).

1970'li yıllardan bu yana önemli bir ilerleme kaydeden kadınlar, iş dünyasındaki varlıklarını ve etkilerini her geçen gün artırmaktadırlar. 1970'li ve 1980'li yıllarda çeşitli engellerle karşılaşan kadınlar, sahip oldukları yetenekleri ve becerileri kullanma, bağımsızlık elde etme, esnek çalışma saatleri gibi nedenlerle, ücretli istihdam yerine kişisel birikimlerini değerlendirerek kendi girişimlerini kurmayı tercih etmişlerdir. (Altınel, 1993, s.35).

2.1.3. Kadın Girişimciliğinin Tanımı

Kadın girişimci kavramı, geniş bir yelpazede farklı sektörlerde, organizasyonlarda ve pozisyonlarda çalışan kadınları kapsayan genel bir terimdir. (Altınel, 1993, s.19).

Kadın girişimci kavramını tanımlamaya yönelik bugüne kadar yapılmış bazı tanımlamalar aşağıda sunulmaktadır:

- Kadın girişimci; işveren konumunda olan, işletmenin idari ve hukuki sorumluluklarını üstlenen, işletmesinin başında bizzat bulunan ve işletmede aktif olarak çalışan kadındır (Bedük, 2005, s.111).

- Kadın girişimci, piyasa ekonomisi içinde yer alan, hesaplı riskler alarak doğrudan pazara yönelik, nakde çevrilebilir ürün veya hizmet sunan, kendi işinin sahibi olan, gerekli yasal kayıtlara sahip (vergi kaydı, ilgili oda üyeliği) ve sosyal güvencesi bulunan, tek başına veya başkalarını çalıştıran bir bireydir. (Saray, 1993, s.118).
- Kadın girişimci, ev dışında bir iş yeri kurarak, tek başına veya çalışanlarıyla birlikte faaliyet gösteren, işletme sahibi veya ortağı olan, işiyle ilgili kamu ve özel kuruluşlarla iletişim kuran, işletmenin geleceğine yönelik planlar yapan, işletme gelirleri üzerinde söz sahibi olan ve işletme risklerini üstlenen kadındır (Soysal, 2010, s.65).
- Kadın girişimci,
 - Ev dışında bir mekânda, kendi adına kurduğu bir işletmeye sahip olan,
 - Bu işletmede tek başına veya çalışanlarıyla birlikte faaliyet gösteren ve/veya işletme sahibi olarak ortaklık kuran,
 - Mal veya hizmet üretimi, dağıtımı, pazarlaması ve satışını gerçekleştiren,
 - İşletmeyle ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran,
 - İş sürecini organize eden, üretim planlaması yapan,
 - İşletmeyi yöneten, kapatma veya geliştirme kararları alan ve işletme gelirlerini yöneten kadındır (Ecevit, 1993, s.19-20).
- Kadın girişimci, piyasa ekonomisi içinde kendi işini kuran ve yöneten, bağımsız bir iş insanıdır. İster tek başına çalışsın ister bir ekip kursun, kadın girişimci mal veya hizmet üreterek bunları pazarlar. Finansal kaynaklara erişim konusunda araştırmalar yapar, iş dünyasının getirdiği zorluklarla başa çıkar ve sürekli değişen koşullara uyum sağlar. Alanında uzmanlaşmak için sürekli öğrenmeye ve deneyim sahibi olmaya çalışan kadındır (Yağcı ve Bener, 2005, s.86).

Yukarıda belirtilen girişimcilik tanımına göre, doktor, avukat, eczacı gibi kendi alanlarında eğitim almış ve bu alanlarda serbest meslek icra eden kadınlar, geleneksel anlamda girişimci olarak kabul edilmemektedir. Bunun nedeni, girişimcinin temelde

üretim faktörlerini cesurca bir araya getirip, kar veya zarar riskini göze alması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır (Özdevecioğlu ve Çelik, 2000, s.488).

Toplumsal cinsiyet rolleri, özellikle ev kadınlığı ve annelik beklentileri, kadınların kariyerlerine ara vermek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Girişimcilik, özellikle ailevi nedenlerle kariyerine ara vermiş kadınlar için benzersiz bir fırsat sunuyor. Bu sayede kadınlar hem annelik sorumluluklarını yerine getirirken hem de iş hayatına farklı bir başlangıç yapabilmektedir (Orhan ve Scott, 2001, s.233). Kadın girişimciler, iş dünyasında erkek meslektaşlarıyla rekabet ederken, aynı zamanda ev ve aile sorumluluklarını da üstlenerek çift yönlü bir mücadele veriyorlar. Bu durum, onlara büyük bir yük getiriyor ve bağımsızlığın bedelini ağır bir şekilde ödemelerine neden olmaktadır (Bedük, 2005, s.106). Gelişmiş ülkeler de dâhil olmak üzere, kadınların iş gücüne katılımını artırmak küresel bir öncelik haline gelmiştir. Avrupa Birliği, ekonomik krizden çıkış stratejisinde, gelecekteki büyümeyi desteklemek amacıyla kadınlar ve gençlere odaklanarak nüfusun daha büyük bir kısmını ekonomiye dâhil etmeyi hedeflemektedir (Demir, 2015, s.18).

2.1.4. Kadın Girişimciliğinin Önemi

1980'lerden itibaren girişimcilik hem erkekler hem de kadınlar için cazip bir kariyer yolu haline gelerek iş dünyasında yeni bir dönemi başlattı. Gelişmekte olan ülke ekonomimizdeki kırılgan yapıyı güçlendirmek, ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve refahı artırmak için kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi kritik önem taşımaktadır (Soysal, 2010, s.71).

Günümüzde bir ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınma seviyesi, iş gücünün istihdama katılım oranıyla doğrudan ilişkilidir. Tarih boyunca kadınlar, yaşadıkları dönemin ve toplumun koşullarına bağlı olarak çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunarak iş hayatının ayrılmaz bir parçası olmuşlardır. Ülkelerin kalkınma düzeylerini artırmada, nüfusun yarısını oluşturan kadınların iş gücüne katılımı ve istihdamı kritik bir rol oynamaktadır (Çam, 2015, s.26).

Güçlü ekonomiler, adil toplumlar ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için kadınların her sektörde ve her düzeyde ekonomik hayata aktif katılımı temel bir zorunluluktur. Bu katılım, uluslararası kabul görmüş kalkınma ve insan hakları

hedeflerine ulaşmamızı sağlar, kadınların, erkeklerin, ailelerin ve toplumların yaşam kalitesini yükseltir ve şirketlerin itibarını artırmaktadır (Özyol, 2015, s.20).

Kadın girişimciler, sadece kendi işlerini kurmakla kalmıyor, aynı zamanda istihdam yaratarak başkalarına da iş imkânı sunuyorlar. Bu sayede hem kendilerine hem de topluma ekonomik katkı sağlıyorlar. Geleceğin iş dünyasının şekillenmesinde ve ekonomilerin güçlenmesinde etkin kadın girişimcilerin rolü büyüktür. Özellikle yerel ekonomilerin kalkınması ve ülke ekonomisinin genel büyümesi için kadın girişimciliğinin desteklenmesi hayati önem taşımaktadır. Kadınların iş hayatına katılımı, yalnızca toplumdaki statülerini yükseltmekle kalmaz, aynı zamanda bir ülkenin gelişmişlik seviyesine önemli katkılar sunar ve gelir eşitsizliğinin giderilmesine yardımcı olur. (Can ve Karataş, 2007, s.253).

Kadınların girişimcilik yolunu seçmesi, çalışma hayatında daha fazla özerklik, hareket özgürlüğü ve bağımsızlık, uzun ve kısa vadeli planlar yapma, etkili ilişkiler kurma ve iş deneyimlerini verimli bir şekilde kullanma gibi becerilerini geliştirmelerine imkân sağlamaktadır (Ecevit, 1993, s.42).

Günümüzde yapılan araştırmalar, kadınların doğuştan gelen farklı bakış açılarının, sosyal ilişkilerdeki ve iş-özel hayat dengesindeki rolleriyle iş dünyasına benzersiz bir değer kattığını ortaya koymaktadır. Bir işletmenin başarısına katkıda bulunmak isteyen yöneticilerin, sadece örgüt içi dinamiklere değil, aynı zamanda örgüt dışındaki politik ve toplumsal gelişmelere de hâkim olmaları gerekmektedir. Kadın girişimciler, işletme faaliyetlerinde yenilikçi yaklaşımlar sergileyerek bilgiye dayalı ekonominin önemli aktörleri olma potansiyeline sahiptirler (Onay, 2013, s.32).

McKinsey ve NASA'nın liderlik üzerine yaptığı araştırmalar, kadınların sorumlulukları belirleme, çalışanlara koçluk yapma ve takım çalışmasını teşvik etme konularında başarılı olduğunu bu özellikler, kadın yöneticilerin 'multitasking' yeteneklerini yönetim tarzlarına yansıtma ve daha katılımcı bir liderlik sergilemelerini sağlamaktadır. (Üst, 2016, s.29).

Kadın girişimciler, ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamanın yanı sıra istihdam yaratır, vergi öder ve ailelerinin refah düzeyini yükseltirler. Çocuklarının eğitime yaptıkları yatırımlarla geleceğe katkıda bulunurlar, nüfus planlamasında aktif rol alırlar ve en önemlisi, girişimcilik hayali kuran diğer kadınlara ilham kaynağı

olmaktadırlar. Teknolojik ve endüstriyel ilerlemeler, kadınların kendiışlerini kurma arzusunu her geçen gün artırmaktadır. Bu nedenle hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler, kadınların geleneksel rollerinden kaynaklanan engelleri aşmalarına yardımcı olacak ve onları girişimciliğe teşvik edecek politikalar geliştirmektedir (Şekerler, 2006, s.90).

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, ekonomik hayata katılarak önemli bir değer yaratmalarına ve ekonomik kalkınmaya büyük katkı sağlamalarına rağmen, bu kalkınmadan erkeklere kıyasla daha az pay almaktadırlar. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ekonomik alandaki yansımalarından biridir. Erkek egemen kültürün yarattığı cinsiyet ayrımcılığı, kadınların ekonomik ve toplumsal hayatta geri planda kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, kadınların rolünü ev işleriyle sınırlayarak çalışma hayatının onlar için ikincil bir öneme sahip olduğu algısını güçlendirmektedir.

Kadın girişimciliği, ekonomik ve toplumsal hayata önemli faydalar ve fırsatlar sunarak ülke ekonomisinin gelişiminde potansiyel girişimcilik faaliyetleriyle kaldıraç etkisi yaratmaktadır (Tamer, 2013, s.653).

2.1.5. Kadın Girişimciliği Türleri

Goffe ve Scase'in (1985) İngiltere'de 1981-1983 yılları arasında 54 kadın girişimciyle gerçekleştirdiği bir çalışma, Batı dünyasındaki kadın girişimcilerin farklı kategorilerini ortaya koymuştur. Araştırmacılar, kadın girişimcileri iki ana kritere göre sınıflandırmışlardır: girişimcilik hedeflerine ne kadar bağlı oldukları ve geleneksel kadın rollerine yaklaşımları. Bu iki kriter sonucunda dört tip kadın girişimci tanımlanmıştır: geleneksel, yenilikçi, evcil ve radikal.

Kadın girişimciler, duygusal, bilişsel ve sosyal yaklaşımlarındaki farklılıklar nedeniyle, erkek girişimcilerden ayrı girişimcilik kategorilerinde incelenmektedir. Aşağıdaki tabloda sunulduğu gibi, kadınların girişimcilik yaklaşımları göz önünde bulundurularak kadın girişimci türleri dört kategoride sınıflandırılmaktadır (Top, 2006, s.22):

Tablo 2. Kadın girişimciliği türleri

	Geleneksel Cinsiyet Rollerine Bağlılık		
		Yüksek	Düşük
Girişimci İdeallere Bağlılık	Yüksek	Geleneksel	Yenilikçi
	Düşük	Evcil	Feminist

Kaynak: Goffee ve Scase, 1992. s.78

2.1.5.1. Geleneksel Kadın Girişimci Türü

Klasik kadın girişimci olarak da adlandırılan geleneksel kadın girişimci tipi, toplumsal cinsiyet rollerine ve yüksek girişimcilik ideallerine bağlılık gösteren kadın girişimcileri tanımlamaktadır. Ekonomik kazanç sağlama hedefi temel itici güç olarak kabul edilirken, geleneksel aile rolleri de öncelikli bir değer olarak korunmaktadır. Çoğunlukla evli kadınlardan oluşan bu grup, iş ve aile yaşamlarını uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır. İşle ilgili tüm sorumluluklar kendilerine ait olup, ortakları olsa dahi sınırlı destek almaktadırlar. Bu girişimciler genellikle konukevleri, sekreterlik hizmetleri, bakım ajansları, restoranlar, yemek üretim tesisleri ve kuaför salonları işletmektedir (Marangoz, 2012, s. 101-102).

2.1.5.2. Yenilikçi Kadın Girişimci Türü

Yenilikçi kadın girişimci tipi, girişimcilik hedeflerini geleneksel cinsiyet rollerinden daha öncelikli tutan ve işletmesinin büyümesini temel amaç olarak belirleyen kadın girişimcilerdir. Bu girişimciler, genellikle yüksek eğitim seviyesine sahip, ekonomik bağımsızlıklarına önem veren ve teknoloji kullanımında ileri düzeyde becerilere sahip bireylerdir. Bu girişimciler, ağırlıklı olarak pazar araştırması, reklamcılık, halkla ilişkiler ve basın sektörlerinde faaliyet göstermektedirler (Kutanis ve Hancı, 2004, s.460).

2.1.5.3. Evcimen Kadın Girişimci Türü

Aile odaklı kadın girişimciler, aile içindeki geleneksel rollerine büyük önem verirler. Girişimcilik hedefleri, geleneksel kadın girişimci tipine göre daha sınırlıdır ve bu nedenle aileleri, işlerinden öncelikli konumdadır. Ailelerine duydukları bağlılık sebebiyle, genellikle ailelerinin onayladığı veya uygun bulduğu iş alanlarında

girişimcilik yapmaktadırlar. Bu girişimci tipinde, kadın girişimcilerin çocuk sayısı arttıkça girişimcilik faaliyetlerinde azalma gözlemlenirken, erkek girişimcilerde çocuk sayısı arttıkça, geçim sorumluluğu nedeniyle girişimcilik faaliyetlerinde artış görölmektedir.

Bu girişimci tipi, geleneksel cinsiyet rollerine öncelik verdiğinden girişimciliği ikincil bir faaliyet olarak görmektedir (Top, 2006, s.23).

2.1.5.4. Köklü (Feminist) Kadın Girişimci Türü

Köktenci kadın girişimci modelinde, cinsiyet kimliği, girişimcilik faaliyetlerine yönelmede belirleyici bir güdüleyici unsur olarak öne çıkar. Bu girişimci grubundaki kadınlar, her alanda erkeklerle eşit olduklarına inanmaktadırlar. Hem girişimcilik faaliyetlerine hem de geleneksel aile rollerine olan bağlılıkları düşük seviyededir. Bu girişimciler genellikle kadın hareketiyle bağlantılı basın, yayıncılık, perakende satış, eğitim ve küçük ölçekli üretim gibi sektörlerde faaliyet göstermektedirler (Marangoz, 2012, s.103).

2.1.6. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Türkiye'deki kadın girişimciler, dünya genelinde olduğu gibi, homojen bir yapıya sahip değildir. Kentlerde yaşayan, daha eğitimli, pazarlanabilir becerilere sahip ve finansal birikimi olan kadınlar, genellikle mesleki gelişimlerinin bir sonucu olarak girişimciliğe yönelmektedirler. Kırsal kesimde yaşayan, eğitim seviyesi düşük ve beşerî sermayeden yoksun kadınlar ise girişimciliğe, kentlerdeki kadınların aksine, bir yaşam ve geçim stratejisi olarak yönelmektedirler (Ecevit, 2007, s.47). Özellikle kadın girişimciler, yeni bir iş kurma sürecinde dikkatli olmalarının yanı sıra, işlerini büyütmek ve sürdürülebilir kılmak için uzun vadeli planlar yaparak işletmelerini daha köklü ve başarılı hale getirebilmek için gereğinden fazla çaba göstermektedirler (Arıkan, 2002, s.222).

Çeşitli araştırmacılar tarafından yürütölen ampirik çalışmaları, girişimcilerin ortak birtakım kişilik özelliklerine sahip olduğunu ve bu özelliklerin onları harekete geçirdiğini göstermektedir (Arıkan 2002: 219). Bu özellikler arasında;

- Başarma ihtiyacı,
- Risk alma eğilimi
- Bağımsızlık arzusu ön plana çıkmaktadır.

Girişimcilik üzerine yapılan araştırmalar, başarılı girişimcilerin ortak birtakım özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Bunlar içinde;

- Doğru karar verebilme yeteneği,
- Geleceği planlama becerisi
- Zamanı etkili bir şekilde yönetebilme ön plana çıkmaktadır.

Kadın girişimciler genellikle çalışkan, hırslı ve zorluklarla mücadele etmeye hazır bireylerdir. Girişimcilik özellikleri incelendiğinde, kadınların iş hayatında tıpkı ev hayatında olduğu gibi özgüvenli, risk almaya yatkın, kendine güvenen ve riskleri göğüsleyebilecek kadar cesur oldukları görülmektedir. Ayrıca, geleceklerini planlama yetenekleri gelişmiştir ve zorlu hedeflere ulaşmak için çaba gösterirler (Örücü vd., 2007, s.124).

Susanne Jalbert, "Kadın Girişimcilerin İş Hayatında Global Yükselişi" adlı makalesinde kadın girişimcilerin genel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (Jalbert, 1999, s.9).

- Risk alma eğilimi,
- Yüksek motivasyon,
- Yüksek enerji seviyesi,
- Erken yaşta çocuk sahibi olma,
- Serbest çalışan bir babaya sahip olma,
- Sosyal beceriler,
- Yeterli sermaye,
- Kişilerarası ilişkiler
- Yönetimsel beceriler.

2.1.7. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler

Toplumumuzda kadın ve erkek girişimcilerin motivasyon kaynakları ve girişimcilik tercihlerini etkileyen faktörler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Kadınların toplumsal uyum süreçleri, toplum içindeki dinamikler ve iş hayatında karşılaştıkları zorluklar, onları erkeklerden farklı nedenlerle girişimciliğe yönlendirebilmektedir (Özdemir, 2010: 121).

Kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörler arasında düşük gelir, mevcut işten memnuniyetsizlik, sınırlı iş fırsatları, uzun çalışma saatleri, terfi süreçlerinde cinsiyet ayrımcılığı, gelir eşitsizliği, mesleki ayrımcılık ve cam tavan sendromu gibi zorlayıcı durumlar bulunmaktadır (Öztürk, 2016). Dünya genelindeki olumsuz ekonomik koşullar, yüksek işsizlik oranları ve artan boşanma oranları da kadınları girişimciliğe yöneltten önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Kadınları girişimciliğe çeken temel faktörler, özgürlük arzusu, kendi kendine yetebilme isteği, güç sahibi olma ihtiyacı, gelir elde etme amacı, bağımsızlık arzusu, sosyal statü kazanma isteği ve girişimci ruhu gibi kişisel gelişim ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2016).

Kadınların girişimcilik yolculuğuna çıkmalarını tetikleyen nedenler, literatürde genel olarak iki ana başlık altında ele alınmıştır. Kadınların girişimcilik yolculuğuna çıkmasında iki temel motivasyon kaynağı öne çıkmaktadır: 'iten' ve 'çeken' faktörler. 'İten' faktörler, genellikle olumsuz koşulların bir sonucu olarak ortaya çıkar ve kadınları girişimciliğe yönelmeye zorlar. Bunlara örnek olarak beklenmedik iş kayıpları veya ekonomik zorluklar verilebilir. Diğer yandan, 'çeken' faktörler ise girişimciliği bizzat cazip kılan unsurlardır. Finansal kazanç elde etme, kişisel tatmin sağlama, kendi işinin patronu olma arzusu gibi nedenler kadınları girişimciliğe çeken başlıca etkenler arasındadır (Aktaş, 2015, s.32-33). Kadınların girişimciliğe yönelme nedenlerini inceleyen araştırmalar, gelişmekte olan ülkelerdeki kadın girişimciler, genellikle hem "iten" hem de "çeken" faktörlerin etkisi altında kalırken gelişmiş ülkeler arasında İten" faktörler, ekonomik zorluklar, işsizlik, düşük gelir, ailevi sorumluluklar gibi dışsal baskılardan kaynaklanabilir. Belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların girişimciliğe yönelmesinde etkili olan 'itme' ve 'çekme' faktörleri üzerine yapılan araştırmalar, ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar göstermektedir. Bu

araştırmalara göre, gelişmekte olan ülkelerdeki kadın girişimciler genellikle hem ekonomik zorunluluklar gibi 'itme' faktörlerinin hem de bağımsızlık arzusu gibi 'çekme' faktörlerinin etkisi altındayken, gelişmiş ülkelerdeki kadın girişimcilerde daha çok 'başarma ihtiya ı' gibi 'çekme' faktörleri ön plana çıkmaktadır (Orhan ve Scott, 2002, s. 239).

2.1.7.1. Kadınları Girişimci Olmaya İten Faktörler

Kadınları girişimciliğe iten faktörler arasında, düşük gelir, mevcut işlerinden memnuniyetsizlik, sınırlı iş imk nları, uzun çalışma saatleri ve kariyerlerinde cinsiyet temelli engeller gibi zorunluluktan kaynaklanan sorunlar yer almaktadır. Global Girişimcilik Monitörü (GEM), bu itici faktörleri ' ihtiyaç girişimciliği' olarak adlandırmakta ve girişimciliğin yetersiz veya hiç olmayan seçeneklere bir tepki olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Ersarı, 2015, s.17).

Türkiye'de kadınların girişimcilik faaliyetleri, yapısal uyum politikalarının sonucu olarak azalan hane gelirlerine karşı bir çözüm arayışı olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların ekonomik hayata atılmasını hızlandıran temel nedenler, hem aile b t cesine ek gelir sağlama isteği hem de ücretli işlerde karşılaştıkları zorluklardır (Demir, 2015, s.14).

Aslında, girişimcilik başlı başına kadınlar için kendi işlerinin sahibi olma arzusunu tetikleyen güçlü bir etkidir. Küresel ekonomik krizler, artan işsizlik oranları ve yükselen boşanma oranları, kadınları girişimciliğe yönelten önemli faktörler arasında yer almaktadır (Jalbert, 2000, s. 23).

Kadınları girişimciliğe yönlendiren motivasyon faktörleri arasında, iş tatminsizliği, eş kaybı veya boşanma, iş ortamındaki olumsuzluklar, hak ettikleri değerin verilmemesi, cinsiyet ayrımcılığı, terfi engelleri, ücret memnuniyetsizliği ve ekonomik koşulların yarattığı işsizlik gibi çeşitli zorlayıcı unsurlar bulunmaktadır (Hisrich, Brush, 1987; Buttner, Moore, 1997; Moore and Mueller, 2002).

Kadınları girişimciliğe yönelten önemli bir faktör olarak küresel ekonomik krizler  ne sürülmektedir. T  K verilerine göre, 2007 Aralık ile 2008 Aralık arasındaki dönemde erkek istihdamında 160 bin kişilik bir düşüş yaşanırken, kadın istihdamında 250 bin kişilik bir artış gözlemlenmiştir. Küresel krizin Türkiye ekonomisi üzerindeki

etkileri göz önünde bulundurulduğunda, erkek istihdamındaki bu azalma beklenen bir sonuçtur. Aynı dönemde kadın istihdamındaki artışın neredeyse tamamı, 243 bini hizmet sektöründe gerçekleşmiştir. Bu artışın 136 bini ise 'kendi hesabına çalışanlar' kategorisinde kaydedilmiştir (Gürsel vd., 2009. s.2).

2.1.7.2. Kadınları Girişimci Olmaya Çeken Faktörler

Kadınları girişimciliğe yönelten faktörler, genel olarak bireysel özgürlük, ekonomik bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme arzusu gibi içsel motivasyonlardan kaynaklanmaktadır. Bu motivasyonlar, Global Entrepreneurship Monitor (GEM) tarafından "fırsat girişimciliği" olarak tanımlanmaktadır (Ersarı, 2015, s.18).

Kadınları girişimciliğe yönelten ve girişimci olma kararlarını olumlu etkileyen faktörler arasında Bağımsızlık arzusu, onay ihtiyacı, kendini gerçekleştirme isteği, maddi kazanç beklentisi, refahı artırma amacı, sosyal statü edinme, başarılı rol modelleri izleme ve iş-aile dengesini sağlama gibi çeşitli faktörler, kadınları girişimciliğe teşvik etmekte ve bu yöndeki kararlarını olumlu etkilemektedir (Shane, Kolvereid ve Westhead, 1991; Birley, Westhead, 1994; Cartner vd. 2003; Hughes, 2003). Devletin sunduğu destekler ve aile ile yakın çevredeki başarılı kadın girişimcilerin varlığı, kadınların girişimciliğe yönelmesinde olumlu bir etki yaratarak 'çekme' faktörleri arasında yer almaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan araştırmalar, kadın girişimcilerin iş kurma nedenleri arasında bağımsızlık arzusu ve kararları kontrol etme isteği gibi "çekme" faktörlerinin öne çıktığını göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, kadınlar genellikle girişimcilik hedefleri doğrultusunda kendi işlerini kurmaktadır. Ancak, cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kendi işini kuran kadınların sayısı oldukça az olduğu anlaşılmaktadır (Hughes, 2003, s.435 436).

2.1.8. Kadınların Girişimci Olmasını Engelleyen Nedenler

Dünya genelinde kadınların iş gücüne katılım oranlarındaki sürekli artış, kadınların kendi işlerini kurma eğilimini de paralel olarak yükseltmektedir.

1980'lerden bu yana kadın girişimciliği üzerine yapılan araştırmalar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de kadın girişimcilerin, genel

girişimcilik sorunlarının yanı sıra, cinsiyetlerinden kaynaklanan ek zorluklarla karşılaştıklarını göstermektedir (Bedük, 2005, s.113).

Ataerkil toplumlarda kadınlara atfedilen duygusallık, korumacılık, mantıksal düşünce eksikliği, dar bakış açısı ve pasiflik gibi özellikler, kadınların yönetim kademelerinde başarılı olamayacağına dair yanlış bir inancın yayılmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde, rasyonellik, çok yönlü düşünme, örgütsel amaçlara odaklanma ve kaynakları verimli kullanma gibi özelliklerin sadece erkeklere özgü olduğu yönündeki inanışlarda bulunmaktadır (Demirci, 1997, s.75).

Tarihsel olarak kadınlara yüklenen annelik, ev işleri ve erkeğe hizmet rolleri, kadınların aile ve iş hayatı arasında denge kurma zorunluluğu yaşamasına neden olmuş ve bu durum, öğretmenlik, hemşirelik ve sekreterlik gibi geleneksel kadın mesleklerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Bedük, 2005, s.114).

Yüzyıllar boyunca birçok toplumda kadın ve erkek arasında belirgin roller ayrımı yapılmış, ekonomik sorumluluklar erkeğe, ev ve aile sorumlulukları ise kadına yüklenmiştir. Ataerkil aile ve toplum yapısının bir sonucu olarak, erkek genellikle evin geçimini sağlayan, aileye gelir getiren ve aile içinde tek başına karar alma yetkisine sahip etkin bir güç olarak kabul edilmektedir. Kadınlar, toplum tarafından kendilerine biçilen roller nedeniyle, eğitim, iş hayatı ve toplumsal etkinliklere katılımlarında sırf cinsiyetleri yüzünden engellenmiş ve kısıtlanmıştır (Bedük, 2005. S.114). Kadın girişimciler, cinsiyetlerinden kaynaklanan nedenlerle erkek girişimcilerden farklı zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorluklar şunlardır:(Ertürk, 1993:44; Weiler ve Bernasek, 2001:87):

- Toplumsal ilişkilerde yaşanan güçlükler,
- Kaynaklara erişimde karşılaşılan engeller,
- Ev işleri ve aile sorumluluklarının getirdiği ek yükümlölüklerden,
- Kültürel ve geleneksel dirençler sayılabilir.

Weiler ve Bernasek'in araştırmasına göre, kadın girişimciliğinin önündeki en önemli iki engel şunlardır (Weiler ve Bernasek, 2001, s.87);

1. Kadınlara yönelik ayrımcılığın azalmasına rağmen, işe alım süreçlerinde erkekler arasındaki dayanışmanın hala belirgin şekilde hissedilmesi,

2. Kadın girişimcilerin işletmelerinin erkek girişimcilere kıyasla daha küçük ölçekli olması ve dolayısıyla büyüme potansiyellerinin sınırlı kalması, girişimcilik ekosistemindeki erkek egemen yapının yarattığı engellerle yakından ilişkilidir. Özellikle kredi verenler, kaynak sağlayıcıları ve müşterilerin genellikle erkeklerden oluşması, kadın girişimcilerin finansmana erişimini zorlaştırmaktadır. Bu durum, kadın girişimcilerin işlerini büyütmelerini ve geliştirmelerini engelleyen en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Literatürde kadınların girişimcilik süreçlerinde sırf kadın olmaları sebebiyle karşılaştıkları bazı sorunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Ataerkil toplumlarda kadınların evle özdeşleştirilmesi ve erkek izni olmadan bireysel girişimlerde bulunamaması inancı (Güldal, 2006; Cam, 2003)
- Cinsiyete dayalı iş bölümünün bir sonucu olarak, bazı mesleklerin kadınlara, bazılarının ise erkeklere özgü olarak algılanması (Örücü vd, 2007:120; Narin vd., 2006, s.71; Gökakın, 2000:114).
- Bireylerin maruz kalabileceği cinsel ve duygusal taciz durumları (Kocacık ve Gökaya, 2005, s.212; Çelik ve Özdevecioğlu, 2001, s.494)
- Kadınların yetenek ve başarılarına rağmen, cinsiyetleri nedeniyle iş hayatında terfi almalarının ve yönetici pozisyonlarına yükselmelerinin engellenmesi durumu "cam tavan" engeli (Anafarta vd., 2008:114; Narin vd., 2006, s.71-72)
- Kadınların toplumda erkeklere kıyasla daha düşük bir sosyal statüye sahip olmaları (Aldrich ve Zimmer, 1986)
- Devletin belirlediği politikalar ve yasal düzenlemelerin yarattığı engeller (Ecevit, 2007)
- İş dünyasında kadınlara duyulan güvensizlik, deneyim eksikliği algısı ve başarısız olacaklarına dair önyargılar (Toksöz, 2007; Davidsson, 1995)
- Kadın girişimcilerin aile ve iş hayatlarını dengelemeye çalışırken yaşadıkları rol çatışması (Narin vd., 2006; Özdevecioğlu ve Aktaş, 2007)

- Eğitim düzeylerinin düşük olması (Kansız ve Acuner, 2008; Yetim, 2008)
- Kadınların hem iş hayatını hem de ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sorumlulukları üstlenmesi, işlerine yeterli zaman ayıramamalarına neden olmaktadır. Bu durum, yeni iş fikirleri geliştirmelerini ve girişimcilik yeteneklerini ilerletmelerini olumsuz etkilemektedir (OECD, 2004)
- Kadınların girişimcilik yolculuğunda karşılaştıkları sosyal sorunlardan bazıları çocuk bakımı ve eğitimi sorumlulukları, erken yaşta evlilik, boşanma konusundaki toplumsal baskılar ve geleneksel aile kültürüdür (Ayaz, 1993)
- Başarılı kadın rol modellerinin sayısının azlığı da bir diğer zorluktur (OECD, 2004; Davidsson, 1995; Delmar, 2000)
- Kadınların girişimci olmasının önündeki engellerden biri de yeterli sermayeye sahip olmamalarıdır (OECD, 2004; De Groot, 2001)

Türkiye'de aile mal varlığının yalnızca %9'unun kadınların üzerine kayıtlı olması, ABD'de bu oranın %50 olmasıyla büyük bir tezat oluşturmaktadır. Bu durum, girişimci olmak isteyen kadınların öncelikle kredi alamama ve teminat gösterememe gibi ekonomik engellerle karşılaşmasına neden olmaktadır (Şahin, 2006, s.63-64).

Kadınlar, erkeklere oranla daha fazla toplumsal baskı ve engelle karşılaştıkları için, kamu ve özel hizmetlere, gelir getirici ürünlerin pazarlanmasına, teknolojik yeniliklere, finansman kaynaklarına ve genel olarak bir işletme kurup yönetmek için gerekli tüm bilgilere ulaşmada daha fazla zorlukla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar (İlter, 2010, s.84).

Kadın girişimciliğine yönelik bütüncül bir yaklaşımın eksikliği, örgütlenme sorunları, kurumsal farklılıklar ve koordinasyon zorlukları, kadınlara yönelik politika geliştirme engelleri, kadın girişimciliğinin gelişimini engelleyen diğer önemli sorunlardır (İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, 2010, s.10)

Bu çalışmada, kadınların girişimci olmalarını engelleyen sorunlar, mikro ve makro düzeyde olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenecektir.

2.1.8.1. Mikro Sorunlar

Kadın girişimcilerin karşılaştığı mikro düzeydeki sorunlar, genellikle kişisel özelliklerinden ve yakın çevrelerinden kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar arasında deneyimsizlik, güvensizlik, bilgi eksikliği, sosyal bilgi sistemlerine erişim zorluğu, müşteri ilişkilerinde zayıflık, aşırı iş yükü ve iş çevresinin olumsuz tutumları yer almaktadır (Kutanis, 2006, s. 65). Mikro düzeydeki bazı sorunlar, aşağıdaki ana başlıklar altında açıklanmaktadır.

2.1.8.1.1. Güvensizlik

Kadınların kendilerine olan güveni, aldıkları kararların risk algısını doğrudan etkilemektedir. Başarıya giden yolda en önemli faktörlerden biri de özgüven ve kendine inanmaktır. Bu nedenle, kadınların aile, çevre ve devlete güvenmeden önce kendi yeteneklerine ve kararlarına güvenmeleri gerekmektedir (Saray, 1993, s.118). Kadınların özgüven eksikliği, iş kurma potansiyeli olan birçok kadının girişimcilik yolculuğuna çıkmasını engelleyebilir.

Çalışanlar, kredi verenler ve müşteriler gibi paydaşlar da kadın girişimcilere güvenmekte zorlanabilirler. Bu durum, bazı kadın girişimcilerin güvenilirliklerini kanıtlamak için erkeklere kıyasla daha fazla çaba göstermelerini gerektirebilir.

2.1.8.1.2. Tecrübesizlik

Tecrübe, insanların zaman içinde karşılaştıkları olaylar ve durumlar sayesinde edindikleri bilgi birikimidir. Deneyimli bir girişimci, sorunların üstesinden kolayca gelir ve işletmesini yeni koşullara hızla uyarlayabilir (Küçük, 2005, s.45).

Toplumsal önyargılar nedeniyle kadınların iş hayatında yeterli deneyim kazanamaması, çiraklık ve mesleki eğitim gibi fırsatlara erişimlerinin sınırlı olması, gerekli tecrübeyi edinmelerini engelleyerek başarılı girişimci olmalarını geciktirmektedir (Kutanis, 2006, s. 68).

Kadın girişimciler de deneyim kazandıkça işletmelerini büyütecek, yeni girişimcilere rehberlik edecek ve yenilikçi projelere imza atacaklardır (Saray, 1993, s. 119).

2.1.8.1.3. Rol Çatışması

Toplum içinde kadın ve erkeklerin üstlendiği roller, eğitim seviyesi, zaman, kültür, gelişmişlik düzeyi ve coğrafi konum gibi faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Ülkemizde ve birçok toplumda, ataerkil yapıdan kaynaklanan ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sorumluluklar genellikle kadınlar tarafından üstlenilmektedir. Çalışan kadınlar bile, iş hayatlarının yanı sıra ev ve aile sorumluluklarını da yerine getirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum, kadınların iş hayatına yeterli zaman ayırmalarını zorlaştırarak, gelir getirici faaliyetlerde bulunma kapasitelerini olumsuz etkilemektedir (İlter, 2010, s.87).

İş ve aile hayatını dengeleyememek, rol çatışmasına yol açarak kadınların rollerinden birini ihmal etmesine neden olmaktadır. Bu durum, kadının yaşam memnuniyetini düşürmekte ve toplum tarafından eleştirilmesine sebep olmaktadır.

2.1.8.1.4. Cinsiyet Ayrımcılığı

Kadınların iş yaşamını etkileyen en önemli faktörlerden biri, toplumda benimsenen cinsiyet rolleridir. Anneler, eşler ve aile sorumlulukları gibi roller, dünya genelinde kadınların iş yaşamında cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu ayrımcılık, ücret eşitsizlikleri, terfi engelleri, görev dağılımındaki adaletsizlikler ve belirli faaliyetlerden dışlanma gibi çeşitli şekillerde kendini göstermektedir (Gürol, 2000, s.216-217).

İş hayatında cinsiyet ayrımcılığı, çoğu zaman açıkça ifade edilmeden, ince ayrıntılarla uygulanır ve kadınlar sıklıkla "cam tavan" engeliyle karşılaşmaktadırlar (İlter, 2010, s.88). Cinsiyet ayrımcılığı, yasal düzenlemelerden ziyade toplumun derinlerine işlemiş yapısından, geleneksel normlarından ve ataerkil zihniyetinden kaynaklanmaktadır.

2.1.8.2. Makro Sorunlar

Resmî kurumlarla ilişkiler, ekonomik dalgalanmalar, ödemeler, sermaye ve mal temini, işyeri bulma, nitelikli personel, eğitim ve makine-teçhizat temini gibi devlet,

yasal düzenlemeler ve sektörel koşullarla ilgili sorunlar, "makro sorunlar" olarak adlandırılır.

2.1.8.2.1. Eğitim Düzeyinin Yetersiz Olması

Kadınların toplumsal konumlarını yükseltmeleri, ikinci planda kalmaktan kurtulmaları ve özgür bireyler olarak yaşamaları için en etkili yol, eğitim düzeylerini artırmaktır (Sipahi, 1997, s.67). Eğitim seviyesi yükselen kadınlar, iş hayatında daha başarılı olacak, kariyerlerinde ilerleyecek, toplumda saygınlık kazanacak ve erkeklerle eşit söz hakkına sahip olacaklardır (Ersarı, 2015, s.50).

Gelişmiş ülkelerde kadın girişimcilerin çoğu yükseköğrenim görmüş olup, lisansüstü eğitim alanların oranı da oldukça yüksektir. ABD'deki kadın girişimcilerin yüzde 70'i yükseköğrenim görmüş olup, gelişmiş ülkelerdeki kadın girişimcilerin ailelerinde de eğitilmiş bireylerin ağırlıklı olduğu görülmektedir (Gürol, 2000, s.230).

Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de kadınların iş hayatında erkeklerle eşit düzeyde yer alabilmesi, eğitim seviyelerini yükseltmeleri ve bilgi, beceri ve deneyimlerini artırmalarıyla mümkündür. Bu bağlamda, eğitim, Türkiye'deki kadınların kullanılmayan potansiyellerini üretime dönüştürmeleri için önemli bir araçtır.

2.1.8.2.2. Sermaye Temini

Hisrich ve Peters'in araştırmasına göre, erkek girişimciler işletmelerini kurarken genellikle öz sermayelerinin yanı sıra yatırımcılardan ve bankalardan kredi alarak finansman sağlarken, kadın girişimciler daha çok kişisel birikimlerini kullanarak işlerini kurmaktadır (Hisrich ve Peters, 2002, s.76).

Kadınların sosyo-ekonomik koşulları, finansal kaynaklara erişimlerini kısıtlayan temel faktörlerden biridir. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınları eve hapsederek eğitim ve teknik hizmetlerden yararlanmalarını, profesyonel iş hayatına atılmalarını veya erkeklerle etkileşimde bulunabilecekleri ortamlarda yer almalarını engellemektedir. Bu durum, kadınların genellikle düşük gelirli işlerde çalışmasına, evden çalışmaya yönelmesine ve işlerini büyütecek bilgi ve deneyimden uzak kalmasına neden olmaktadır (İlter, 2010, s.94).

Kadın girişimcilerin yüksek potansiyellerine rağmen, iş projeleri ve pazar analizleri sağlam olsa bile, bankalara kredi başvurusunda bulunduklarında teminat gösterebilecekleri mal varlıklarının olmaması, finansmana erişimlerini kısıtlayan önemli bir engel teşkil etmektedir.

2.1.8.2.3. Yasalardan Kaynaklanan Engeller

Türkiye'de kadınların iş hayatına katılımı ve kariyerlerinde ilerlemeleri, yasal olarak cinsiyet ayrımcılığına tabi olmamasına rağmen (2003 tarihli Yeni İş Kanunu ile güvence altına alınmıştır), pratikte çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Toplumsal önyargılar, bazı iş ve mesleklerin kadınlara uygun olmadığı yönünde bir algı yaratmakta, iş dağılımında adaletsizliğe yol açmakta, ekonomik kriz dönemlerinde kadınlar öncelikle işten çıkarılmakta ve kayıt dışı sektörde kadınlar genellikle düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır (Sandıklı, 2009).

2.1.8.2.4. Bütüncül Bakışın Sağlanamaması ve Örgütlenememe

Kadın girişimciliğinin önündeki engellerin aşılammamasının ve kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmakta zorlanmalarının temel nedenlerinden biri, bu sorunların küresel bir perspektifle ele alınmaması ve kadınların etkili bir şekilde örgütlenememesidir (Ersarı, 2015, s. 52).

Girişimciler, karar verme becerileri gelişmiş ve sınırlı kaynakları etkin bir şekilde kullanma konusunda yargı sahibi kişilerdir (Cadaru ve Badulescu, 2015). Girişimciler, risk alma ve yenilikçi yaklaşımlarıyla toplumda öne çıkan bireylerdir. Ancak, deprem gibi öngörülemeyen krizler karşısında uyguladıkları başa çıkma stratejileri üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır. Özellikle kadın girişimcilerin, bir afet sonrasında iyileşme sürecini hızlandırmada önemli katkılar sağlaması beklenmektedir. Girişimcilik kavramı, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) tarafından da belirtildiği üzere, toplumların deprem sonrası etkilerle başa çıkmasına yardımcı olabilecek bir yaklaşımdır (Games ve Sâri, 2020). Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, doğal afetler gibi ekstrem olayların girişimcilik üzerinde çeşitli etkileri olduğu görülmektedir. Doğal afetler, ihtiyaç kaynaklı girişimciliğin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilirken, aynı zamanda başarısızlık korkusunu artırarak girişimcilik faaliyetlerini ve niyetini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Games ve Sâri, 2020). Bu çerçevede bu çalışmanın

amacı, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini göz önünde bulundurarak, doğal afetlerin kadın girişimcilerin mevcut durumlarının incelenmesi açısından faydalı olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞAL AFETLER VE EKONOMİK ETKİLERİ

3.1. Afet Kavramı

Afet, insanların fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar yaşamasına neden olan, günlük yaşamı aksatan ve topluma zarar veren olaylardır. Afetler, doğal ve insan kaynaklı olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır. Doğal afetlerin neden olduğu hasar, insan kaynaklı afetlere kıyasla genellikle çok daha büyüktür. Doğal afetler arasında, toplumları en derinden etkileyenlerin başında deprem gelmektedir (Altun 2018, 2-3).

Türkiye, deprem kuşağında yer aldığından tarihinde pek çok deprem felaketiyle karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyet dönemi içindeki en büyük depremlerden bazıları 27 Aralık 1939 Erzincan Depremi, 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi, 12 Ekim 1999 Bolu-Düzce Depremi ve yakın zamanda yaşanan Kahramanmaraş Depremleri'dir.

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunda Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde 7.7 büyüklüğünde ve aynı gün Elbistan ilçesinde 7.6 büyüklüğünde iki şiddetli deprem yaşandı. Bu depremler; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ilde ciddi hasara yol açtı ve çevre illerde de hissedildi.

3.2. Doğal Afet Türleri

Şiddetli soğuklar, Kuraklık, Kıtık ve benzeri afet oluşturacak durumlar yavaş biçimde ve zaman içerisinde gelişirken deprem, Seller, su taşkınları, Toprak kaymaları, kaya düşmeleri, Çığ, Fırtınalar, hortumlar, Volkanlar, Yangınlar ve benzeri afetler ani biçimde görülürler.

3.3. Doğal Afetler

1 Eylül 1923'te, yerel saatle 11:58'de Japonya'nın güney Kantō bölgesinde 7.9 büyüklüğünde yıkıcı bir deprem meydana gelen ve 'Büyük Kantō Depremi' olarak anılan bu sarsıntı, Japonya tarihinin en büyük doğal felaketlerinden biriydi ve 100.000'den fazla kişinin hayatını kaybetmesine veya kaybolmasına neden olduğu bilinmektedir. Depremde 460.000'den fazla bina ya tamamen yandı ya da yıkıldı.

Yangın, bu büyük hasarın başlıca sebebi olarak öne çıktı. Depremin su tedarik sistemini kullanılamaz hale getirmesi, yangınla mücadele çabalarını ciddi şekilde sekteye uğrattı ve hasarın daha da büyümesine yol açmıştır (Imaizumi, 2016). 2004 yılında, Noel'in ertesi günü, Endonezya'nın Sumatra adasının batı kıyıları, Richter ölçeğine göre 9,3 büyüklüğünde şiddetli bir depremle sarsıldı. Depremi takip eden tsunamiler, 14 ülkede 200.000'den fazla insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur (Adam ve Tsavou, 2022).

Örneklerde de görüldüğü gibi, doğal afetler, dünyanın her yerindeki ülkeleri etkileyebilen hem maddi kayıplara yol açan hem de yıkıcı sonuçlar doğuran, ayrıca önceden kestirilemeyen olaylardır (Bowman vd., 2023). Sel, toprak kayması, şiddetli orman yangınları, depremler, salgın hastalıklar, böcek istilaları, kuraklık, fırtınalar ve volkanik patlamalar gibi doğal afetler, artan sıklıkları ve şiddetleri nedeniyle küresel bir sorun haline gelmiştir. Afet, ekonomik sistemin, sermaye ve işgücü gibi üretim unsurlarının ani kaybı nedeniyle yeni bir dengeye geçişi veya eski dengeye dönüş için uyum sağlaması olarak tanımlanır. Raporlara göre, dünya genelinde toplam 13.386 doğal afet yaşanmış, bu afetlerde 3,6 milyon kişi hayatını kaybetmiş, 7,7 milyar insan etkilenmiş ve 3,3 trilyon dolar ekonomik kayıp meydana gelmiştir (Khan vd., 2022; Fang vd., 2019). Bu veriler, hem doğrudan (can kayıpları, mal kayıpları, yaralanmalar) hem de dolaylı (potansiyel gelir ve sermaye kayıpları) zararları içermektedir. Ayrıca sağlık, eğitim, beslenme ve gelir getirici faaliyetlerdeki aksamaların neden olduğu zararları da kapsamaktadır (Khan vd., 2023). Açıkça görüldüğü gibi, doğal afetler ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda geniş çaplı ve önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Son yıllarda doğal afetlerin sıklığı ve şiddeti belirgin bir şekilde artmıştır. Doğal afetlerin neden olduğu kayıplar, doğal çevre, coğrafi konum, sosyoekonomik yapılar ve diğer faktörlerdeki farklılıklar nedeniyle ülkeden ülkeye ve kıtadan kıtaya büyük ölçüde değişmektedir. 1990 ile 2020 yılları arasındaki küresel doğal afet olaylarına bakıldığında, en fazla doğal afet vakasının Çin, Amerika Birleşik Devletleri ve Hindistan'da yaşandığı görülmektedir. Öte yandan, doğal afetler nedeniyle en çok can kaybının meydana geldiği ülkeler Haiti ve Endonezya olarak sıralanmaktadır (Chen vd., 2022). Uluslararası Afet Veritabanı (EM-DAT) verilerine göre, 2021 yılında dünya genelinde 432 afet olayı kaydedilmiş, bu olaylar 10.492 kişinin ölümüne ve yaklaşık 252,1 milyar dolarlık ekonomik kayba yol açmıştır. Bu rakamlar, son yirmi yılın

ortalamasının belirgin şekilde üzerinde seyretmektedir. En çok etkilenen bölge Asya olmuş ve tüm afet olaylarının %40'ından fazlası bu kıtada gerçekleşmiştir (Chen vd., 2023).

3.4. Doğal Afetlerin Etkileri

Öngörülemeyen jeolojik olaylar olarak tanımlanan ve büyük can ve mal kayıplarına yol açabilen depremlerin, yeni iş girişimlerinin oluşumu üzerindeki etkisinin anlaşılması önemlidir. İstihdam yaratma kapasitesi nedeniyle ekonomik büyüme için vazgeçilmez olan girişimcilik, deprem gibi doğal afetler tarafından önemli ölçüde engellenebilir. Bu nedenle, özellikle yıkıcı etkileri olabilen depremlerin girişimcilik faaliyetlerini nasıl etkilediğini anlamak, bu olayların daha geniş sosyoekonomik sonuçlarını aydınlatmaya yardımcı olacaktır (Cordero, 2023; Boudreaux vd., 2019).

3.4.1. Doğal Afetlerin Ekonomik Etkileri

Oluşan ekonomik daralma ve artan devlet harcamaları nedeniyle bütçe ayarlamaları yapmak, hasar gören altyapının (binalar, yollar ve köprüler gibi) yeniden inşasını geciktirebilir. Gelişmekte olan ülkelerde uygun afet azaltma ve yeniden yapılandırma planlarının eksikliği, afetlerin maliyetini bu ekonomiler için önemli ölçüde artırmaktadır. Doğal afetler, çeşitli risk faktörleri ile ekonomik, sosyal, çevresel ve fiziksel kırılganlıkların bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkar. Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyi ve ekonomik yapısı, o ülkenin doğal afetlere karşı direnme gücünü ve afetle başa çıkma kabiliyetini doğrudan etkiler. (Khan vd., 2023).

1980 ile 2008 yılları arasındaki dünya genelindeki depremler, yaklaşık 600.000 kişinin hayatını kaybetmesine ve 400 milyar doların üzerinde ekonomik zarara neden olmuştur. Bir depremin ekonomik etkilerini; gayrimenkul kayıpları, menkul kayıpları, iş aksamalarından kaynaklanan ekonomik zararlar, kamu sektörü maliyetleri ve ölüm, yaralanma ve iş aksamalarından kaynaklanan hane halkı gelir kayıpları olarak sınıflandırabiliriz (Jaiswal ve Wald, 2011; Lahiri vd., 2001).

Doğal afetler; su dağıtım sistemlerini tahrip eder, tarım ürünlerine zarar verir, bitki ve hayvan ölümlerine yol açar, altyapıyı kullanılmaz hale getirir, iletişim ağlarını, enerji kaynaklarını ve ticaret yollarını yok eder. Bu yıkıcı etkileri nedeniyle, doğal afetlerin toplum refahı üzerinde önemli ve olumsuz sonuçlar doğurduğu kanıtlanmıştır.

(Thang ve Ha, 2022). Doğal afetler, piyasaların ve rekabetin dengesini bozabilirken, aynı zamanda yeni iş fırsatlarının doğmasına da zemin hazırlayabilir (Brück vd., 2011). Mevcut araştırmalar, doğal afetlerin gayri safi yurt içi hasıla, sigorta piyasası, yatırımcı davranışları ve uluslararası rezervler gibi makroekonomik göstergeler üzerindeki etkilerini incelemektedir (Strobl, 2012; Felbermayr ve Gröschl, 2014; Cavallo ve Noy, 2011; Chang ve Berdiev, 2013; Hood vd., 2013; Strobl vd., 2020). Ayrıca, doğal afetlerin büyüklüğü ile ekonomik istikrarsızlık arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (Berrebi and Ostwald, 2011).

Doğal afetlerin bir şirketin finansal değerini hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemesi beklenir. Doğal afetler, işletme operasyon maliyetlerini artırarak verimlilik kayıplarına yol açar ve bu durum doğrudan şirket değerini etkileyebilmektedir. Doğal afetlerin yol açtığı endişe de bir şirketin değerini etkileyebilir. Endişeli yatırımcılar, şirketin gelecekteki finansal performansına dair kaygıları nedeniyle daha az risk alma eğiliminde olurlar. Ayrıca, doğal afetler konutları, sermaye stoklarını, dayanıklı tüketim mallarını ve tarım ürünlerini yok ederek önemli ekonomik kayıplara neden oldukları için şirket değeri üzerinde dolaylı bir etki yaratabilirler (Malik vd., 2023).

Doğal afetler kısa vadede olumsuz sonuçlar doğursa da, zamanla bir iyileşme süreci yaşanabilir. Örneğin Belasen ve Polachek (2008), Florida'daki kasırgaların istihdamı azalttığını, ancak bu etkinin zaman içinde azaldığını gözlemlemişlerdir. Buna rağmen, özellikle büyük çaplı doğal afetlerin ekonomik faaliyetler üzerinde kalıcı olumsuz etkileri olduğu da öne sürülmektedir. Coffman ve Noy (2012), Inki Kasırgası'ndan on sekiz yıl sonra bile Hawaii'nin Kauai adasının ekonomisinin tam olarak toparlanmadığını belirtmişlerdir. Cavallo ve diğerleri (2013), büyük felaketlerin, yaşandıktan on yıl sonra etkilenen ülkelerde kişi başına düşen üretimde %30'a varan bir azalmaya neden olabileceğini belirtmektedir. Afetlerden etkilenen bölgelerin gelecekte benzer çevresel şoklarla karşılaşabileceği düşüncesi, şirketlerin ve bireylerin bu bölgelere yatırım yapma konusunda tereddüt yaşamasına yol açabilir. Ek olarak, doğal afetler, afetin yaşandığı bölgeden yoğun bir insan göçüne sebep olarak yerel ekonomiyi olumsuz etkileyebilir.

3.4.2. Doğal Afetlerin Ekonomik Sonuçları

Doğal afetlerin yol açtığı hasarların onarımı için gerekli olan kaynakların yetersizliği, devlet bütçesindeki daralma ve artan harcamalar nedeniyle uzayabilmektedir. Bu durum, özellikle binalar, yollar ve köprüler gibi kritik altyapıların onarımını geciktirir ve ekonomik toparlanmayı yavaşlatmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde afet risklerinin azaltılması ve yeniden yapılanma süreçlerinin planlanması konusunda yeterli önlemler alınmaması, bu ülkelerde yaşanan afetlerin ekonomik maliyetini önemli ölçüde artırmaktadır. Doğal Afetlerin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremler Bağlamında Girişimciler Açısından Değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Yetersiz çevre ve adaptasyon, olumsuz sosyoekonomik koşullar, zayıf altyapı, istikrarsız kurumlar ve sınırlı kaynaklar gibi faktörler nedeniyle doğal afetler, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Doğal afetler, çeşitli riskler ile ekonomik, sosyal, çevresel ve fiziksel kırılganlıkların bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ve ekonomik yapısı, o ülkenin doğal afetlere karşı göstereceği direnci ve mücadele kapasitesini doğrudan etkiler (Khan vd., 2023).

Doğal afetler, ekonomiye çeşitli olumsuz etkiler ve sonuçlar doğurabilir. İşte bu etkilerden bazıları:

- 1. Altyapı Hasarları:** Depremler, sel ve diğer doğal afetler, yollar, köprüler, binalar ve enerji hatları gibi altyapılara büyük zarar verebilir. Bu durum, ulaşım ve ticareti olumsuz etkileyerek ekonomik faaliyetlerin yavaşlamasına neden olur.
- 2. Üretim Kaybı:** Tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler, doğal afetler nedeniyle kapanabilir veya üretim kapasitesinde azalma yaşayabilir. Bu da işsizlik oranlarını artırır.
- 3. Finansal Yükler:** Afet sonrası kurtarma ve yeniden inşa süreçleri için devletler, sigorta şirketleri ve aileler ciddi finansal yükler altına girebilir. Bu durum, ekonomik büyümeyi yavaşlatabilir.

4. **Yatırım Azalması:** Doğal afetler sonrası bölgeler, potansiyel yatırımcılar için daha az cazip hale gelir. Riskin artması, yatırımların azalmasına yol açabilir.
5. **Tüketim Düşüşü:** Afet sonrası insanların güvenliği, barınma ve temel ihtiyaçları öncelikli hale gelir. Bu durum, tüketim harcamalarında bir düşüşe yol açarak ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir.
6. **Uzun Vadeli Etkiler:** Eğitim, sağlık hizmetleri ve sosyal altyapı gibi alanlarda uzun vadeli olumsuz etkiler meydana gelebilir. Bu da iş gücünün kalitesini ve verimliliğini etkileyebilir.
7. **Dış Ticaret:** Afetler, özellikle tarım ürünleri ve diğer malların üretimini etkileyerek dış ticareti olumsuz yönde etkileyebilir. İhracat ve ithalat dengesinde bozulmalar yaşanabilir.
8. **Sosyal Etkiler:** Ekonomik zorluklar, sosyal huzursuzluk ve göç gibi sorunları artırabilir. Bu durum, toplumsal uyumu bozarak ekonomik istikrarı tehdit edebilir.

Bu etkilerin tümü, doğal afetlerin sadece anlık değil, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri geliştirmek, ülkelerin ekonomik dayanıklılığını artırmak açısından kritik öneme sahiptir.

3.4.3. Doğal Afetlerin Kadın Girişimciler Üzerindeki Etkisi

Kadın girişimciliği, doğal afetlerin ardından hem fırsatlar hem de zorluklarla karşılaşabilir. İşte bu iki konunun etkileşimleri hakkında bazı önemli noktalar:

Zorluklar

1. **Finansal Erişim:** Doğal afetler sonrası, kadın girişimcilerin finansal kaynaklara erişimi zorlaşabilir. Bankaların risk algısı, kadınların işlerini yeniden kurmaları için gerekli kredileri almalarını engelleyebilir.
2. **Altyapı Hasarları:** Altyapının zarar görmesi, kadın girişimcilerin işlerini sürdürmelerini zorlaştırır. Ulaşım, iletişim ve enerji kaynağı eksiklikleri, işletmelerin çalışmasını etkileyebilir.

3. **Sosyal ve Ailevi Sorumluluklar:** Kadınlar genellikle ailevi sorumlulukları nedeniyle iş hayatında daha fazla zorlukla karşılaşır. Afet sonrası, bu sorumluluklar daha da artabilir, bu da işlerine odaklanmalarını zorlaştırır.
4. **Psikolojik Etkiler:** Afetlerin yol açtığı stres ve kayıplar, kadın girişimcilerin motivasyonunu etkileyebilir. Bu durum, işlerini kurma veya sürdürme kararlılığını zayıflatabilir.

Fırsatlar

1. **Toplumsal Destek Programları:** Doğal afetlerden sonra, kadın girişimcileri desteklemek amacıyla hükümetler ve sivil toplum kuruluşları tarafından programlar ve fonlar sağlanabilir. Bu, kadınların yeniden iş kurma fırsatını artırır.
2. **Ağ Oluşturma:** Afet sonrası, kadın girişimciler arasında dayanışma ve işbirliği ağları oluşabilir. Bu tür ağlar, bilgi ve kaynak paylaşımıyla kadınların daha güçlü bir şekilde yeniden inşa sürecine katılmalarını sağlar.
3. **Yeni İş Modelleri:** Doğal afetler, kadın girişimcilerin sürdürülebilir ve dayanıklı iş modelleri geliştirmelerine olanak tanıyabilir. Özellikle çevresel ve sosyal açıdan duyarlı girişimler, bu süreçte öne çıkabilir.
4. **Pazar Talepleri:** Afet sonrası ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin sağlanması, kadın girişimciler için yeni pazar fırsatları yaratabilir. Örneğin, yeniden inşa süreçlerinde yerel ürünler ve hizmetler talep görebilir.

Kadın girişimciliği, doğal afetlerin ardından hem zorluklarla hem de fırsatlarla karşılaşmaktadır. Etkili destek programları ve toplumsal dayanışma, kadınların ekonomik hayatta daha güçlü bir yer edinmelerine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin güçlendirilmesi, sadece bireyler için değil, toplumun ekonomik ve sosyal yapısı için de büyük önem taşır.

3.5. Depremlerin Dış Ticaret Dengesiyle İlişkisi

Doğal afetlerden biri olan depremler, dış ticareti çeşitli şekillerde etkileyebilir ve bu etkiler genellikle yıkıcı sonuçlar doğurur. Depremler, fabrikaların ve üretim tesislerinin zarar görmesine neden olarak üretimde ciddi düşüslere yol açar (Eğilmez,

2023). Depremlerin dış ticaret üzerindeki etkileri, sadece üretim kayıpları ve altyapı hasarlarıyla sınırlı kalmaz. Ulaşım ağlarının bozulması, nakliye maliyetlerinin artması ve tüketici güveninin azalması gibi dolaylı etkiler de dış ticareti olumsuz yönde etkileyebilir ve bu etkiler ihracat talebinde düşüşe neden olabilir Yavuz (2023) Depremlerin ekonomi ve dış ticaret üzerindeki etkileri, karmaşık ve çok yönlüdür.

Depremlerin dış ticaret üzerindeki etkileri, depremin meydana geldiği bölgenin ekonomik önemi, altyapı durumu ve depremin şiddeti gibi faktörlere bağlı olarak büyük ölçüde değişiklik gösterebilir. Örneğin Aktürk ve Albeni'nin 1999 depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini inceleyen araştırması, depremlerin ülke ekonomisi üzerindeki derin ve uzun süreli etkileri olduğunu, Türkiye'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) üzerinde önemli bir düşüşe ve arz-talep dengesini bozarak enflasyonun artmasına neden olduğunu ortaya koymuştur (Aktürk ve Albeni, 2002). 2023 yılında Kahramanmaraş'ta meydana gelen büyük depremler, Türkiye'nin dış ticaretini de önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle 2023 yılının şubat ayında, depremlerin neden olduğu yıkım ve aksaklıklar sonucunda Türkiye'nin ihracatı %6,4 oranında azalmıştır (Habertürk, 2023). Depremlerin dış ticaret ve genel ekonomi üzerindeki olası yıkıcı etkilerini en aza indirmek için, ülkelerin kapsamlı ve etkin acil durum planlarına sahip olmaları kritik öneme sahiptir.

3.5.1. Depremlerin Dış Ticaret Üzerindeki Özel Etkileri

Depremlerin dış ticaret üzerindeki en belirgin ve yıkıcı etkilerinden biri, temel altyapı unsurlarına verdiği hasardır. Özellikle limanlar, yollar ve havaalanları gibi kritik ulaşım ağlarının zarar görmesi, ticaretin akışını ciddi şekilde engeller deprem sonrası ulaşım ve altyapıdaki bu bozulmalar, malların etkilenen bölgelere giriş ve çıkışını zorlaştırarak dış ticarete önemli aksamalara neden olur (Hürriyet, 2023). Örneğin, Türkiye'de 10 il etkileyen son deprem felaketinde, karayolları ve havaalanı pistlerinin hasar görmesi, yardım çalışmalarını önemli ölçüde zorlaştırmıştır (Kargohaber, 2023). Uluslararası tedarik zincirleri ve lojistik sistemlerindeki aksaklıklar, dış ticarete önemli dalgalanmalara neden olmuştur (Genç Sertkaya, 2023).

Depremlerin neden olduğu tedarik zinciri ve lojistik aksaklıkları, dış ticareti önemli ölçüde etkileyen bir diğer faktördür. Bu aksaklıklar, gecikmelere ve maliyet artışlarına yol açarak dış ticarete ciddi sorunlara neden olmaktadır (Yücel, 2023). Bu

aksaklıklar, hem ticarete konu olan ürün miktarında azalmaya yol açabilir, hem de nakliye ve sigorta masraflarını artırabilir (Demirci Orel ve Akkan, 2018). Depremlerin üretim tesislerinin kapanmasına ve stok kayıplarına yol açması, dış ticaret üzerinde önemli bir etki yaratabilir (Bağcıoğlu, 2023).

Depremlerin yarattığı ekonomik yük, dış ticareti de önemli ölçüde etkileyebilir. Artan maliyetler, kamu bütçesine ek yük getirerek borçlanmayı ve faiz ödemelerinin armasına neden olabilir (Şen, 2023; Yarız, 2023). Döviz kurundaki yükseliş, durumu daha da kötüleştirerek dış ticaret ve cari açığın büyümesine neden olabilir (Dedekoca, 2023). Bu nedenle, depremlerin ekonomik etkileri dış ticaret üzerinde geniş çaplı sonuçlar doğurabilir. Bu durum, hükümetleri ve işletmeleri bu riskleri azaltmaya yönelik önlemler almaya zorunlu kılmaktadır.

3.6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Kadınların girişimcilik konusunda çok problem yaşadığı toplumumuzda girişimci olmaya nasıl karar verdiniz?
2. Deprem öncesi ve sonrası iş potansiyelinizde bir değişiklik oldu mu? Olduysa nasıl oldu? Bunlar hakkında biraz bilgi alabilir miyim?
3. İş yerinizde deprem kaynaklı herhangi bir zarar oldu mu? Olduysa ne ölçüde oldu? İş yerinizde herhangi bir zarar var mı?
4. Deprem sonrası iş yeriniz için kadına yönelik herhangi bir destek aldınız mı? Hibe, Kredi, vs.
5. Halkbankası kadına yönelik bir destek programı yayınladı. Halk bankasının destek programından haberiniz oldu mu? Kosgeb, kagider ve diğer firmalar kadın girişimcilere yönelik bir yardım yapıldığını açıkladı. Bu yardımlardan haberiniz oldu mu? Bu yardımlar size ulaştı mı?
6. Deprem öncesi ve deprem sonrası bakmakla yükümlü olduğunuz ailelerin (eş, çocuk, vs) yükümlülükleri arttı mı? deprem sonrası yaşanan maddi manevi kayıplar ailevi yükümlülüklerinizi arttırdı mı?
7. Deprem sonrası toparlanma sürecinde eleman, kredi, mekân, depo ve benzeri ihtiyaç ve öncelikleriniz neler oldu? Nasıl karşıladınız?

8. Deprem sonrası üretime hizmete ne kadar sürede tekrar başlayabildiniz?
9. Deprem sonrası siz ve personeliniz geçici barınmayı nerede sağladınız? Bu süreçte ne gibi zorluklar yaşadınız?
10. Deprem öncesi elinizde yeterince stok miktarı var mıydı? Deprem sonrası yeterli miktarda ara ürün ve ürün temin etmekte zorlandınız mı? Tedarikçilerle bir sorun yaşadınız mı? Tedarik süreciyle ilgili sorunlarda maddi zarara uğradınız mı?
11. Deprem sonrası satışlarınız nasıl etkilendi?
12. Deprem sonrası merkezi ve yerel yönetimler tarafından esnafa yönelik yardımlar oldu mu? Yardımlara ulaşmak için bir ön koşul var mıydı?
13. Deprem sonrası firmanızla ilgili sorunları e-ticaret yaparak çözmeyi hiç düşündünüz mü? Depremden önce bir e-ticaret girişiminiz oldu mu? Şu anda kadın girişimciler yaygın olarak e-ticarete yönelmiş durumda siz işinizi e-ticaret yaparak nasıl geliştirmeyi düşünüyorsunuz?
14. Depremzede olarak devletin sizi nasıl desteklemesini isterdiniz? Bu konudaki fikir ve görüşleriniz nelerdir?
15. E-ticaretle ilgili yeterince yatırım yapılıyor mu? Alt yapı çalışması var mı? gereken tanıtım yapılıyor mu?
16. Deprem sonrası toparlanma için dış ticareti bir fırsat olarak görür müydünüz? Yani dış ticaret yapmayı hiç düşündünüz mü?
17. Geleceğe yönelik planlarınız nelerdir? Bunlar arasında bir ürünü tasarlayıp patentini alıp dış ticaret yapmayı hiç düşündünüz mü?
18. Deprem sonrasında ülkemizi ihracatında artış görülmektedir. Bir kadın girişimci olarak ileride ihracat yapmayı düşünüyor musunuz?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırmanın deseni, evreni, örnekleme, veri toplama tekniği, veri analiz tekniği ve temel bulgular açıklanmaktadır.

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal bilimlerde kullanılan araştırma yöntemleri araştırmacıların uygun yöntemleri seçmelerine ve araştırmalarını daha etkili bir şekilde yürütmelerine yardımcı olacak şekilde sınıflandırılabilir. Aşağıda yer alan Tablo 3' te bu sınıflandırma kriterleri sunulmaktadır:

Tablo 3. Araştırma yöntemleri kriter türleri (Büyüköztürk vd., (2016) Uyarlanmıştır)

• Katılımcı Sayısına Göre • Temel Aldıkları Felsefe Açısından • Veri Toplama Teknikleri Açısından • Kullanılan Verinin Özelliklerine Göre • Amaçlarına Bakımından • Ölçme Koşullarına Göre • Veri Toplanma Zamanına Göre • Müdahale Durumuna Göre	• Tek Katılımcılı Araştırma • Çok Katılımcılı Araştırma • Nitel Araştırma • Nicel Araştırma • Görgül Araştırma • Belgesel Araştırma • Birincil Veriye Dayalı Araştırma • İkincil Veriye Dayalı Araştırma • Temel Araştırma • Uygulamalı Araştırma • Grup İçi Desenli Araştırma • Gruplar Arası Desenli Araştırma • Karışık Desenli Araştırma • Anlık Araştırma • Kesitsel Araştırma • Boylamsal Araştırma • Deneysel Araştırma • Deneysel Olmayan Araştırma
---	---

Bu çalışmada, belirlenen amaç ve alt amaçlara ulaşmak için temel alınan felsefi yaklaşıma uygun olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, algılanan

olguların ve vakaların derinlemesine incelenmesini ve anlamlandırılmasını amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, araştırmacılar, katılımcıların deneyimlerini, bakış açılarını ve anlamlarını anlamak için çeşitli nitel veri toplama tekniklerini kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, :36). Nitel araştırma, sosyal bilimlerde kullanılan ve insan deneyimlerini, bakış açılarını ve anlamlarını derinlemesine anlamayı hedefleyen bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla inceler (Özdemir, 2010, :326). Nitel araştırmalarda determinist bir yaklaşım benimsenmez. Bu tür araştırmalar, olaylar arasında doğrudan neden-sonuç ilişkileri kurmak yerine, olayların içinde bulunduğu bağlamı ve bu olaylara atfedilen anlamları derinlemesine anlamayı amaçlar. Sayısal veriler ve istatistikler daha az kullanılırken sözlü ve nitel analizler daha çok kullanılmaktadır (Neuman ve Tufford, 2012, :224). Nicel araştırmalardan farklı olarak nitel araştırmanın temel özelliklerinden biri, neden-sonuç ilişkileri veya test edilecek kuram ve hipotezler yerine, 'tümevarımcı analiz' yoluyla araştırmacının topladığı verileri anlamlandırması ve bu verilerden hareketle kuram geliştirmesine olanak tanımasıdır. Nitel araştırma, 'araştırma deseninde esneklik' prensibi gereği, araştırma amacına en uygun düşen yöntem veya yöntemlerin seçilmesine olanak tanır ve bu nedenle birden fazla yöntemin bir arada kullanımını içermektedir (Creswell, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2016; Patton, 2018). "Nitel araştırma, sosyal olayların yorumlayıcı nitelikteki araçlarını bünyesinde barındıran bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, net olarak tanımlanamayan sosyal olayları derinlemesine anlamayı ve yorumlamayı hedeflemektedir (Britten, 2011, :385). Sosyal bilimlerdeki olay ve olguların karmaşıklığı ve çok boyutluluğu göz önüne alındığında, bu alanda tek bir gerçek veya doğruya ulaşmanın mümkün olmadığı yaygın bir görüştür. Bu nedenle, sosyal bilimlerde araştırmalarında nitel araştırma yönteminin daha uygun olduğu ileri sürülmektedir (Koçel, 2012, :33). Nitel araştırma, araştırmacının doğal bir parçası olan veri oluşturma aracının (yani araştırmacının kendisi) araştırma kapsamındaki katılımcıları ile birebir ilişki kurmasını ve farklı deneyimler elde etmesine olanak sağlar. Bu doğrudan etkileşim, araştırmacının katılımcıların dünyasına girmesini, onların bakış açılarını ve deneyimlerini anlamasını ve derinlemesine bir perspektif kazanmasını sağlar. Nitel araştırma, değişkenlerin kendi başlarına anlamlı olmadıklarını ve sosyal olguların karmaşıklığını göz önünde bulundurarak, değişkenlerin ilgili diğer değişkenler

üzerindeki etkilerini de dikkate alır ve bütüncül bir tablo sunar. Bu yaklaşım, sadece değişkenler arasındaki ilişkileri değil, aynı zamanda katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını da derinlemesine anlamayı hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2011, :37).

Her araştırma tekniği gibi, nitel araştırma yönteminin de kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Tablo 4'te nitel araştırma tekniklerinin temel özellikleri özetlenmiştir.

Tablo 4. Nitel araştırmanın özellikleri. (Lee, 1999:57)

Özellikler	Açıklamalar
Algıların Tespit Edilmesi	Nitel araştırma ile bireylerin algılamaları, tecrübeleri ve olguları tespit edilir.
Kapsamlı Bakış Açısı	Nitel araştırmada değişkenler ayrı ayrı değil, birbiriyle etkileşim içinde ve bütünsel bir bakış açısıyla incelenir.
Değişken Yapı	Araştırma sürecinde kullanılan yöntemler, araçlar ve karşılaşılan problemler değişiklik gösterebilir.
Betimlemeden Teoriye	Bu yaklaşım, verilerden yola çıkarak teoriler geliştirmeyi hedefler.
Niteliksel Veri	Toplanan veriler sayısallaştırılamamaktadır.

Nitel araştırma yönteminin temel özellikleri çerçevesinde bunlara ek olarak, doğallık, görecelilik, etkileşim, süreç ve yorum gibi kavramlar da değinmek gerekmektedir. Doğallık, nitel araştırmanın laboratuvar ortamında kontrollü deneyler yapmak yerine, günlük yaşamın doğal akışı içinde meydana gelen olayları incelediğini vurgular. Görecelilik, araştırma sonuçlarının örneklemden ve araştırmacının bakış açısından etkilenebileceğini vurgulayan önemli bir kavramdır. Etkileşim, araştırmacının ve katılımcıların arasındaki dinamik ilişkiyi ifade eder. Bu etkileşim, kişilerin birbirlerinin görüşlerini etkileyebileceği ve araştırma sürecinin şekillenmesinde önemli bir rol oynayabileceği anlamına gelir. Bu etkileşimlerin sonucunda, nitel araştırma sosyal süreçlere odaklanır ve bu süreçlerin oluşum nedenlerini ve ortaya çıkan durumları derinlemesine yorumlar (Britten, 2011, :386).

Son yıllarda, yönetim bilimi akademisyenleri arasında nitel araştırma yöntemine olan ilginin belirgin bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir (Bluhm vd. (2011: 1867) Bu eğilim, Amerika'nın önde gelen dergilerinde son 20 yıla kıyasla nitel araştırma yönteminin daha sık tercih edildiği yayınlanan makalelerin incelenmesiyle de doğrulanmaktadır.

Nitel araştırma tekniğinde, araştırma sorularına derinlemesine cevaplar bulmak ve katılımcıların deneyimlerini, bakış açılarını ve anlamlarını anlamak için genellikle üç ana veri toplama yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemler süreçle ilgili veri, çevreyle ilgili veri ve algılara ilişkin veriler olarak gruplandırılmaktadır. Bu veri toplama tipleri şu şekilde açıklanmıştır (Karataş, 2015:64):

Çevreyle ilgili veriler: Araştırma yapılan ortamın veya bağlamın detaylı bir şekilde incelenmesini kapsar. Bu veriler, araştırma konusunun içinde bulunduğu ortamın nüfus bilimi, fiziksel, kültürel ve sosyal özelliklerini içerir.

Süreçle ilgili veriler: Araştırma süresi boyunca meydana gelen olayların, etkileşimlerin ve değişimlerin incelenmesini kapsar.

Algılara İlişkin Bulunan Veriler: Verilen metin daha detaylı ve açıklayıcı bir şekilde yeniden düzenlenebilir.

Algılara İlişkin Veriler: Araştırma grubuna dâhil olan kişilerin araştırma süreci hakkındaki düşüncelerini, yorumlarını, duygularını ve deneyimlerini ele alan verilerdir (Karataş, 2015:64). Bu veriler toplanarak aşağıdaki Tablo 5'deki süreçler uygulanmaktadır:

Tablo 5. Nitel araştırma süreci (Clisset, 2008:103).

Araştırma Sorunun Belirlenmesi	Alan yazını incelenir, araştırmacının tecrübeleri ve karşılaşılan güçlükler araştırma konusunu şekillendirir.
Teorik Temelin Oluşturulması	Saptanan sorunla alakalı mevcut literatür incelenerek kavramsal yapı oluşturulur.
Araştırma Sorularının Oluşturulması	Toplanan bilgiler ışığında araştırma sorunu netleştirilerek sorular formüle edilir.
Çalışma Grubu ve Örnek seçimi	Araştırma sorularına uygun bir evren tanımlanır ve uygun örnekleme metodu belirlenir.
Veri toplama Yöntemlerinin Seçimi	Niteliksel araştırmanın doğası gereği çeşitli veri toplama araçları kullanılabilir.
Veri Toplama	Seçilen veri toplama teknikleriyle veriler elde edilir.
Veri Analizi ve Yorumlama	Elde edilen niteliksel veriler uygun analiz yöntemleriyle çözümlenir ve sonuçlar değerlendirilir.
Sonuçların Raporlanması	Bulguların yorumları rapor haline getirilir ve araştırma tamamlanır.

Bu doğrultuda ilk olarak araştırma problemi tanımlanmış ve literatür incelenerek teorik altyapı oluşturulmuştur. Araştırma soruları, bu teorik çerçeveye dayandırılmıştır. Daha sonra, evren ve örneklem belirlenerek araştırma aşamaları planlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Deseni

Araştırma modelinin temel yapı taşları, incelenen konunun teorik temelini oluşturulması, elde edilecek verilerin analiz edilmesi ve bu verilerin test edilerek hayata geçirilmesidir. Araştırma modelinin basamakları, araştırma düşüncesi ve soruları hakkında detaylı bilgiler sunar (Baltacı, 2019, s. 370).

Bu çalışmada, araştırmanın hedefine ve araştırma sorularına en uygun model olarak fenomenoloji (olgubilim) modeli tercih edilmiştir.

Fenomenolojinin temel hedefi, insan tecrübesini derinlemesine anlamaktır (Van Manen, 2007). Bu hedeften yola çıkarak fenomenoloji, 20 yüzyılın başından itibaren yaşanan olayları yorumlamaya çalışan felsefi bir akımdan doğmuştur (Wilson, 2015: 38).

Fenomenolojik araştırmalar, bireylerin deneyimlerini, algılarını ve bakış açılarını derinlemesine inceleyen nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Rose, Beeby ve Parker, 1995: 1124). Bu yöntem, insanların belirli bir olguyu nasıl yaşadıklarını, yorumladıklarını ve anlamlandırdıklarını keşfetmeyi amaçlar (Çepni, 2007).

Fenomenoloji, aşına olunan ancak derinlemesine kavranılamayan olguları odağına alır. Günlük yaşantımızda olaylar, deneyimler, algılar veya durumlar şeklinde karşımıza çıkan bu olguları deneyimlese de bu onların tam anlamıyla anlaşıldığı anlamına gelmez. Bu nedenle fenomenoloji, sıklıkla karşılaşılan ancak tam olarak anlamlandırılabilen olguları inceleyerek uygun bir araştırma temeli sunar (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 69).

Fenomenolojik araştırmalarda, bireylerin bir olguya dair tanımları doğru veya yanlış olarak değerlendirilmez. Araştırmacılar, incelenen olguya ilişkin bireylerin tanımlarını kategorilere ayırarak, onların düşüncelerini net bir şekilde ortaya koymayı amaçlar (Koballa, Graber, Coleman ve Kemp, 2000, :216).

Fenomenolojinin kapsamlı bir değerlendirmesi için ayırt edici özelliklerinin bilinmesi zorunludur. İnsan deneyimini anlama amacından doğan bu felsefi yaklaşımın

temel niteliği, yaşanmış deneyimi anlamlandırma çabasıdır. Dolayısıyla fenomenolojik çalışmalarda, incelencek olguya odaklanılarak katılımcıların bu olguya dair algıları, bakış açıları, anlamlandırma süreçleri, deneyimleme biçimleri ve bu deneyimleri nasıl betimledikleri incelenir (Melike Tekindal, Şerife Uğuz Arsu, :159).

Fenomenolojinin ayırt edici özelliklerinden biri, 'felsefi tartışmaları' bünyesinde barındırmasıdır. Nitel araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan disiplinlerden biri olan felsefe, anlamlar, mantık, gerçeklik, değerler, algılar ve insanların bu algılara dayalı deneyimlerini mercek altına almaktadır. Nitel araştırmanın temel yaklaşımlarından olan fenomenoloji de olguların açıklanması ve betimlenmesine odaklanmaktadır. Bu noktada felsefe ve fenomenolojinin kesişim noktaları, nitel araştırmanın ilgi alanlarıyla örtüşmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 71).

Fenomenolojinin belirleyici niteliklerinin yanı sıra, nitel araştırma sürecine özgü (veri kaynakları, veri oluşturma süreci ve veri analizi vs) çeşitli özellikler de mevcuttur. Bu özellikler, nitel araştırmanın karakteristikleri ve süreçleriyle benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, Norlyk ve Harder (2010, s. 420)'a göre, bilimsel bir araştırma yönteminden ziyade felsefi bir yaklaşım olan fenomenoloji, önemli bir çeşitliliğe sahiptir ve bu nedenle farklı amaçlar, veri analizi yaklaşımları ve özellikleri içermektedir.

Fenomenolojiyi diğer yaklaşımlardan ayıran temel özellik, özün paylaşılan deneyimlerde bulunduğu varsayımına dayanmasıdır. Bu varsayım, fenomenolojik araştırmanın belirleyici niteliği olarak kabul edilir. Bu varsayımdan hareketle fenomenoloji, ortak bir olgu üzerinden oluşan temel anlamları, deneyimleri, yani anlayışların özünü tanımlamayı amaçlar (Koballa, Graber, Coleman ve Kemp, 2000: 217).

Fenomenolojik araştırma soruları, incelenen olgunun özünü yansıtmalıdır. Sorulan sorular, araştırmanın yönünü, değerini ve dünya görüşünü ortaya koymalıdır (Trede ve Higgs, 2009, :13-14). Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik deseni uygulayan araştırmacılar, bir veya iki temel soru sormalı ve bu soruları en fazla beş ila yedi alt soru ile desteklemelidir. Her temel soruyu alt sorular takip eder ve sorular, araştırmanın odağını sınırlar. Katılımcılara yöneltilen sorular, nitel araştırmacıların açık uçlu soru formülasyonlarını kullanmalarına da yardımcı olmalıdır (Kıral, 2021, :96).

Fenomenolojik yaklaşım, etnografik ve kuram oluşturma gibi daha uzun süreli ve derinlemesine inceleme gerektiren araştırma yöntemlerine kıyasla, araştırmacılar tarafından daha pratik bir seçenek olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, uygulanabilirliği sayesinde fenomenolojik yaklaşım, araştırmacılar arasında daha yaygın bir tercih haline gelmiştir (Cresswell, 2013:155). Fenomenolojik desenin uygulandığı araştırmalarda, araştırmacılar, konu bağlamında yaptıkları gözlemler ve görüşmeler sonucunda kartopu, homojen (benzeşik), amaçlı örnekleme ve ölçüt örnekleme gibi yöntemleri kullanabilirler. Örneklem büyüklüğü için 10 katılımcı, yeterli bir sayı olarak kabul edilmektedir (Koballa, Graber, Coleman ve Kemp, 2000, :218).

Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği açısından, örneklem büyüklüğü 10-15 kişi aralığında da olabilir. Bu tür görüşmeler genellikle uzun süreli ve duruma göre birden fazla oturumda gerçekleştirildiğinden, örneklemin sınırlandırılması gereklidir (Tracy, 2010, :260). Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme tekniği, araştırmacılara incelenen konu hakkında esneklik sağlamaktadır. Araştırmaya katılan bireylerle yapılan görüşmelerde yöneltilen sorular, araştırmanın derinlemesine incelendiğini göstermektedir.

Araştırmada fenomenolojik yöntemin seçimi, verilerin doğrudan katılımcılardan elde edilmesine olanak tanıyarak araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın problemi tanımlanmış, ilgili literatür taranarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Ardından, hazırlanan araştırma soruları kuramsal çerçeveye dayandırılarak evren ve örneklem belirleme aşamasına geçilmiştir.

4.3. Evren ve Örneklem

Bir araştırmanın çalışma alanını oluşturan, araştırmaya konu olan örneklemin seçildiği ve elde edilen araştırma sonuçlarının genelleştirildiği gruba "evren" adı verilir (Altunışık vd., 2010, :130). Araştırmanın evreni Malatya ilinde faaliyet gösteren bizzat kendi işini yöneten kadın girişimcilerden oluşmaktadır. Araştırma süreçlerinde, çalışmaya konu olan evrenin tamamının incelenmesi genellikle teknik, ekonomik ve zaman kısıtlamaları nedeniyle mümkün değildir. Bu nedenle, evreni en iyi şekilde temsil eden bir örneklem seçilir ve analizler bu örneklem üzerinden yapılır. Örneklem seçimi, araştırmanın geçerliliği ve genellenebilirliği açısından kritik öneme sahiptir (Altunışık vd., 2010: 131). Araştırmanın katılımcılarına, amaçlı örnekleme

yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılmıştır. Patton'a (1987) göre, amaçlı örnekleme, zengin bilgi içeriğine sahip durumların derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır. Bu yöntem, olgu ve olayların keşfedilmesine ve açıklanmasına yardımcı olmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2018:118). Creswell'e göre (2013:154-155) Amaçlı örnekleme yaklaşımı, üç temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlar, 'araştırmaya kimlerin örneklem olarak dahil edileceğinin belirlenmesi, özgün örnekleme stratejilerinin seçimi ve incelenecek örneklem büyüklüğünün kararlaştırılması' şeklinde tanımlanmaktadır. Yaklaşımın niteliklerine bağlı olarak bu unsurlar değişkenlik göstermektedir. Kartopu örnekleme ise, araştırmacının problemine dair zengin bilgi kaynakları olabilecek bireylerin veya olayların belirlenmesinde etkili bir yöntemdir. (Yıldırım ve Şimşek, 2018:122). Creswell'e göre (2013:158), kartopu örnekleme amacı; Kişiden kişiye, kişiden de olaylara ulaşarak durumların tanımlanmasıyla bilgilerin zenginleştirilmesidir. Bir araştırmanın başarılı bir şekilde yürütülmesi ve güvenilir sonuçlar elde edilmesi için, araştırma probleminin kavramsal ve teorik çerçevesinin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu çerçeve, araştırma deseninin amaca uygun ve içsel olarak tutarlı olmasını sağlayarak, araştırmanın kalitesini ve geçerliliğini artırır. Kuramsal çerçeve, bir araştırmanın temelini oluşturan ve araştırmacıya yol gösteren kritik bir unsurdur. Araştırmacıya, tanımların ve analizlerin ayrıntılandırılması, kullanılan konuyla ilgili terimlerin ne anlama geldiğinin açıklanması, problemle ilgili süreçlerin tanımlanması ve bu süreçler arasındaki ilişkilerin saptanmasının yanı sıra analiz aşamasında araştırmada kullanılacak temanın seçilmesine yardımcı olmaktadır (Kleiman, 2004, :11). Bu çalışmada katılımcıların seçiminde araştırmacı tarafından belirlenen temel ölçüt; Araştırmaya konu olan bizzat kendi işini yöneten kadın girişimcilerin deprem sonrası yaşadığı sorunları analiz etmek ve uluslararası ticaretin bu girişimcilere nasıl destek olabileceğini anlamak için söz konusu kadınların en az 5 yıllık bir girişimcilik öyküsünün olması ve sektörde faaliyet göstermesi gerektiğinden yola çıkılmıştır. Çalışmaya katılan katılımcılar K1-K12 olarak kodlanmıştır. 12 kadın girişimciden oluşan katılımcıların sosyo-demografik profilleri Tablo 9'da detaylı bir şekilde verilmiştir.

4.4. Veri Toplama Tekniği

Nitel araştırma, istatistiksel analiz araçları gibi özelleşmiş unsurları süreç içerisinde kullanabilmesine rağmen, asıl gücünü ve özgünlüğünü çok çeşitli veri toplama ve analiz yöntemlerinden alır. Nitel araştırmada kullanılan yöntemler oldukça çeşitlidir: derinlemesine mülakatlar, grup mülakatları, gözlemler, odak grup görüşmeleri, görsel ve işitsel materyal analizi, belge analizi gibi teknikler, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan ve araştırmacılara zengin ve derinlemesine veri sağlayan yöntemlerdir (Britten, 2011, :385).

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatlar, araştırmacının önceden belirlediği temel soruları ve konuları içeren, ancak katılımcıların yanıtlarına göre esnek bir şekilde ilerleyen görüşmelerdir. Bu yöntem, deneysel veri toplama yöntemlerine kıyasla benzersiz özelliklere sahiptir. Görüşme yöntemi, araştırmacıya konuyla ilgili derinlemesine bilgi ve farklı bakış açıları kazandırır. Veri toplama sonucunda elde edilen veriler, özgün görüşme kayıtlarını içermektedir (Thompson ve Panacek, 1998, :122). Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği, nitel araştırmalarda katılımcıların deneyimlerini, bakış açılarını ve anlamlarını derinlemesine anlamak için kullanılan etkili bir veri toplama yöntemidir. Bu teknik, araştırılan konunun tüm boyutlarını kapsayan açık uçlu soruların katılımcıya yöneltilmesiyle kapsamlı cevaplar elde edilmesine olanak tanır. Ayrıca, araştırmacı ve katılımcının yüz yüze ve birebir görüşerek veri toplamasına imkân sağlamaktadır (Kırık, 2014, :342). Bu yöntem, ne anket veya form gibi tamamen yapılandırılmış veri toplama araçları kadar katı, ne de serbest röportajlar kadar esnektir. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış mülakat yöntemleri arasında bir orta yol olarak tercih edilmektedir. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, iki veya daha fazla kişi tarafından belirli bir amaç etrafında yapılan görüşmelerde "niçin" ve "nasıl" sorularına cevap arandığı durumlarda en ideal veri toplama yöntemi olarak öne çıkmaktadır (Karataş, 2015, :69). Bir araştırmacı, araştırmaya katılan katılımcıların konuyla ilgili düşüncelerini, duygularını ve duruma yönelik tutumlarını derinlemesine tespit etmek istiyorsa, yüz yüze ve birebir görüşmeler sayesinde zengin ve detaylı bilgiler edinebilir. Bu yöntem, katılımcıların iç dünyasını ve bakış açılarını daha iyi anlamak için benzersiz bir fırsat sunar. Mülakat yöntemi, katılımcıların konuyla ilgili verdikleri cevaplar

aracılığıyla düşünce ve duygularını tarafsız, şeffaf ve daha doğru bir şekilde öğrenmeyi mümkün kılar. Bu yöntem, katılımcıların duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam yaratırken, araştırmacılara da konuyla ilgili bilgileri sistematik bir şekilde toplama imkânı tanımaktadır (Türnüklü, 2000, :544).

Mülakat yöntemi, nitel araştırmalarda değerli bilgiler sağlasa da bazı zayıf yönleri de bulunmaktadır. Bu zayıf yönler arasında görüşmenin yapaylığı, katılımcının araştırmacıya duyduğu güven eksikliği, zaman yetersizliği ve görüşme sırasında katılımcının araştırmacının sorularına karşı rahatsızlık duyarak görüşmeyi sonlandırma ihtimali bulunmaktadır (Myers ve Newman, 2007, :58). Mülakat tekniğinde kullanılan türler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Yarı yapılandırılmış mülakatlar, araştırmacının önceden hazırladığı bir soru rehberiyle yürütülen, ancak esneklik payı olan görüşmelerdir. Araştırmacı, bu rehberdeki soruları temel alarak mülakatı yönlendirir, ancak görüşme sırasında ortaya çıkan yeni konulara veya katılımcının verdiği yanıtlara göre soruları değiştirebilir, ek sorular sorabilir veya farklı bir sırayla sorabilir. Bu esneklik, araştırmacının konuyla ilgili daha derinlemesine bilgi edinmesini ve katılımcının bakış açısını daha iyi anlamasını sağlar.

Tablo 6. Nitel araştırmalarda kullanılan mülakat türleri.(Broom,2000, s:66.)

Görüşme türleri	Açıklaması
Yapılandırılmış Mülakatlar	Önceden belirlenmiş ve standartlaştırılmış soruların kullanıldığı mülakat türüdür.
Yarı yapılandırılmış Mülakatlar	Önceden belirlenmiş temel soruların ve konuların kullanıldığı, ancak katılımcıların cevaplarına göre esnek bir şekilde ilerleyen mülakat türüdür.
Yapılandırılmamış Mülakatlar	Araştırmacının sadece genel bir konu veya araştırma sorusuyla başladığı, katılımcıların serbestçe konuşmasına izin verdiği mülakat türüdür.

Araştırmanın hedeflerine ulaşmak ve zengin veri elde etmek amacıyla, veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış mülakat tercih edilmiştir.

4.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinin başlangıcında, verilerin toplanacağı örneklem belirlenmiştir. Bunu takiben bu çalışma, Malatya ilinde faaliyet gösteren kadın girişimciler özelinde, deprem sürecinde Şubat 2024 ile Haziran 2024 tarihleri arasında görüşmeyi kabul eden 12 kadın girişimciyle gerçekleşmiştir. Çalışma Haziran 2024 tarihinde tamamlanmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup, katılımcılar kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Mülakat öncesi telefonla bir ön görüşme yapıp araştırmacının ne amaçla yapıldığı anlatılmıştır. Görüşmeler katılımcıların istekleri doğrultusunda, genellikle kamunun ortak kullanımlarına açık kafeler ya da katılımcının iş yerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

4.5.1. Araştırmanın Geçerliliği, Güvenirliliği ve İnandırıcılığı

4.5.1.1. Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmaların en önemli değerlendirme ölçütlerinden biri, sonuçlarının güvenilir ve geçerli olmasıdır. Bu bağlamda, araştırmalarda yaygın olarak kullanılan iki temel ölçüt Geçerlik ve güvenirliliktir. Nicel çalışmalarda, araştırmacının kullandığı veri toplama araçlarının ve araştırma deseninin geçerliliğini ve güvenirliliğini titizlikle test etmesi ve sonuçları okuyuculara sunması beklenir. Nitel araştırmalarda ise geçerlik ve güvenirlilik, nicel çalışmalardan farklı bir yaklaşımla ele alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenirlilik terimleri yerine, nitel araştırmalarda inandırıcılık, bulguların doğruluğu ve araştırmacının yetkinliği gibi kavramlardan bahsetmek daha uygun olacaktır (Krefting, 1991).

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirliliğin doğru bir şekilde belirlenmesi ve detaylı olarak açıklanması önem arz etmektedir. Geçerlilik ve güvenirlilik, bir çalışmanın kalitesiyle doğrudan ilişkili olduğu bilinen temel unsurlardır. Geçerlilik ve güvenirlilik üzerine yapılan literatür taramasında, geçerlilik kavramının iç geçerlilik ve dış geçerlilik olarak, güvenirlilik kavramının ise iç güvenirlilik ve dış güvenirlilik olarak iki alt boyutta incelendiği görülmektedir. Nitel araştırmalarda geçerlilik, kullanılan yöntem ve tekniklerin, araştırılmak istenen olgularla ne derece uyumlu olduğuna odaklanmaktadır. İç geçerlilik, bir araştırmanın sonuçlarının doğruluğunu, araştırmanın amacına

uygunluğunu, katılımcı seçiminin uygunluğunu ve sosyal gerçekliğin doğru yansıtılıp yansıtılmadığını değerlendirmektedir. Dış geçerlilik, bir araştırmanın sonuçlarının benzer bağlamlarda ve popülasyonlarda uygulanabilirliğini değerlendirir. Başka bir deyişle, sonuçların farklı kişi ve durumlara aktarılabilirliği ile ilgilenir (Yağar ve Dökme, 2018, :7-8).

Nitel araştırmalarda güvenirlik, ölçme aracının tekrarlı kullanımlarında tutarlı sonuçlar vermesiyle değerlendirilmektedir. Ancak nitel araştırmalarda temel araştırma aracı araştırmacının kendisi olduğundan, elde edilen verilerin mutlak tutarlılık ve tekdüzelik göstermesi beklenemez. Bir araştırma, farklı araştırmacılar tarafından tekrarlandığında bile, koşullar ve şartların birebir aynı olması mümkün değildir. Bu durumun nedeni, araştırmacıların ölçüm sonuçlarına farklı yorumlar getirebilmesi, farklı yöntemler benimseyebilmesi ve gözlemlerini farklı şekillerde değerlendirebilmesidir. Nitel araştırmalarda güvenirliği tesis etmenin temel yolu, denetim veya karar izi oluşturmaktır. Bu, araştırma süresince elde edilen verilerin, kullanılan yöntemlerin ve alınan kararların kayıt altına alındığı süreçtir. Araştırma sürecinde oluşturulan denetim izi, diğer araştırmacıların izlediğimiz yolu takip etmelerine imkân tanır. Araştırma sonuçlarının güvenirliği, diğer araştırmacıların bu konuda değerlendirme yapabilmelerini sağlar. Bir çalışmanın sonuçları, benzer bir metodoloji kullanılarak tekrar elde edilebiliyorsa, araştırma aracı güvenilir kabul edilir. Nitel araştırmaların yürütülmesi sırasında standartların belirlenmesi ve gösterilmesi güçtür. Bu durumun temel nedeni, genel bir yargı birliğinin bulunmaması ve dolayısıyla standartlar konusunda kabul görmüş bir uzlaşmanın olmamasıdır. Genel kabul görmesi için, zaman içinde tutarlı ve konuyu temsil edebilir nitelikte olması gerekmektedir (Golafshani, 2003, :600-601).

Araştırmanın inandırıcılığını artırmak için çeşitli metotlar bulunmaktadır. Nitel çalışmalarda, geçerlik ve güvenirlik ölçütlerine ek olarak inandırıcılık parametresi önem taşımaktadır. İnandırıcılık, araştırma sonuçlarının güvenilirliği, doğruluğu ve mantıksallığı ile yakından ilişkilidir. Nitel bir araştırmada inandırıcılığı sağlamanın temel yollarından biri uzun süreli etkileşimdir. Araştırma ortamında bulunmak, potansiyel belirsizliklerin kontrol edilmesine olanak tanımaktadır (Lincoln ve Guba (1985)'den düzenleme Koca, 2017, :44)

Tablo 7. Nitel araştırmaların inandırıcılığı için kullanılan yöntemler. (Başkale, 2016:24)

Faktör	Nitel versiyon	Yöntemler
İç Geçerlilik	Sonuçların geçerliliği ve inandırıcılığı nasıl değerlendirilir?	Uzun süreli katılım, Araştırmacı yanlılığını en aza indirme, Katılımcı onayı", Çeşitlendirme"
Dış Geçerlilik	Aktarılabirlik: Sonuçlar farklı kişi ve durumlara aktarılabir mi?	Amaçlı örnekleme yöntemi Kapsama /dışlama ölçütleri Araştırma ortamının ayrıntılı betimlenmesi Katılımcıların ayrıntılı profili
Güvenilirlik	Güvenilebilirlik: Çalışmanın tekrarlanabilirliği ve benzer koşullarda elde edilen sonuçların tutarlılığı nasıl değerlendirilir?	Denetim yöntemi Alan yazını Araştırma tekniklerinin ayrıntılı yazılması Veri çeşitilmesi Bağımsız bir araştırmacının süreç ve bulguları incelemesi
Objektiflik		Çalışmanın tarafsızlığı ve önyargılardan arındırılmışlığı nasıl sağlanmışır?

Sürekli aynı ortamda bulunmak, karşılıklı güvene dayalı ve samimi bir ilişkinin tesis edilmesini sağlayarak, doğru ve eksiksiz yanıtların elde edilmesine katkıda bulunur (Houser, 2015; Streubert ve Carpenter, 2011). Bu sayede araştırmacılar katılımcıların deneyimlerini daha iyi anlayabilirler (Holloway ve Wheeler, 1996).

Görüşülen bireyler, genellikle mülakatın başlangıcında araştırmacının etkisine daha açık bir pozisyonda bulunurlar. Mülakat süresi ilerledikçe, zaman içinde bir güven ortamı oluşmakta ve görüşülen kişi, verdiği yanıtlarda daha içten olabilmektedir. Bu nedenle, uzun süreli mülakatlarda elde edilen verilerin geçerliliği daha yüksektir. Benzer şekilde, aynı bireyden birden fazla mülakat yoluyla elde edilen veriler de gerçeği yansıtmaya açısından daha güçlü olacaktır. Bu gerekçelerle, araştırmacı ve veri kaynağı arasındaki etkileşimin, olanaklı durumlarda geniş bir zaman aralığına yayılması, araştırma verilerinin güvenilirliğini artıracaktır (Yıldırım ve şimşek, 2013).

Yürütölen çalışmanın geçerliliği, güvenilirliği ve inandırıcılığı açısından en uygun araştırma desenini belirlemek amacıyla kapsamlı bir literatür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Ana soru olan. "Kadınlara girişimcilik konusunda çok problem yaşadığı toplumumuzda girişimci olmaya nasıl karar verdiniz?" sorusuna bağlı olarak 17 (on yedi) alt soru ve sonda sorular oluşturulmuştur.

Güvenilirlik ve geçerliliği güçlendirmek amacıyla, görüşme yapılacak katılımcılar, özellikle kendi işletmesini bizzat yöneten kadın girişimciler ve sorulması planlanan sorulara detaylı yanıtlar verebilecek nitelikteki katılımcılar özenle seçilmiştir. Görüşme sürecine başlamadan önce, belirlenen kadın girişimcilerle telefonla bir ön görüşme yapıp izinleri alınarak görüşme tarihleri belirlenmiştir. Araştırmanın amacı, bağlamı ve araştırma konusu telefonda kısaca anlatılmıştır. Görüşmeler esnasında araştırmacı, katılımcıların düşüncelerini etkileyecek herhangi bir müdahalede bulunmayarak nesnel bir tutum sergilemiştir. Görüşmeler katılımcıların istekleri doğrultusunda, genellikle kamunun ortak kullanımlarına açık kafeler ya da katılımcının iş yerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerin hepsi katılımcıların onayı alınarak ses kayıt cihazına alınmış ve deşifresi yapılarak kaydedilmiştir. Araştırma kapsamında, literatür taraması sonucu ortaya konan bilgiler ışığında geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat soruları aracılığıyla katılımcılarla derinlemesine yüz yüze görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Görüşme sonuçlarından elde edilen veriler, ayrıntılı bir şekilde raporlanarak ulaşılan sonuçların gerekçeleri açıklanmıştır. Bu sayede, katılımcıların doğal ortamlarında rahat ve samimi bir etkileşim kurmaları ve derinlemesine bilgi edinilmesi sağlanmıştır.

4.6. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, toplanan verilerin analizinde tümevarımcı bir yöntem izlenerek nitel içerik analizi kullanılmıştır.

4.6.1. İçerik Analizi

İçerik analizi, metinsel verilerden geçerli ve güvenilir çıkarımlar yapabilmek amacıyla kullanılan sistematik bir araştırma tekniğidir. Bu yöntem, veri setindeki metinleri belirli kategorilere ayırarak karşılaştırmalı bir analiz yapmayı mümkün kılar ve böylece hem nitel hem de nicel verilerin tarafsız, sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanır (Rana ve Sharma, 2018, :362).

Nitel araştırmalarda, verilerin derinlemesine incelenmesi ve anlamlandırılması için çeşitli yaklaşımlar kullanılır. Bu yaklaşımlardan biri olan içerik analizi, sözlü, yazılı ve görsel materyallerin sistematik bir şekilde analiz edilmesini sağlar. 19. yüzyılda, özellikle dergi, gazete makaleleri, konuşmalar ve reklamlar gibi iletişim materyallerinin

incelenmesi amacıyla geliştirilen bu yöntem, günümüzde belge inceleme yöntemi olarak da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. İçerik analizi, araştırmacılara arşivleri koruma, teorik kısıtlamaları test etme ve verilerden anlamlı sonuçlar çıkarma konusunda önemli bir araçtır. İçerik analizinin güvenilirliği, elde edilen sonuçların tutarlılığı ve tekrarlanabilirliği ile yakından ilişkilidir. Bu güvenilirlik, özellikle kodlayıcıların tutarlılığına bağlı olarak ölçülür. Kodlayıcı güvenilirliği, analiz edilen verilerin farklı zamanlarda aynı kodlayıcı veya farklı kodlayıcılar tarafından aynı şekilde kodlanması anlamına gelmektedir. İçerik analizinde kullanılan kategoriler, her türlü yoruma yer bırakmayacak şekilde belirgin ve anlaşılır olmalıdır. İçerik analizinin geçerliliği, araştırmacının belirlediği amaç ve kullandığı yöntemin, incelenen mesajı bozmadan ve doğru bir şekilde yansıtarak sonuçlara ulaşmasını ifade eder. İçerik analizinde, verilerin doğru ve anlamlı bir şekilde sınıflandırılması için kullanılan kategori sistemi, kelime, ifade ve benzeri anlamları taşıyan kurallarla uyumlu olmalıdır. Ayrıca içerik analizinde güvenilirlik, büyük ölçüde kodlama sistemine bağlı olarak gerçekleşmektedir (Esin, 2014: 205).

İçerik analizi, verilerin temelindeki kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri sistematik olarak ortaya çıkarmayı hedefleyen tümevarımsal bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, kodlama süreçleri aracılığıyla verilerin derinlemesine incelenmesini ve anlamlandırılmasını sağlar. Kodlama, verilerdeki anlamlı bölümlere etiketler verilerek sınıflandırma işlemidir. Bu süreç, analiz için temel olan kavramların belirlenmesini ve kodlar arasında kategoriler oluşturularak temaların ortaya çıkarılmasını sağlar (Sığrı, 2018: 280). Bu bağlamda içerik analizi, gözlem, görüşme veya doküman incelemesi gibi yöntemlerle toplanan araştırma verilerinin sistematik bir şekilde işlenerek anlamlı sonuçlara ulaşılmasıdır (Apak ve Gürbüz, 2022: 199). Nitel araştırmalarda içerik analizi, verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, kod ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması gibi aşamaları içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 243). Tablo 8’de, içerik analizinin aşamaları detaylı bir şekilde açıklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:244).

Tablo 8. İçerik analizinin aşamaları. (Yıldırım ve Şimşek, 2011, :245)

Verilerin Kodlanması	Elde edilen veriler, anlamlı ve kavramsal olarak tutarlı kategorilere ayrıştırılarak analiz edilmiştir. Her bir kategori, verilerin ifade ettiği temel anlamları ve ilişkileri ortaya koyacak şekilde tanımlanmıştır. Benzer anlamlar taşıyan veri parçaları, tutarlılığı sağlamak amacıyla aynı kod altında gruplandırılmıştır.
Temaların Bulunması	Bu aşamada, elde edilen kodlar genel bir bakış açısıyla detaylandırılır ve aralarındaki ilişkiler incelenerek, belirli kategoriler altında toplanabilecek temel temalar oluşturulur.
Kodların ve Temaların Düzenlenmesi	Kodlama sistemi doğrultusunda elde edilen veriler, belirli olgusal örüntülere ve tematik ilişkilere göre sistematik olarak düzenlenmiştir.
Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması	Analiz sürecinin bu son aşamasında, tematik yapıya göre düzenlenmiş veriler detaylı bir şekilde tanımlanır ve araştırmacının derinlemesine yorumlarına tabi tutulur.

Bu araştırmada, fenomenolojik araştırma deseni izlenerek veri toplanmış ve elde edilen nitel verilere içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Analiz sürecinde, aşağıdaki dört temel aşamada incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 260).

- Verilerin kodlama süreci,
- Temel temaların belirlenmesi,
- Kodların ve temaların sistematik düzenlenmesi,
- Bulguların detaylı tanımlanması ve detaylı yorumlanması.

Araştırmanın ilk aşamasında, katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmelerin ses kayıtları ve tutulan ayrıntılı notlar, titizlikle deşifre edilerek bir Word dosyasına aktarılmıştır. Ardından, bu deşifre edilmiş metinler, araştırmacılar tarafından tekrar tekrar ve dikkatlice okunarak, açık kodlama olarak adlandırılan analiz sürecine geçilmiştir. Bu evrede, verilerden ilk anlamlı kodlar çıkarılmaya başlanmıştır. Takip eden aşamada, elde edilen bu kodlar, aralarındaki kavramsal ilişkilere göre kategoriler altında gruplandırılmış ve bu kategoriler de daha geniş tematik yapılar altında birleştirilmiştir. Bu süreçte, tümevarımsal bir yaklaşım benimsenerek, verilerden genel temalara doğru bir analiz yolu izlenmiştir. Yazılı materyal, tekrar tekrar okunarak, her bir veri parçasına uygun başlıklar atanmıştır. Bu başlıklar, daha sonra bir araya getirilerek kategorilerin oluşturulmasında kullanılmaktadır. Oluşturulan kategoriler,

verilerin özünü yansıtan temel temaların belirlenmesinde bir basamak olarak kullanılmış ve soyutlama işlemi, verilerin bütünsel bir yorumunu sunana kadar, makul ve mümkün olduğu ölçüde devam etmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, içerik analizinden elde edilen bulgular değerlendirilecektir. İlk olarak, görüşmelere ilişkin genel bilgiler sunulacak, ardından temalar, kategoriler ve kodlar detaylı bir şekilde incelenecektir. Katılımcılar ve gerçekleştirilen görüşmelere ait bilgiler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcı	Çalıştığı Sektör	Eğitim Durumu	Kurumsal Hayat Tecrübesi	Medeni Durumu	Görüşme Süresi	Görüşme Yeri
K1	Gıda Sektörü	Lisans	1-5	Evli	43 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K2	Tarım Sektörü	Lisans	15-20	Evli	60 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K3	Gıda Sektörü	İlkokul	1-5	Evli	57 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K4	Kimya endüstrisi	Lisans	15-20	Evli	75 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde Dakik
K5	Hizmet Sektörü	Lisans	15-20	Evli	42 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K6	Tarım Sektörü	Lisans	15-20	Evli	53 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K7	Unlu Mamuller Sektörü	İlkokul	5-10	Evli	45 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K8	Tarım Sektörü	Lise	15-20	Evli	75 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K9	Sağlık Sektörü	Lisans	15-20	Evli	40 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K10	Eğitim Sektörü	Lisans	15-20	Evli	60 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K11	Perakende Sektörü	Lisans	1-5	Evli	65 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde
K12	Hazır Giyim Sektörü	Lisans	15-20	Evli	75 Dakika	Katılımcının Belirlediği Yerde

Toplamda 12 katılımcıya ait çalıştığı sektör, eğitim durumu, kurumsal hayat tecrübesi, medeni durumu, görüşme süresi ve görüşme yeri ile ilgili bilgiler Tablo 10 da bulunmaktadır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin sektör dalları incelendiğinde ise gıda, tarım, kimya, hizmet, unlu mamuller, sağlık, perakende, hazır giyim sektörü alanlarında faaliyette bulundukları görülmektedir. Katılımcı kadın girişimcilerin eğitim durumlarına göre dağılımı incelendiğinde 9'unun lisans, 1'inin Lise ve 2sinin ise ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların kurumsal hayat tecrübesine bakıldığında 1-20 sene aralığında olduğu görülmektedir. Kadın girişimcilerin medeni duruma göre dağılımına bakıldığında 12'sinin de evli olduğu görülmektedir. Kadın girişimcilerin görüşme süreleri ortalama 40-75 dakika arasında olduğu ve görüşme yerleri katılımcının belirlediği yerlerde gerçekleşmiştir.

Görüşme Öncesi

Görüşme sürecine başlamadan önce, belirlenen kadın girişimcilerle telefonla bir ön görüşme yapıp izinleri alınarak görüşme tarihleri belirlenmiştir. Araştırmanın amacı, bağlamı ve araştırma konusu telefonda kısaca anlatılmıştır. Araştırmaya katılacak olan bireylere, derinlemesine mülakat tekniğinin kullanılacağı ve ortalama olarak ihtiyaç duyulacak süre hakkında bilgi katılımcılara verilmiştir.

Görüşme Süreci

Görüşmeler, katılımcıların tercih ettiği ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların onayı alınarak, görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve notlar tutulmuştur. Katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar, herhangi bir yönlendirme veya müdahale olmaksızın, tamamen özgün olarak alınmıştır.

Araştırmada belirtilen 12 kadın girişimci ile görüşmeler planlanmıştır. Araştırma sürecine dâhil edilen kadın girişimciler Tablo 10'da belirtilen 12 görüşmeci üzerinden toplanmıştır.

Katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen nitel veriler, titizlikle yürütülen bir içerik analizi sürecine tabi tutulmuştur. Analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 10'da gösterilmektedir.

İçerik analizi sonucunda 32 adet kod, 8 adet kategori ve 3 adet tema ortaya çıkmıştır.

Tablo 10. İçerik analizi sonucunda elde edilen kodlar, kategoriler ve temalar

Kod	Kategori	Tema 1
Girişimcilik Ruhu	Kişisel Özellikler	Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler
Başarılı Olma ihtiyacı ve Risk Alabilme Özgürlüğü		
Azim ve Kararlı Olmak		
Hayal Gücü ve Yaratıcı Olma		
Kendini Gerçekleştirme		
Yardımseverlik		
Aile Desteği	Destekler	
Kamusal Destek		
Sosyal destek		
Ortak Desteği ve Diğer İşletmelerin Desteği		
Bölgesel ve Yerel Fırsatlar	Fırsatlar	
Girişimcilik Eğitimleri		
Teknoloji		
Deneyim	Tanım	
Kendi İşinin Patronu Olma		
Ekonomik Nedenler		

Kod	Kategori	Tema 2
Aile Desteği Eksikliği	Mikro Sorunlar	Girişimciliği Engelleyen Nedenler
Rol Çatışması		
Cinsiyet Ayrımcılığı		
Deneyim Eksikliği		
Sermaye Eksikliği	Makro Sorunlar	
Bilgi Eksikliği		
Bürokratik Engeller		

Kod	Kategori	Tema 3
Dayanışma	Olumlu Etki	Depremin ticarete ve ekonomiye etkisi
Toplumsal Sorumluluk		
Toplumsal Fayda Bilincinin Artması		
Yeni Proje Üretme Fikri		
Ekonomik Kayıplar	Olumsuz Etki	
Tedarik Zinciri Sorunları		
Pazar Bulma Zorluğu		
Finansal Yükler		
Üretim Kaybı		

5.1. Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler

Girişimciliğe yönlendiren nedenlerle ilgili olan bu tema, 4 kategori ve 16 koddan oluşmaktadır. Kategoriler; Kişisel özellikler, Destekler, Fırsatlar ve Tanım olarak 4 başlık altında incelenmiştir.

Kişisel özellikler kategorisi altında 6 adet kod, destekler kategorisi altında 4 adet kod, fırsatlar kategorisi altında 3 ve son kategori olan tanım kategorisi altında 3 kod bulunmaktadır.

Literatür bölümünde girişimciliğe yönlendiren nedenlerden kişisel özellikler kategorisinde içerisinde yer alan “Girişimcilik ruhu”, “Başarılı olma ihtiyaı ve Risk Alabilme özgürlüğü”, “Azim ve Kararlı Olmak”, “Hayal Gücü ve Yaratıcı Olma” “Kendini Gerçekleştirme” “Yardıms severlik” kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

5 katılımcı da girişimcilik ruhu için kişinin çocukluğundan beri içinde var olan ve ihtiyaç halinde kişinin kendi potansiyelini fark ederek yerine göre yufka açarak kendi işini yönetmesi veya topluma katkı sağlamak için kooperatif kurması, kadınların girişimci olmaya teşvik edilmediği hatta olumsuz karşılandığı durumda bile kişinin kimseye sormadan kendi başına karar alarak girişimcilik yoluna adım atmaları olarak belirtmişlerdir.

Bu doğrultuda 5 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Ne yapabilirim diye düşündüğümde evde çocuklarıma veya akrabalarıma işte yaptığım gözleme yufka vardı. Bunları aabiliyorum ve çok da güzel yapıyorum. Derken neden bununla ilgili bir girişimde bulunmuyorum?”

“Onun üzerine böyle bir kooperatif kurmaya çalıştık. Yani oradaki bayanlar ürünlerini değerlendirsınler, şey yapsınlar diye emekli olduktan sonra böyle bir karar aldık.”

“Yo benim çocukluğumdan beri bir girişimcilik ruhum vardı yani ta ilkokuldan itibaren bunu hatta öğretilenim keşfetti. Beni kantinde görevlendirdi, satış işlemleri için ben Adana da doğup büyüdüüm.”

“Ben hani ihtiyaç olunca düşündüm.” Ticaret’e döksem acaba alan olur” mu? Acaba satılır mı?

“Ben kimseye sormadım. Kendi başıma karar aldım girişimci olmaya. Ve açtım.”

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden kişisel özelliklerden girişimcilik ruhu ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda özellikle kadın girişimciler, yeni bir iş kurma sürecinde dikkatli olmalarının yanı sıra, işlerini büyütmek ve sürdürülebilir kılmak için uzun vadeli planlar yaparak işletmelerini daha köklü ve başarılı hale getirebilmek için gereğinden fazla çaba göstermektedirler.

5 katılımcı da başarılı olma ihtiyacı ve risk alabilme özgürlüğü ilgili özellikle ekonomik koşulların zorlu olduğu bir dönemde, yeni bir işe başlaması ve dış ticaret gibi riskli bir alana girerken maddi olarak hazır olmamasına rağmen kişinin kredi çekerek şansını denemesi ve başarabileceğini ifade etmesidir.

Bu doğrultuda 5 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Kendi emeğimizle, alın terimizle, bizim atadan kalan hiçbir şeyimiz yok yani ticaret risktir aslında. Bir nevi riske girdik yani, çok şükür de başardık yani.”

“Mecbur zaten kurduk yani dış ticaretin açıkçası t sini falan bilmiyordum.

“Üç bankadan kredi çektik ve bir yere borçlu olduğumuzu öğrenseler diğer bankadan kredi çıkmaz diye üç bankadan aynı gün kredi çektik.”.

“Ben dedim ya bir şansımı deneyeceğim. Buradan almazsa başka yerden alır dedim gelir.”

“Aslında maddi olarak çok hazır değildim. Ama eşim sağ olsun, hep yanımdaydı benim.”

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden kişisel özelliklerden başarılı olma ihtiyacı ve risk alabilme özgürlüğü ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda Kadın girişimciler, genellikle çalışkan, hırslı ve zorluklarla mücadele etmeye hazır bireylerdir. Girişimcilik özellikleri incelendiğinde, kadınların iş hayatında tıpkı ev hayatında olduğu gibi özgüvenli, risk almaya yatkın, kendine güvenen ve riskleri göğüsleyebilecek kadar cesur oldukları görülmektedir.

4 katılımcı da azim ve kararlı olma özelliğiyle ilgili kendi işini kurarak topluma katkı sağlama, kadınların güçlenmesi için bir kooperatif kurarak hedefine varmak için

kimseyi dinlemeyip o yolda azim ve kararlılıkla korkularını bırakıp yürümesi şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu doğrultuda 4 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Kendi iş yerimizi açtık, kendi iş yerimizde satmaya başladık. Açalım mı, devam ettirelim mi, yoksa kapatalım mı? İnsan kitlesi ciddi anlamda gitti ki biz de açıkçası dönecek miydik bundan da emin değildik. O süreçte bir arayışı da girdik. Hani acaba oradaki şeylerimizi bırakıp farklı bir ile mi yerleşelim? Birçok alternatifi göz önünde bulundurduk. Fakat sonrasında şunu düşündük. Burası bizim kendi memleketimiz. Biz buradan gidersek aslında birçok kişi bizim gibi düşünip gidebilir. Yani kendi memleketimizi terk etmek istemedik ve yaptığımız ticaretin kendi şehrimize etkisinin olmasını istedik.”

“Ben 800 kadını aradım. O eğitime katılan 800 kadını ve tamam dedim ben başkan oldum.2008 yılında o gün bugündür hala derneğin başkanlığını da yürütüyorum.”

“Birazcık inatçıysan hedefine varabiliyorsun. Biliyorsun yani hedefine varabilmek için bazen de kimseyi dinlememek lazım. Çünkü dinlersen hiçbir yere varamıyorsun.”

“Hani söz konusu evlat olunca bir de kız çocuğu olunca bütün korkularınızı bırakıyorsunuz ve artık diyorsunuz ki ben bu yolda mecburum yürümeliyim.”

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden kişisel özelliklerden azim ve kararlı olmak ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda kadın girişimciler, sadece kendi işlerini kurmakla kalmıyor, aynı zamanda istihdam yaratarak başkalarına da iş imkânı sunuyorlar. Bu sayede hem kendilerine hem de topluma ekonomik katkı sağlıyorlar.

4 katılımcı da hayal gücü ve yaratıcı olma özelliğiyle ilgili katılımcıların kooperatiflerde çilek ve mantar üretmesi ve üretilen ürünlerin bir kısmının derneklere satılması, gelecekte hayallerini gerçekleştirmek için bir fabrika kurarak birlik ve dayanışma içinde yaşadığı yerin yeniden inşası herkesin bir araya gelmesi gerektiğini kadın girişimciler yaratıcılıklarıyla vurgulamışlardır.

Bu doğrultuda 4 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Kooperatifimizde çilek yetiştiriyoruz. Kuluncak kadın kooperatifinde istiridye mantar yetiştiriyoruz. Kale kadın kooperatifinde çilek yetiştiriyoruz.”

“İşte dikip bazı dernekler alıyor onlara satıyoruz. Yine bayanların bir cep harçlığı oluyor. Yani bir şey oluyor bu şekilde.”

“Bu işte bizim hayallerimiz burada. Fabrika olabiliriz, birleşebiliriz, birlikte üretebiliriz, birlikte kalkınabiliriz.”

“Bekliyoruz inşallah Malatya’mız düzelecek. Yine evler yapılacak, güzel evlere güzel perdeler dikeceğiz, nevresimler dikeceğiz. Giden müşterilerimiz geri gelecek. İş potansiyelimiz eski seviyenin de üstüne çıkacağına inanıyorum. Daha bir güzel bir Malatya için, her şey Malatya için diyorum ve ben burada bekliyorum.

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden kişisel özelliklerden hayal gücü ve yaratıcı olma ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda girişimciler, kendi işlerini kurarak hayal güçlerini serbest bırakır ve tutkularını işe dönüştürme fırsatı bulurlar. Girişimci, unutulmaya yüz tutmuş üretim kaynaklarını yaratıcı bir şekilde bir araya getirerek üretime katkıda bulunmaktadır. Girişimci, bu yönüyle toplumda katkı sağlayan ekonomik aktördür

4 katılımcı da kendini gerçekleştirme özelliğiyle ilgili sosyal girişimciliğin bireysel hayatlar üzerindeki dönüştürücü gücünü ve toplum için yaratabileceği olumlu etkileri Bazıları için bu, çocuklarının eğitimi gibi kişisel bir ihtiyaçken bazıları için daha geniş kapsamlı toplumsal sorunlar olarak kendini gerçekleştirmeyi tanımlamaktadır.

Bu doğrultuda 4 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Sonra anladım ki ben bir sosyal girişimciymişim aslında.”

“Benim önceden yıllardır bir hayalim vardı. Mutfakta da 4 çocuk annesiyim. Hani mutfakta da başarılı olduğuma hani inanıyorum.

“Kızımın okulu mu, eğitimi mi? Çok zor dönemlerde en iyi neyi yapabilirim? En iyi neyi biliyorum derken ki erken evlenmişim. En iyi neyi biliyorum ben?”

“Ondan sonra işimi falan kurdum işlerim biraz rast gitmedi. İşi yürütemedim. Ama daha sonra eğitimlerimi geliştirdim. Sonra KOSGEB’in uzman eğitimci oldum.

Kadın girişimcilik eğitimi vermek üzere sonra derneğimize yüzlerce kadına girişimcilik eğitimi verdim.”

3 katılımcı da Yardımseverlik isteği ile ilgili olarak katılımcılar günlük hayatın her alanında bir başkasına geçmiş olsun demek gibi küçük eylemlerle de gerçekleştirebileceğini, zor şartlar altında bile kimseye kapıyı kapatmadan çevresindeki insanları doyurması şeklinde görüş bildirmişlerdir

Bu doğrultuda 3 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Çevremizi de doyurduk. Çevredekilere de yaptık verdik. Hiç gözüme gelmedi ki ya bu hal çok devam ederse ya bizimki de biterse hamdolsun. Bu aklımıza gelmedi. Bin şükür.”

“Yani benim elemanım olan da yiyor, elemanım olmayan da. Burada herkes gelip kendi işini görüp parasını kazanıp gidebiliyor. Çünkü o kadar zor şartlarda yaşıyoruz ki aynı şey benim başıma da gelebilirdi. Ama depremden sonra hiç kimseye kapımı kapatmadım.”

İnsanlar terlikle pijamayla dışarıya çıktı. Tabi ki bunu yaptık yani. Hala da yapıyoruz. Eşyası kaybolanlara, işte çocuğu okula gidene ne bileyim bir otobüs parası bulamayan insan vardı yani, onların hepsine yardım ettik.

Destekler kategorisinde girişimciliğe yönlendiren nedenler içerisinde yer alan “aile desteği”, “kamusal destek”, “sosyal destek”, “ortak desteği” ve “diğer işletmelerin desteği” ile ilgili kavramlar kod olarak ortaya çıkmıştır.

3 katılımcı da aile desteği olma özelliğiyle ilgili girişimci olabilmek için İşletmenin aileye ait olması, çocuklarının da aile işine destek olduğu ve bu durumun kendilerini motive ettiğini, eşlerinin kendilerine olan inancının ve desteklerinin başarıları için önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

Bu doğrultuda 3 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Zaten bizim aile dükkanımız, o yüzden hani eşimle beraber biz işletmeyi yürütüyoruz. Bazen işte çocuklarımızın da desteği oluyor.

“Dedi ki ben sana o desteği veririm dedi. Malum biliyorsunuz deprem bölgesi, çocuk okutmak çok zor. Dört tane çocuk üniversiteye gidiyor, özel okula gidiyor.

Bak benim arkamda Allah razı olsun eşim. Eşim zaten der, sen yaparsın der. Ben yapamam, sen yaparsın der. Ben bu gücü eşimden alıyorum.”

3 katılımcı da kamusal destek açısından yaşanabilecek desteği aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Yani KOSGEB’in bir desteği o oldu bir de küçük bir İsveç hükümetinin yaptığı bir hibe programı vardı.”

“Tabi tabi İstanbul’a gönderdim düşünün. İstanbul’a buradan şu anda bir şeyi 300 liraya gönderiyorsunuz orada ben bir çuvalı 300 liraya gönderdim, yani devlet kurumları vatandaşına sahip çıktı.”

“KOSGEB ’ten 2 yıl geri ödemesiz bir kredi aldım. 200 bin lira. Bir de esnaf kefaletten çektim.250 bin lira.”

5 katılımcı da sosyal destek, ortak desteği ve diğer işletmelerin desteği ile ilgili olarak İş kurma sürecinde sosyal desteğin, arkadaş desteğinin, toplumsal destek ve ortak desteğinin, sosyal çevrenizde pozitif desteği sağlayacak insanların olmasının önemini vurgulamıştır.

Bu doğrultuda 5 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Halk eğitimden de hoca aldık. Önce o halk eğitim hocaları bana gönüllü bize çalıştılar.”

“Esnaf odasından gelen mesajla evraklarımı gönderdim. Hatta burada değildim yine ahababım götürdü, yaptı. Esnaf odasına başvurdu. Ve dediler ki işte şu size konteyner çıktı.”

“Komşumuz 200 euro verdi. Yemin ediyorum dükkânın kaporasını verdi.”

“Ondan sonra çok sevdiğiniz işte aile dostumdur, abla dedi, hani dedi, sen yanımda olursan bir kadın olarak, çünkü yeme içme işi bir bayanın işletmesi daha güzel dedi.”

“LC Waikiki 150 koli parça kumaş gönderdi.”

Fırsatlar kategorisinde girişimciliğe yönlendiren nedenler içerisinde yer alan “Bölgesel ve yerel Fırsatlar”, “Girişimcilik Eğitimleri, “teknoloji” kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

1 katılımcı bölgesel ve yerel fırsatları yaşanabilecek fırsatları aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Ankara’da bu depremzedeler için fuarlar falan düzenlendi. Kalan ürünlerimizi oralarda sattık” (K4)

3 katılımcı da girişimcilik eğitimleri ile ilgili olarak kişinin geçmişte aldığı eğitimler, özellikle eğitimin kişisel ve profesyonel gelişimdeki önemine girişimcilik eğitimlerinin Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM) gibi kuruluşlar girişimcilik eğitimlerinin önemine vurgu yapmaktadır.

“Ben değişik eğitimler aldım. Girişimcilik eğitimleri o zaman Malatya’da ABİGEM kuruldu. Avrupa birliği iş geliştirme merkezi ticaret ve sanayi odası bünyesinde o dönemlerde çok yoğun bir kadınları eğitim konusunda eğitimler vardı. Ticaret ve sanayi odası veriyordu ABİGEM veriyordu. Ben bunların hepsine ücretli eğitimlerdi bunlar ben bunların hepsine katıldım ücretini ödeyerek.”

“Hani o eğitimde de onun eğitimini verdiler. Zaten bir fikrinizi söyleyin diyorlar ki bugün Malatya’nın ev yemekleri, bakım evleri gibi mesela kadınlarla ilgili yapılan güzellik salonları gibi açılan dükkanların tohumları ilk o dönemlerde atıldı 2008’te.”

“Bir girişimcilik eğitimi açılmıştı. Ayşe Ceyhan’la o zaman”

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden fırsatlar ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda girişimcilik, potansiyel fırsatları tanımlamak ve bu fırsatlardan yararlanmak amacıyla günümüzde bireyin çevresinde hayati bir rol oynayan ve adeta ekonomik gelişmenin itici gücü haline gelmiştir

Diğer bir katılımcı teknoloji açısından yaşanabilecek fırsatları aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Çünkü burası ikiye üçe katlayıp sana veriyor, direkt mesela işte şey Amazon. o Alibaba.

Tanımlar kategorisinde girişimciliğe yönlendiren nedenler içerisinde yer alan “deneyim”, “kendi işinin patronu olma, “ekonomik nedenler” kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

3 katılımcı da deneyimle ilgili girişimciliğin sadece bir fikirle başlayan bir süreç olmadığını, aynı zamanda geçmiş deneyimlerin, çevrenin ve kişisel özelliklerin de önemli bir rol oynadığını, girişimcilerin genellikle küçük adımlarla başlayarak, zamanla büyüyeceklerini ve başarıya ulaşabileceklerini vurgulamaktadır.

Bu doğrultuda 3 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Kooperatifin kurucusu da benim yönetim kurulundaydım.”

“Tabii tabii başladığımızdan beri çocuk giyim, arkadaşımın çocukları vardı ve daha önceden de bir küçük deneyimi vardı. O deneyimi biraz aktardı bana, içine girince de içinde onunla birlikte ben de öğrendim. Büyüdük yani farkında olmadan da büyüdük. Küçük bir düşük sermayeyle küçük bir krediyle başladım. İşte buraya geldik.”

“Üniversitede hemşireyken network yaptım. Ve inan insanları üzmemekten başka bir şey değil.”

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden tanım kategorisi içerisinde yer alan deneyim bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda kadın girişimci, piyasa ekonomisi içinde kendi işini kuran ve yöneten, bağımsız bir iş insanıdır. İster tek başına çalışsın ister bir ekip kursun, kadın girişimci mal veya hizmet üreterek bunları pazarlar. Finansal kaynaklara erişim konusunda araştırmalar yapar, iş dünyasının getirdiği zorluklarla başa çıkar ve sürekli değişen koşullara uyum sağlar. Alanında uzmanlaşmak için sürekli öğrenmeye ve deneyim sahibi olmaya çalışan kadındır.

3 katılımcı da kendi işinin patronu olma ile ilgili girişimcilerin genellikle uzun süre başkaları için çalıştıktan sonra kendi işlerini kurmaya karar vermelerinin nedenleri bağımsızlık, deneyim ve kişisel ilişkiler gibi faktörler kendi işinin patronu olma isteğini ön plana çıkarmaktadır

Bu doğrultuda 3 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Çalıştım uzun zaman daha sonra artık birileriyle çalışmak yerine kendi işimi kurmaya karar verdim. İşten ayrıldım.2007 yılında daha sonra kendi işimi kurmak istedim.”

Yani bu dükkânı açmaya karar verdik. Açtıktan sonra da zaten eşimle biz ortak çalıştırıyoruz

Toprak ana kadın, toplum ana, erkeğin üretimi, vs. her şeyi kapsayan muazzam bir isim oldu.

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden kendi işinin patronu olma ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgulara kadınların kendi işlerini kurma kararı, yalnızca genel ekonomik zorluklardan, uygunsuz çalışma koşullarından ve ücretli işlerdeki ayrımcılıktan kaynaklanmamaktadır; aynı zamanda, eğitim olanaklarına erişimdeki kısıtlamalar da bu kararda önemli bir rol oynamaktadır. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, kadınları girişimcilik yoluna itmektedir

4 katılımcı da ekonomik nedenler ile ilgili eşini kaybetmiş kadınların ekonomik anlamda mücbir sebeplerden dolayı ve girişimcilik faaliyetlerinin devamlılığını sağlamak için mali güvencenin olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Bu doğrultuda 4 katılımcının sözleri aşağıdadır:

Deprem sonrası işyerimiz yani kooperatifimizin iş yeri yıkıldı çünkü şimdi biliyorsunuz kadınlar maddi olarak biraz sıkıntılıdır. Hele de kooperatif kuran kadınlar.”

“Babasının iflasından sonra onun eğitim hayatının aksayacağına zarar göreceğini korkusuyla aslında biraz da zorunlu olarak girdim.”

“Yaşam şartları diyelim, ev ekonomimin kötü gitmesinden dolayı böyle bir karar verdik.”

“Elektriğini bile ödemekle zorlandık yani. Geçen kış hiç olmadı iş yani. İş de olmadı, bir şey de olmadı.”

Literatürün girişimciliğe yönlendiren nedenlerden ekonomik neden ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgulara kadınları girişimciliğe yönlendiren motivasyon faktörleri arasında, iş tatminsizliği, eş kaybı veya boşanma, iş ortamındaki olumsuzluklar, hak ettikleri değerin verilmemesi, cinsiyet ayrımcılığı, terfi engelleri, ücret memnuniyetsizliği ve ekonomik koşulların yarattığı işsizlik gibi çeşitli zorlayıcı unsurlar bulunmaktadır

5.2. Girişimciliği Engelleyen Nedenler

Girişimciliği engelleyen nedenler ile ilgili olan bu tema, 2 kategori ve 7 koddan oluşmaktadır. Kategoriler; Mikro sorunlar ve Makro sorunlar olarak 2 başlık altında incelenmiştir. Mikro sorunlar altında 4 adet kod ve Makro sorunlar altında 3 adet kod bulunmaktadır.

Literatür bölümünde girişimciliği engelleyen nedenlerden mikro sorunlar kategorisi içerisinde yer alan “aile desteği eksikliği”, “rol çatışması”, “cinsiyet ayrımcılığı”, “deneyim eksikliği” kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

3 katılımcı da aile desteği eksikliği ile ilgili aileler ve eşler kadınların iş hayatına atılarak ekonomik olarak bağımsız hale gelmelerini ve aileden uzaklaşmalarını istememelerine vurgu yapmaktadırlar.

Bu doğrultuda 3 katılımcının sözleri aşağıdadır:

“Ama ailem çok desteklemedi bir de şey oldu yani boş ver emekli oldun yorulursun ne gereği var diye.”

“Ne eşten destek alabiliyorsun ne de aileden destek alabiliyorsun.”

“Yani önce evden size bir şey geliyor, bariyer.”

Literatürün girişimciliğe engelleyen nedenlerden aile desteği eksikliği ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda Kadının iş hayatının yanı sıra ev işlerinden, çocuk ve yaşlı bakımından da sorumlu olması sonucu iş hayatına yeterli zaman ayıramaması ve aile desteğinin olmaması ve kadına atfedilen geleneksel roller gibi mikro düzeydeki faktörlerden de kaynaklanabilmektedir.

4 katılımcı da rol çatışması ile ilgili kadınlardan hem ev işlerini yapmalarının hem de iş hayatında başarılı olmalarının beklediğini gösterir. Bu durum, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansımasını göstermektedir.

Bu doğrultuda 4 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

“Bir yandan çocuklara bakmak zorundasın.”

“Sen evliliği bırakamıyorsun. Çünkü iyi gün kötü gün diye başlamışsın.”

“İş hayatında da öyle. Yani çalışıyorsunuz. Ama hiçbir zaman kadın olduğu için erkeğin aldığı parayı alamıyorsun.”

“Tabi zorlukları var. İşte hani iş olarak, personel olarak, bu sırada tabi ki annesin.”

Literatürün girişimciliğe engelleyen nedenlerden rol çatışması ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda İş ve aile hayatını dengeleyememek, rol çatışmasına yol açarak kadınların rollerinden birini ihmal etmesine neden olmaktadır. Bu durum, kadının yaşam memnuniyetini düşürmekte ve toplum tarafından eleştirilmesine sebep olmaktadır.

1 katılımcının da cinsiyet ayrımcılığından bahsettiği görülmüştür. Cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili bir katılımcının düşünceleri aşağıdadır:

“Proje yazdım, fabrika için proje yazdım. Kosgeb’e gideceğim. Firmamı savunacağım, projemi savunacağım. Sen gitme dedi. Niye dedim? sen kadınsın. Benim yerime o ilkokul mezunu müdürü gönderiyor. Ya dedim adam bilmiyor hiçbir şey.”

Literatürün cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda Kadınların yetenek ve başarılarına rağmen, cinsiyetleri nedeniyle iş hayatında terfi almalarının ve yönetici pozisyonlarına yükselmelerinin engellenmesi durumu "cam tavan" engeli.

Diğer bir katılımcı deneyim eksikliği açısından yaşanabilecek mikro sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Çünkü bir deneyimim de yok, mesleki, bir becerim de yok.”

Literatürün deneyim eksikliği ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda deneyim eksikliği toplumsal önyargılar nedeniyle kadınların iş hayatında yeterli deneyim kazanamaması, çıraklık ve mesleki eğitim gibi fırsatlara erişimlerinin sınırlı olması, gerekli tecrübeyi edinmelerini engelleyerek başarılı girişimci olmalarını geciktirmektedir

Makro sorunlar kategorisinde girişimciliği engelleyen nedenler içerisinde yer alan “sermaye eksikliği”, “bürokratik engeller”, “bilgi eksikliği” kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

4 katılımcı da sermaye eksikliği ile ilgili kadın girişimcilerin özellikle finansman ve doğal afetler gibi dışsal faktörler karşısında ne kadar kırılgan olduğunu, yaşadığı sorunların işletmelerinin büyümesi için devlet desteğinin önemini vurgulamaktadır.

Bu doğrultuda 4 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

“Yani elimizde bir ürün kalmadı. Kalan ürünlerimizin zaten satışını gerçekleştirdik.”

“Ama biz her şeyi sıfırdan alınca o sene yani kazandığım yaptığımızdan da açıkçası çok bir kazanç elde edemedik öyle olunca.”

Kredi alamadık. Yerimiz yıkıldı. Yerine bir şey koyamadık. İşte konteynırı almak da 8-10 ay sonra oldu.”

“Tohum desteği istedik istedik o sağlanmadı bize yani hani devletten tohum desteği istedik. En azından ham madde istedik hiçbir şey sağlanmadı bize “

Literatürde girişimciliği engelleyen nedenlerden makro sorunlar bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda sermaye eksikliği ile ilgili kadın girişimcilerin yüksek potansiyellerine rağmen, iş projeleri ve pazar analizleri sağlam olsa bile, bankalara kredi başvurusunda bulunduklarında teminat gösterebilecekleri mal varlıklarının olmaması, finansmana erişimlerini kısıtlayan önemli bir engel teşkil etmektedir.

3 katılımcı da bürokratik engeller ile ilgili yaşanan sistemsel sorunlar nedeniyle destek alamadığını ve bu durumun işlerini olumsuz etkilediğini, başvurunun uzun süre değerlendirilmesi ve sonuçlanmaması, bunun sonucunda aşırı bürokratik prosedürlerin kendisini yordüğünü ifade etmektedirler.

Bu doğrultuda 3 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

“Sonra sistem birdenbire kapandı. Niye kapandı bilmiyorum. O yüzden biz faydalanamadık.” “Ama 9 kasımda başvurusunu yaptım. Malî müşavirlik yanlılıkla o an için yanlılıkla hani her şey durdu ya bir işaretleme yaparken hizmet durdu gibi bir şey demişler, aslında onu hani ben işletmem filan çıktı. Onu ilgili danışman ve Kosgeb te değerlendiren kişi onu değiştirmiş bunu değiştirmiş işte bekliyoruz, kasım ayında borcu yoktur kâğıdı götürmüşüm. Bunu aralık ayı içinde veriyorum. Üstüne ocak geçti, şubat geçti, marta geldik yani ben gerçekten ciddi zorluk yaşıyorum. Bunu aralık ayı içinde veriyorum. Üstüne ocak geçti, şubat geçti, marta geldik yani ben gerçekten ciddi zorluk yaşıyorum. “

“O kadar prosedürler çok koyuyorlar ki yani insanların oraya varması zor.”

“Girişimci olmaya ihtiyaç diyelim tabi. E ihtiyaçtan dolayı hani.”

Literatürün girişimciliğe engelleyen nedenlerden bürokratik engeller ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda kadınlar, toplumun hemen her alanında olduğu gibi, girişimcilik ve iş dünyasına katılım konusunda da çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller, piyasadaki fırsatların kısıtlılığı, devlet destekleri ve kredilerinin yetersizliği, girişimcilik alanında örgütlenme eksikliği gibi makro düzeydeki sorunlardan kaynaklanmaktadır.

3 katılımcı da bilgi eksikliği ile ilgili girişimciliğin günlük iş hayatından farklı bir deneyim olduğunu, özellikle kadınların girişimcilik konusunda önceden bir bilgiye sahibi olmamaları ve iş yönetiminde bir beceri gerektirdiğini vurgu yapmaktadır.

Bu doğrultuda 3 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

“Girişimcilik konusunda bilgim yoktu, yani bir yerlerde çalışıyorsunuz; ama girişimcilik çok farklı bir olay.”

“Ben bir e-ticaret dükkanını çalıştırma etmeyi bilmiyoruz yani verilen eğitimler de bize olmuyor.”

Sultanbeyli dijital dönüşüm Merkezine eğitime gittim. Orada yardımcı olur ama orada şöyle dediler, size sadece yolu gösteriyorlar, diğeri size ait.”

Literatürün girişimciliğe engelleyen nedenlerden bilgi eksikliği ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda kadının iş hayatının yanı sıra ev işlerinden, çocuk ve yaşlı bakımından da sorumlu olması sonucu iş hayatına yeterli zaman ayıramaması ve bu durumun yeni iş geliştirmesine ve girişimcilik yeteneklerini geliştirmesine engel olması

5.3. Depremın Ticarete ve Ekonomiye Etkisi

Depremın etkileri ile ilgili olan bu tema, 2 kategori ve 9 koddan oluşmaktadır. Kategoriler olumlu etki ve olumsuz etki olmak üzere 2 başlık altında toplanmıştır. Olumlu Etki kategorisi altında 4 adet kod ve olumsuz etki kategorisi altında 5 adet kod bulunmaktadır.

Olumlu etki kategorisinde girişimciye depremin katacağı olumlu etkiler içerisinde “Dayanışma”, “Toplumsal Sorumluluk”, “Toplumsal Fayda Bilincinin Artması”, “Yeni Proje Üretme Fikri,” kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

4 katılımcı girişimci için deprem etkisinin dayanışma konusunda katılımcıların görüşlerine genel olarak baktığımızda; Kadınların zor zamanlarda birbirlerine destek olarak girişimcilik ruhuyla hareket ettiklerini, ev hanımlığı yapan kadınlar bile, depremin yarattığı zorluklar karşısında bir araya gelerek kooperatif gibi ortak girişimde bulunarak dayanışma içinde olmalarının ve birbirlerini güçlendirmelerinin önemini vurgulamaktadırlar.

Bu doğrultuda 4 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"Bizim kadınlarımız çoğu ev hanımlığından beni girişimciliğe sürüklemeye zorlaştı mı pes ediyorlar. Kooperatif, şu sen ben yok, biz varız."

"Mesela biz ilk gittik belediye hemen misafirhaneye kaydolduk da hemen beni aradı. Şey dedi ki. Kiminle geldiniz? Annenizin ve sizin ilaç eksikliğiniz var mı dedi. Psikiyatrist ister misiniz dedi."

"Kimin neresi neyi yıkılmışsa çıkartabildiği her şeyi getirdi şu an benim depomda duruyor."

"Bizim kapılarımız sonuna kadar açık kapı kilitlemeyi bilmeyiz."

1 katılımcı girişimci için deprem etkisinin toplumsal sorumluluk kavramının artması ile ilgili girişimci, yaşadığı şehre olan bağlılığı nedeniyle işini bırakmak yerine devam etme kararı almıştır.

Bu doğrultuda bir katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"Yani bizim memleketimizi terk etmek istemedik ve yaptığımız ticaretin kendi şehrimize etkisinin olmasını istedik."

Literatürün toplumsal sorumluluk ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda toplumsal sorumluluk girişimciler, toplumsal sorunlara çözümler üretebilir ve toplumun refahını artırabilir.

2 katılımcı girişimci için deprem etkisinin toplumsal fayda bilincinin artması ile ilgili girişimcilik faaliyetlerini sadece kişisel bir başarı olarak görmediğini, aynı

zamanda bu faaliyetlerin toplumun tamamına fayda sağlayabileceğini düşündüğünü, kendi çabalarıyla oluşturduğu imkanları başkalarının da kullanabilmesi için bir yol açtığını ve bu sayede toplumsal bir fayda sağladığını vurgulamaktadır:

Bu doğrultuda iki katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"Toplumsal olarak evet bir fikir muhteşem yayılabiliyor ve toplumsal yarar elde ediyorsun. Niye ben yorulduğum yerlerle herkes yorulmasın ki? Açtığım yolda gitsinler."(K8)

"Malatya'nın atalık tohumlarını, yöresel yemeğinin çok güzel tanıtımlarını da yaptık. Hani Mal Diana'yı markalaştırdık."

Literatürün toplumsal fayda bilinci ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgulara toplumsal fayda bilincinde girişimciler, yeni fikirler ve teknolojiler geliştirerek inovasyonu desteklerler. Bu da rekabetçi bir ekonomi modeli yaratır ve topluma fayda sağlar.

1 katılımcı girişimci için deprem etkisinin yeni proje üretme fikri ile ilgili bir katılımcının düşünceleri aşağıdadır:

"Bakanlık, kadınların kooperatifler yoluyla iş atölyesi kurma projesini başlattı ve bunu sen yürüteceksin dendi bana."

- Literatürün yeni proje üretme fikri ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgulara yeni proje üretme fikri yenilikçi ürünler, hizmetler veya iş modelleri geliştirerek piyasalarda rekabet avantajı elde ederler. Bu da endüstriyel gelişmeyi teşvik eder ve rekabetçi bir iş ortamı oluşturmaktadır.

Depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etki kategorisinde girişimciye depremin katacağı olumsuz etkiler içerisinde etkileri içerisinde "tedarik zinciri sorunları", ekonomik kayıplar, "Pazar bulma zorluğu", "finansal yükler" ve "üretim kaybı" kavramları kod olarak ortaya çıkmıştır.

3 katılımcı da tedarik zinciri sorunları ile ilgili deprem sonrasında tedarikçilerinin bir kısmının Malatya'dan taşınması nedeniyle tedarik sürecinde sorunlar yaşadıklarını, ayrıca yüksek kargo ücreti ödemesine rağmen, yardım malzemesinin alıcıya ulaşmasında bir ay gibi uzun bir süre geçtiği ve bu durumun hem kendisinin hem de alıcının zarara uğramasına neden olduğu vurgulanmaktadır.

Bu doğrultuda 3 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"O süreçte tedarikçiyle ilgili problem yaşadık. Tedarikçilerimizin bir kısmı Malatya'dan taşındı. Bu noktada tedarik almada bir problem yaşadık."

"Alıyorum şeyden depodan, götürüp veriyorum. Resimliyoruz, belgeliyoruz. Ama işte bunları herkes...Hani çok böyle dürüstçe yapılıyor mu? Yani o tartışılır."

"Adıyaman'a iki tane yok üç tane pantolon yolladım 285lira kargo verdim bir ay önce alıcı da zararda aslında."

Literatürün depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etki içerisinde yer alan tedarik zinciri ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgulara depremlerin neden olduğu tedarik zinciri ve lojistik aksaklıkları, dış ticareti önemli ölçüde etkileyen bir diğer faktördür. Bu aksaklıklar, gecikmelere ve maliyet artışlarına yol açarak dış ticarete ciddi sorunlara neden olmaktadır.

5 katılımcı da depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etkisi kategorisi içerisinde yer alan ekonomik kayıpları depremin sadece binaları değil, aynı zamanda insanların hayatlarını, geçim kaynaklarını ve psikolojilerini de derinden etkilediğini göstermektedir.

Bu doğrultuda 5 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"Şu anda bir fırının piyasa değeri 300-400 bin lira sanayi tipi fırının yani... Onların hiçbirisini çıkaramadık hepsi hurdaya çıktı." (K2)

"Tamamen enkaz altında kaldı. Yeşilyurt'ta geceki depremde yıkılmıştı. O kadar işte ürünler, makineler hepsi enkaz altında kalınca şimdi burada küçücük böyle bir yer işte konteyner verdiler." (K2)

"Depremin ilk günü zaten işletmemin ön camı patladı. Ve ben artık ben hiçbir şey düşünemez bir şok halindeyken sonradan yağmalanma süreci gibi bir şeyler duydum." (K11)

"Yani ciddi bir zarar gördüm. Bu anlamda daha hala o zararın etkilerini işte 60 metre kare olan işletmemi şu an da 20 metreye sığdırıp bir şeyler yapabilmenin gayretindeyim."(K11)

"Dükkânımızda, duvarlarda işte deprem kaynaklı duvar çatlakları, duvar patlakları vardı. Bu noktada bu şekilde hasar oldu. Bazı raflarımız düştü, bazı ürünlerimiz kırıldı." (K1)

Literatürün depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etkisi içerisinde yer alan ekonomik kayıplar ile ilgili bölümünde açıklananlarla benzer olarak bulgularda depremin ekonomik etkilerini; gayrimenkul kayıpları, menkul kayıpları, iş aksamalarından kaynaklanan ekonomik zararlar, kamu sektörü maliyetleri ve ölüm, yaralanma ve iş aksamalarından kaynaklanan hane halkı gelir kayıpları olarak sınıflandırabiliriz.

5 katılımcı da depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etkisi kategorisi içerisinde yer alan Pazar bulma zorluğu konusunda ciddi zorluklar yaşadıklarını, özellikle ürünlerini nerede satacakları, depolayacakları konusunda belirsizlik ve endişe taşıdıkları büyük şirketlerin en iyi konumları işgal ettiği ve küçük işletmelerin hayatta kalmasının zorlaştığını ifade etmektedirler.

Bu doğrultuda 3 katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"Ben nerede satış yapacağım? Nereye koyacağım ürünlerimi? Nerede imalat yapacağım? Büyük şey problem."

"Mesela diyelim ki şey zaten Malatya'da diyelim ki%20 insanın ekosistemi konuşuyorum ya da gelir düzeyi çok iyi insanlar var. Ve o insanlar nerede biliyor musun? Malatya'nın en iyi caddesini tutmuşlar, AVM'leri tutmuşlar. Zaten biz oralara girme şansımız da yok."

"Malatya'da pazar yok artık."

4 katılımcı finansal yükler ile ilgili İş hayatında yaşadığı zorlukları ve bu zorlukların üzerine gelen depremin işlerini daha da olumsuz etkilediğine, deprem sonrasında nüfusun göç etmesi nedeniyle, müşteri portföyünü oluşturma ve koruma konusundaki zorluklar yaşadığına; Çünkü Malatya'nın nüfusu, özellikle nitelikli nüfusu belli oranda il dışına göçtüğüne vurgu yapmaktadır.

Bu doğrultuda dört katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"Bu çevrede olan müşterilerim gitti. Çünkü hani herkes evini kaybetti, yerini kaybetti. Dışarıya bayağı bir göç oldu. Taşınmalar oldu çok eski müşterilerim hep

gittiler buraya şimdi yeni gelenler bir de biz dışarıya işte tanıdıklar birbirine. Daha yeni yeni. Yani geçen yıl gelen müşterilerinden on tane ya geliyor ya gelmiyor. Demek ki hep taşınıp gittiler.

"Malatya'nın nüfusu, özellikle nitelikli nüfusu belli oranda il dışına göçmüştü. Apartmanlarda, sitelerde çok az kişiler olduğu için genel anlamda bizim iş hacmimiz yarı yarıya, %50 oranında azaldı."

"Yani zaten dediğim gibi ben başladığımdan beri arka arkaya gelen dünyadaki dünyayı sarsan olaylarla beraber bu depremde zaten tam oturtamadığım müşteri portföyünü tamamen dağıttı."

"Oradan ciddi bir müşteri hacmini kaybetmiş olduk; Çünkü Malatya'nın nüfusu, özellikle nitelikli nüfusu belli oranda il dışına göçmüştü."

6 katılımcı üretim kaybı ile ilgili kadın girişimciler, deprem sonrasında bölgedeki üretim tesislerinin büyük bir kısmının kullanılamaz hale geldiğine, özellikle tarım alanlarındaki hasarlar, temel gıda maddelerinin üretimde ciddi düşüslere yol açtığına, daha önce küçük ölçekli de olsa üretim yapan kadınlar, iş yerlerini ve ekipmanlarını kaybetmeleri bu durumun, bölgenin yerel ekonomisine önemli katkılar sağlayan kadınların üretimden uzaklaşmasına ve gelir kaybına uğramasına neden olduğunu vurgulanmaktadır.

Bu doğrultuda altı katılımcı aşağıdaki sözleri ifade etmiştir:

"İhtiyaç sahiplerine dağıttık bazılarını. Diğer ürünlerin de tarihi geçenlerini attık."

"Yok ki üretim haneler yok. Bu kurulumları yaptık."

"Bütün tohumlarımız bir de sel yaşadık, sel de gitti"

"Şu anda hiç onları yapacak bir ortamımız yok, yani düşünün işte yazdan onları soğanı alıp, kurutup kışın değirmende çekip toz haline getiriyorduk. Yazın bir yer yoktu ki alabileceğimiz bir yer yoktu yani. Ürün almayı geçtik koyabileceğimiz bir alan yoktu. Evlerimiz yok, iş yerlerimiz yok."

"Tamamen enkaz altında kaldı. Şu anda işte böyle en küçük bir paketleme işiyle bayanları ayakta tutmaya çalışıyorum"

"Yani şu anda mesela en çok rehabet gören cennet hurması şu bizim Trabzon hurması... O çok güzel gidiyordu şeyde. şu anda imknsız yani onu alıp kurutup şey yapmak, çok yerine koyma gibi bir lüksümüz yok yani."

Literatürde depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etkiler içerisinde yer alan üretim kaybı doğal afetlerden biri olan depremler, dış ticareti çeşitli şekillerde etkileyebilir ve bu etkiler genellikle yıkıcı sonuçlar doğurur. Depremler, fabrikaların ve üretim tesislerinin zarar görmesine neden olarak üretimde ciddi düşüşlere yol açar

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar detaylı bir şekilde değerlendirilecek ve yorumlanacaktır. Araştırmanın başlangıcında belirlenen amaçlarla bu sonuçlar karşılaştırılarak, hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı ortaya konulacaktır. Ayrıca, elde edilen bulgular ışığında, konuyla ilgili hem uygulamaya yönelik pratik öneriler hem de akademik alana katkı sağlayacak teorik öneriler sunulacaktır.

Sonuçlar

Bu araştırma, doğal afet etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler özelinde kadın girişimcilerin faaliyetleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve yaşanan sorunlara çözüm önerilerinin sunulması, onların tecrübelerinin anlaşılması, Uluslararası ticaretin kadın girişimcilere nasıl katkı verebileceğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma kapsamında olan içerik analizi yöntem olarak benimsenmiştir. Kadın girişimcilerin iş dünyasındaki aktif rolü hem toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlenmesine hem de ekonomik kalkınmanın hızlanmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda karşılaşılan sorunların çözümünde kadın girişimcilere uluslararası ticaretin etkisi olabileceği düşünülmektedir. Bulgular Kadın girişimcilerin deprem gibi büyük bir felaketin ardından yaşadığı zorlukları ve mücadelesini gözler önüne sermektedir. Kadın girişimcilerin dayanıklılığı, azmi ve adaptasyon yeteneği gibi kişisel özellikleri, bu zor süreçte başarılı olmasını sağlayan en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte depremin ekonomik, sosyal ve psikolojik etkileri de göz ardı edilemez.

Araştırmanın evrenini Malatya ilinde faaliyet gösteren kendi işletmesini bizzat yöneten kadın girişimcilerden oluşmaktadır. Örneklemden elde edilen veriler üzerinde, nitel araştırma kapsamında içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmada fenomenolojik (olgu bilimsel) yaklaşım benimsenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile 12 katılımcı ile yapılan derinlemesine mülakat sonucunda toplanan veriye tümevarımcı nitel içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme metodu kullanılarak 12 adet katılımcı ile yüz yüze görüşmeler

gerçekleştirilmiştir. Yapılan tümevarımcı içerik analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre 3 adet tema, 8 adet kategori ve bunlara bağlı olarak 35 adet kod elde edilmiştir.

Kadın girişimciliği, ekonomik hayata katılımı ve istihdamı artırma sürecinde destekleyici bir faktördür. Kadınların geçim kaynaklarına, aile ve ulusal ekonomiye katkı sağlama arzusunun sürekli olarak artması, iş gücüne katılımlarını önemli ölçüde yükseltmektedir. Literatürde yer alan kadın girişimcilik türlerinden Malatya'daki kadın girişimcilerin geleneksel kadın girişimci türüne daha yakın oldukları anlaşılmıştır.

Bu tez çalışmasında katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen temalardan birincisi olan Girişimciliğe Yönlendiren Nedenlere Tablo 10'da ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu temadan elde edilen kategoriler içerisinde katılımcı görüşlerinin kişilik özellikleri, destekler, deneyim, kendi işinin patronu olma, üretkenlik, bilgi sahibi olmak, fırsatlar (girişimcilik eğitimleri, bölgesel ve yerel fırsatlar, teknoloji) ve Liderlik üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Diğer taraftan katılımcı görüşlerinin en fazla yoğunlaştığı kategori kişilik özellikleri içerisinde ise; Girişimcilik Ruhu, kararlı ve azimli olmak, risk alabilme, kendini gerçekleştirme, hayal gücü ve yaratıcı olma, yardımseverlik, başarıya ihtiyacı, motivasyon, cesaret ve özgüven gibi özellikler üzerinde katılımcı görüşlerinin yoğunlaştığı bulgularla elde edilmiştir. Ayrıca bu tema içerisinde katılımcı yoğunlaştığı bir diğer neden ise destekler konusudur. Araştırmada katılımcıların aile ve kamusal destek gibi konularda belirli özelliklere yönelik görüşlerinin etkili olduğu görülmüştür.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen temalardan ikincisi olan girişimciliği engelleyen nedenler Tablo 10'da ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller içerisinde cinsiyet unsuruna yönelik ayrımcılık, kültür, bölgesel ve sektörel zorluklar, sermaye eksikliği, bilgi eksikliği, rol çatışması ve kişilik özellikleri katılımcılar tarafından yoğun olarak dile getirildiği görülmüştür.

Girişimciliği engelleyen nedenler temasında literatürde elde edilen bulgular, Ataerkil toplumlarda kadınlara atfedilen duygusallık, korumacılık, mantıksal düşünce eksikliği, dar bakış açısı ve pasiflik gibi özellikler, kadınların yönetim kademelerinde başarılı olamayacağına dair yanlış bir inancın yayılmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde, rasyonellik, çok yönlü düşünme, örgütsel amaçlara odaklanma ve kaynakları verimli kullanma gibi özelliklerin sadece erkeklere özgü olduğu yönündeki inanışlarda

bulunmaktadır (Demirci, 1997, s.75) tarafından “Kadın Girişimciliğini Engelleyen Nedenler” başlığı altında ifade edilen sorunlarla paralellik göstermektedir. Buna göre araştırmaya katılan katılımcıların girişimciliği engelleyen nedenler içerisinde en fazla “Ayrımcılık” durumunun ön plana çıktığı ve bununla birlikte aile desteği eksikliği, rol çatışması, cinsiyet ayrımcılığı, deneyim eksikliği, sermaye eksikliği, bürokratik engeller bilgi eksikliği ve rol çatışması gibi engellerin etkili olduğu bulunmuştur. Bu temada yer alan bulgulardan “Yardımseverlik” faktörü çalışmaya yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen temalardan üçüncüsü ve son olan depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etkisi teması Tablo 10’da ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Kadın girişimciye depremin katacağı olumsuz etkiler içerisinde “ekonomik kayıplar”, “tedarik zinciri sorunları”, “finansal yükler”, “üretim kaybı”, “alt yapı hasarları”, “rekabet” katılımcılar tarafından yoğun olarak dile getirildiği görülmüştür.

Depremin ticarete ve ekonomiye olumsuz etkisi temasında literatürde elde edilen bulgular, depremlerin yaratmış olduğu ekonomik kayıpların lojistik, işgücü, üretim ve ticaret, tedarik zinciri, ekonomik büyüme, eğitim, sağlık ve dış ticaret üzerindeki yansımaları ele alınmakta ve açıklanmaktadır. Jaiswal ve Wald, (2011); Lahiri vd., (2001) tarafından “Doğal Afetlerin ekonomik Etkileri” başlığı altında ifade edilen sorunlarla paralellik göstermektedir. Buna göre araştırmaya katılan katılımcıların depremin olumsuz etkileri içerisinde en fazla “Ekonomik kayıplar” durumunun ön plana çıktığı ve bununla birlikte ekonomik kayıplar, tedarik zinciri sorunları, finansal yükler, üretim kaybı, alt yapı hasarları ve rekabet gibi depremin olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen temalardan üçüncüsü ve son olan depremin ticarete ve ekonomiye olumlu etkisi teması Tablo 10’da ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Kadın girişimciye depremin katacağı olumlu etkiler içerisinde “Dayanışma”, “Toplumsal Sorumluluk”, “Toplumsal Fayda Bilincinin Artması”, “Yeni Proje Üretme Fikri,” katılımcılar tarafından yoğun olarak dile getirildiği görülmüştür.

Depremin ticarete ve ekonomiye olumlu etkisi temasında literatürde elde edilen bulgular, Doğal afetler piyasa yapılarını aynı zamanda rekabet koşullarını değiştirirken, bir yandan da yeni ekonomik fırsatların oluşmasına da yol açabilir (Brück vd., 2011).

Tarafından “Doğal afetlerin ekonomik etkileri” başlığı altında ifade edilen literatürle paralellik göstermektedir. Buna göre araştırmaya katılan katılımcıların depremin olumlu etkileri içerisinde en fazla Olumlu etki “toplumsal Sorumluluk” kavramının ön plana çıktığı Dayanışma, Toplumsal Fayda Bilincinin Artması, Yeni Proje Üretme Fikri gibi depremin olumlu etkilerinin olduğu bulunmuştur.

“Ekonomik kayıplar” durumunun ön plana çıktığı ve bununla birlikte ekonomik kayıplar, tedarik zinciri sorunları, finansal yükler, üretim kaybı, alt yapı hasarları ve rekabet gibi depremin olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur.

Çözüm Önerileri

Girişimciliğe yönlendiren teması göz önünde bulundurularak şu öneriler geliştirilmiştir:

- Kadın girişimci adaylarının ve girişimcilerinin kişilik özelliklerinin belirlenmesi, kadınların öz farkındalıklarını artırmaya yardımcı olunması,
- Girişimcilik sürecinin başlangıcında ve devamında kamu desteklerinin artırılması ve farklı meslek alanlarının bu kapsama dahil edilmesinin sağlanması,
- Kadınların iş ve sosyal yaşamlarında başarılarını artırmak için aile desteğinin daha etkin bir şekilde sağlanması,
- Girişimci adaylarının deneyim kazanabilmeleri için, kurmayı planladıkları iş alanına yönelik uzmanlaşmış sektörlerde altyapıyı tamamlayıcı iş tecrübeleri edinmeleri,
- Ulusal ve uluslararası fırsatlardan yararlanabilmeleri ve bilgi sahibi olabilmeleri için, bu sürece yönelik eğitimlerin teknolojik değişim ve yeniliklerle bütünleşik bir şekilde sunulması ve yaygınlaştırılması,

Bu çalışmanın ikinci teması olan girişimciliği engelleyen nedeler temasındaki verilerden yola çıkarak geliştirilen öneriler:

- Kadınlar, toplumda ve iş yaşamında cinsiyet temelli ayrımcılıkla karşılaşmaya devam etmektedirler. Bu durumun temelinde, toplumun kadına yönelik algısı yatmaktadır. Toplumsal algının iyileştirilmesi amacıyla,

hükümetler ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,

- Kadın girişimcileri en çok zorlayan temel engellerden biri, sermaye yetersizliğidir. Girişimcilik sürecinin başlangıcında sağlanan sermaye ve finansal destekler, faaliyet türlerine göre yeterli miktarda olmalı ve girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kamu tarafından belirli aralıklarla geri ödemeli finansal destek projeleri ve uygulamaları hayata geçirilmesi,
- Bölgenin coğrafi ve ekonomik altyapısına bağlı olarak kadınların faaliyet alanlarının sınırlı olması nedeniyle, bu kısıtlı alanlara alternatif olarak yeni iş kollarının sayısının artırılmasının sağlanması,

Bu çalışmanın üçüncü teması olan depremin ticarete ve ekonomiye olumlu ve olumsuz etkisi temasındaki verilerden yola çıkarak geliştirilen öneriler:

- Deprem gibi büyük bir felaketin ardından kadın girişimciler, toparlanma sürecinde birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için hem devlet hem de sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çalışması ve kadın girişimcilere özel destek programları geliştirilmelidir.
- Kadın girişimcilerin özel ihtiyaçlarına yönelik, finansal, teknik ve psikolojik hedefli destek programları geliştirilmelidir.
- Devlet desteklerine erişimi kolaylaştırmak için bürokratik süreçler basitleştirilmeli ve kadın girişimcilere özel kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Kadın girişimcilerin birbiriyle tanışıp bilgi paylaşabileceği platformlar oluşturulmalıdır.
- Kadın girişimcilere psikolojik destek hizmetleri sunulmalıdır.
- Toplumda kadın girişimcilerin önemi ve karşılaştıkları zorluklar konusunda farkındalık yaratılmalıdır.

Türkiye’de yaşanan büyük bir deprem sonrasında, Malatya’da yaşayan kadın girişimcilerin yaşadığı zorlukları ve devlet desteklerine ulaşma konusundaki yaşadığı sıkıntıları detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Özellikle, Girişimcilik niyetini etkileyen

birçok faktörün olduğunu ve bu faktörlerin çoğunlukla olumsuz yönde olduğunu göstermektedir. Girişimcilik niyetinin, bireysel özelliklerin, çevresel faktörlerin ve psikolojik durumların karmaşık bir etkileşim sonucu ortaya çıktığını göstermektedir. Zorunluluk, kişisel beceriler, eğitim ve aile desteği gibi faktörler girişimciliğe iten güçlerken, toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik kaynakların kısıtlılığı, bilgi eksikliği ve psikolojik engeller ise girişimciliği engelleyen faktörler olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’deki girişimcilik ekosistemindeki bazı önemli sorunlara işaret etmektedir. Bürokratik engeller, bilgi eksikliği, eşitsizlik ve kaynakların adil dağıtılmaması gibi sorunlar, girişimcilik niyetini olumsuz etkileyen başlıca faktörlerdir. Bu sorunların çözümü için devletin daha etkin ve şeffaf bir destek mekanizması oluşturması gerekmektedir. Ayrıca girişimcilerin bilgilendirilmesi ve güçlendirilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi önemlidir. Devlet, girişimcilere daha fazla destek vererek ve bürokratik engelleri ortadan kaldırarak girişimcilik ekosistemini güçlendirebilir. Bir kadın girişimcinin sadece ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve fiziksel birçok zorlukla mücadele ettiğini göstermektedir. Girişimcilik niyeti, bu kadar çok değişkenin etkisi altında şekillenmektedir. Özellikle deprem gibi büyük bir felaket sonrası, girişimcilerin karşılaştığı adil olmayan rekabet, devlet desteklerinin yetersizliği gibi ek sorunlar, girişimcilik niyetini olumsuz etkileyebilmektedir. Kadın girişimciliğinde etkili destek programları ve toplumsal dayanışma, kadınların ekonomik hayatta daha güçlü bir yer edinmelerine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, kadın girişimcilerin güçlendirilmesi, sadece bireyler için değil, toplumun ekonomik ve sosyal yapısı için de büyük önem taşır.

Bu araştırmanın katılımcıları belirlenirken Malatya ilinde faaliyet gösteren kendi işletmesini bizzat yöneten kadın girişimciler baz alınarak çalışmanın yürütülmüş olması, araştırmadan elde edilen bulguların çalışma grubu ve yürütüldüğü zaman diliminin özellikleri ile sınırlı olması, Araştırma zaman ve maliyet durumu göz önüne alınarak 12 kadın girişimci ile görüşülerek her sektörü kapsamayarak Malatya Bölgesi ile sınırlandırılmıştır. Bu amaçla Malatya ilinde bulunan kadın girişimciler ile detaylı bilgi toplamak, katılımcıların duygu, düşünce ve bilgi, tecrübe ve gözlemlerine uygulanan güvenilirlik ve geçerlilik boyutlarıyla sınırlıdır.

Bu sınırlılıklardan yola çıkarak gelecekteki araştırmalar için özgün Katkısı:

- Bu analiz, girişimcilik üzerine yapılan çalışmalara ve girişimcilik eēitimlerine, girişimcilik politikalarına katkı saēlayabilir.
- Özellikle kadın girişimcilerin deprem sonrası karřılařtıēı zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelmek için neler yapılabileceēi konusunda önemli bilgiler sunmaktadır.
- Bu alışma politika yapım süreçleri ve kamuoyunun bilinçlendirilmesi için önemli bir veri kaynaēı olabilir.
- Bu alanda yapılacak çalışmalar için kadın girişimciler için daha etkili destekler sunulmasına ve gelecekteki afetlere hazırlıklı olunmasına katkı saēlayacaktır.
- Deprem sonrasında pazarların daralması tedarik zincirindeki aksamalar ve yeni pazarlara ulaşmadaki zorluklar üzerine araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adam, A., & Tsavou, E. (2022). Do natural disasters fuel terrorism? The role of state capacity. *Economic Modelling*, 115, 105950.
- Ahl, H. ve Nelson, T. (2010). Moving forward: Institutional perspectives on gender and entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*. 2(1), 5-9.
- Aktürk, İ. ve Albeni, M (2002) Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: 1999 Yılında Türkiye’de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri,
- Aldrich, H./Zimmer C. (1986), “Entrepreneurship Through Social Networks,” Sexton, D. L./ Smilor, R.W. (eds.), *The Art and Science of Entrepreneurship* (Cambridge, Massachusetts: Ballinger Publishing Company): 3-24.
- Altınel, A. (1993). Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli. Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Müdürlüğü. Ankara
- Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Aktaş M., Eser E ve Bulduk Ç.B, *Bilgi İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Cinsiyet, Social Mentality and Resercher Thinkers Journal*, Vol.4 Issue 13 ss.807-821.
- Anafarta, N./Sarvan, F./Yapıcı, N. (2008), “Konaklama İşletmelerinde Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algısı: Antalya İlinde Bir Araştırma,” *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 15:111-137.
- Apak, Ö. C., ve Gürbüz, A. (2022). Sürdürülebilir Restoran İşletmeciliği Uygulamaları Üzerine Bir İçerik Analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 194-209.
- Arıkan, S. (2002). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Siyasal Kitabevi. Ankara.
- Ascher, J. (2012). Female entrepreneurship—An appropriate response to gender discrimination. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 8(4), 97-114.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (6. Baskı), Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Ayaz, N. (1993), “Türkiye’de Çalışan Kadınların Sorunlarına Yönelik Bir İnceleme (Tekstil İşkolundan Örnekler),” D.E.Ü. İ. İ.B.F. Dergisi, 8/1: 175-191.
- Bağcıoğlu, R. (2023) Deprem Dış Ticarete Olumsuz Etkileri- Satınalma Dergisi. 21.Haziran 2023, www.satinalmadergisi.com/depremin-dis-ticarete-olumsuz-etkileri/
- Baltacı, A. (2019). The Qualitative Research Process: How To Perform A Qualitative Research Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
- Barrow, C. (1998). The Essence of Small Business. Prentice-Hall: London.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenilirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9(1), 23-28.
- Bedük, A. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:3. Sayı:12. Ss.106-117.
- Belasen, A. R., & Polachek, S. W. (2008). How hurricanes affect wages and employment in local labor markets. American Economic Review, 98(2), 49-53.
- Berrebi, C., & Ostwald, J. (2011). Earthquakes, hurricanes, and terrorism: do natural disasters incite terror?. Public Choice, 149, 383-403.
- Bluhm, D. J., Harman, W., Lee, T. W., ve Mitchell, T. R. (2011). Qualitative Research In Management: A Decade Of Progress. Journal Of Management Studies, 48(8), 1866-1891.
- Boudreaux, C. J., Escaleras, M. P., & Skidmore, M. (2019). Natural disasters and entrepreneurship activity. Economics Letters, 182, 82-85.
- Bowman, G., Foulser-Piggott, R., & Beamish, P. W. (2023). Natural disasters and MNE internalization: Reoptimizing subsidiary governance. Journal of World Business, 58(2), 101387.

- Britten, N. (2011). Qualitative Research On Health Communication: What Can It Contribute? *Patient Education And Counseling* 82 (3), 384-388.
- Brush, C. G., & Brush, C. G. (2006). Growth-oriented women entrepreneurs and their businesses: A global research perspective. Edward Elgar Publishing.
- Broom, A. (2005). Using Qualitative Interviews In CAM Research: A Guide To Study Design, Data Collection And Data Analysis. *Complementary Therapies In Medicine*, 13(1), 65-73.
- Brück, T., Llussá, F., & Tavares, J. A. (2011). Entrepreneurship: The role of extreme events. *European Journal of Political Economy*, 27, S78-S88.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Burch, J. G. (1986). Profiling the entrepreneur. *Business Horizons*, 29(5), 13-16.
- Cadar, O., & Badulescu, D. (2015). Entrepreneur, entrepreneurship and intrapreneurship. A literature review. *The Annals of the University of Oradea, Economic Sciences*, 2(24), 658-664.
- Carree, M. A., Thurik, A. R., The Impact of Entrepreneurship on Economic Growth. In Z. J. Acs & D. B. Audretsch (Eds.), "Handbook of Entrepreneurship", International Handbook Series on Entrepreneurship 5, Doi 10.1007/978-1-4419 1191-9_20, 2003.
- Cavallo, E., Galiani, S., Noy, I., & Pantano, J. (2013). Catastrophic natural disasters and economic growth. *Review of Economics and Statistics*, 95(5), 1549-1561.
- Cam, Erdem (2003), "Türk İstihdam Politikasında Çalışan Kadınlar ve Uygulanan Politikalar 2: İstihdam Politikaları," Çelik-İş Sendikası Aylık Yayın Organı, 3/ 13.
- Can, Y. ve Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*. Mayıs. Ss.251 261.

- Cavallo, E., & Noy, I. (2011). Natural disasters and the economy—a survey. *International Review Economics*, 5(1), 63-102.
- Cin, H., & Günay, G. Y. (2013). Girişimcilerin Girişimcilik Tipleri İle Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki: Edirne Örneği. *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi*.
- Chang, C. P., & Berdiev, A. N. (2013). Natural disasters, political risk and insurance market development. *The Geneva Papers on Risk and Insurance-Issues and Practice*, 38, 406-448.
- Chen, Y., Guo, K., Ji, Q., & Zhang, D. (2023). “Not all climate risks are alike”: Heterogeneous responses of financial firms to natural disasters in China. *Finance Research Letters*, 52, 103538. Chou, F. C., Chou, P., Lin, C., Su, T. T. P., Ou-Yang, W. C
- Chen, X., Zhao, X., & Chang, C. P. (2022). The shocks of natural disasters on NPLs: Global evidence. *Economic Systems*, 101050.
- Clissett, P. (2008). Evaluating Qualitative Research. *Journal of Orthopaedic Nursing*, 12(2), 99-105.
- Coffman, M., & Noy, I. (2012). Hurricane Iniki: measuring the long-term economic impact of a natural disaster using synthetic control. *Environment and Development Economics*, 17(2), 187-205.
- Cordero, A. M. (2023). Community and aftershock: New venture founding in the wake of deadly natural disasters. *Journal of Business Venturing*, 38(2), 106288.
- Coulter, M. (2001). *Entrepreneurship in Action, Small Business 2000* (New Jersey: Prentice-Hall).
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (3. Baskıdan Çeviri). Çeviri Editörleri: M. Bütün ve SB Demir). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çam, L. S. (2015). *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*. Sayı:315. ss.26-31

- Çepni, S. (2007). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetindamar, D. (2002). Türkiye’de Girişimcilik. TÜSİAD. Yayın No: Tüsiad T/2002-12/340
- Çöğürçü, İ. (2016). İktisadi doktrinlerde geçmişten günümüze girişimciliğin önemi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35), 65-80.
- Davidsson, P. (1995), “Determinants of Entrepreneurial Intentions,” (Italy: Paper presented at the Rent IX Conference).
- Dedekoca, E., (2023) 6 Şubat Depremleri ve Yol Açtığı Ekonomik Maliyet. 27.02. 2023, <http://ankaenstitusu.com/6-subat-depremleri-ve-yol-actigi-ekonomik-maliyet>
- Demir, Nazmiye, Türkiye’de Girişimcilik ve Kadın, Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Sayı:315, 2015.
- Demirci Orel, F, ve Akkan, E, (2018) Tedarik Zincirinde Risk, Risk Yönetimi Ve Performans İlişkileri: Bir Literatür Taraması, Beykoz Akademi Dergisi, 6 (1),
- De Groot, T.U. (2001), Women Entrepreneurship Development in Selected African Countries (Austria: UNIDO).
- Delmar, F. (2000), “The Psychology of the Entrepreneur,” Carter, S./ Jones-Evans, D. (eds.), Enterprise and Small Business: Principles, Practice and Policy (Harlow-England: Pearson Education Ltd.): 132-154.
- Dollinger, M.J. (1995). Entrepreneurship Strategies and Resources. Irwin/Austen Press: Burr Ridge.
- Dollinger, M. J. (2003). Entrepreneurship: Strategies and Resources. Third edition. New Jersey: Pearson Education, Inc.:41-44.
- Döm, S. (2006). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği. Ankara. Detay Yayıncılık.
- Ecevit, Y. (1993). Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Bildiriler ve Tartışmalar. Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Eğitim Serisi. Ankara. Yayın No: 74.
- Ecevit, Yıldız, Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım, Ankara: Uluslararası Çalışma Ofisi (ILO Office in Turkey), 2007.

- Eğilmez, M., (2023) Depremlerin Ekonomiye Etkisi, KENDİME YAZILAR, 23.02.2023, <https://www.mahfiegilmez.com/2023/02/depremlerin-ekonomiye-etkisi.html>
- Ersarı, P. (2015). Kadın Girişimcilerde Girişimcilik Özellikleri ve Liderlik Tarzlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Gebze.
- Esin N. Veri Toplama Yöntem ve Araçları: Veri Toplama Araçlarının Güvenirlik Ve Geçerliği. Erdoğan S, Nahcivan N, Esin N(editörler). Hemşirelikte araştırma: Süreç, uygulama ve kritik. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri Tic. Ltd. Şti. 2014; 193 232
- European Commission, Green Paper-Entrepreneurship in Europe. (2003) http://ec.europa.eu/investinresearch/pdf/download_en/entrepreneurship_europe.pdf
- Fang, J., Lau, C. K. M., Lu, Z., Wu, W., & Zhu, L. (2019). Natural disasters, climate change, and their impact on inclusive wealth in G20 countries. *Environmental Science and Pollution Research*, 26, 1455-1463.
- Felbermayr, G., & Gröschl, J. (2014). Naturally negative: The growth effects of natural disasters. *Journal of development economics*, 111, 92-106.
- Gartner, W. B. (1988). "Who is an entrepreneur?" is the wrong question. *American journal of small business*, 12(4), 11-32.
- Genç Sertkaya, H., (2023) GSYH'daki kayıp için 350 milyar TL yatırıma ihtiyaç var. 15.02.2023, <https://www.paradergi.com.tr/finans/2023/02/15/gsyhdaki-kayip-icin-350-milyar-tl-yatirima-ihitiyac-var>
- Goffee, R. ve Scase, R. (1992). Kadınlar İş Başında Kadın Girişimcilerin Deneyimleri. Çev: Ahmet Fethi. Eti Kitapları. İstanbul.
- Golafshani, N. (2003). Understanding Reliability And Validity In Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-607.
- Gökakın, Z.Ö. (2000), "Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye'de Girişimci Kadın Profili," 8. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı (Nevşehir): 109-123.

- Güldal, D. (2006), Kadın Yöneticileri Motive ve Demotive Eden Faktörlerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi).
- Güney, S. 2008. Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürol, M. A. (2000). Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler. Atılım Üniversitesi Yayını No:2. Ankara.
- Gürsel, S., Kolaşın, G. U., Dinçer, M. A. (2009). Kriz Kadınları Kendi İşini Kurmaya Zorluyor. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi Araştırma Notu 34. <http://libris.bahcesehir.edu.tr/dosyalar/betam/BTM0046.pdf> 21.03.2016). Nisan (Erişim 2009. Tarihi:
- Habertürk (2023) Depremin ihracata ilk etkisi 1.5 milyar dolar – 02.03.2023, <https://www.haberturk.com/ihracat-subatta-geriledi-3570211-ekonomi>
- Hebert, Robert F. ve Link, Albert N. (1989). “In Search of the Meaning of Entrepreneurship”, Small Business Economics, 1, (s. 39-49).
- Hisrich, D. R. ve Peters, M. P. (2002). Entrepreneurship. Fifth Edition. McGraw Hill Higher Education. USA.
- Hoselitz, B. F. (1951). The early history of entrepreneurial theory. *Explorations in Economic history*, 3(4), 193.
- Hood, M., Kamesaka, A., Nofsinger, J., & Tamura, T. (2013). Investor response to a natural disaster: Evidence from Japan's 2011 earthquake. *Pacific-Basin Finance Journal*, 25, 240-252.
- Houser, J. (2015). Nursing research: reading, using, and creating evidence. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning. Jayasekara, R. S. (2012). Focus groups in nursing research: methodological perspectives. *Nursing Outlook*, 60, 411-416.
- Holloway, I., & Wheeler, S. (1996). Qualitative research for nurses. Oxford: Blackwell Science Ltd.
- Hughes, K. D. (2003). Pushed or Pulled? Women’s Entry into Self Employment and Small Business Ownership. *Work and Organization*. Cilt:10. Sayı:4. Ss.433 454.

- Hürriyet (2023) Deprem felaketinde hayatını kaybedenlerin sayısı 5 bin 894, 08.02.2023, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-buyuk-afette-ikinci-gun-deprem-felaketinde-hayatini-kaybedenlerin-sayisi-3-bin-381-42216282>
- Imaizumi, A., Ito, K., & Okazaki, T. (2016). Impact of natural disasters on industrial agglomeration: The case of the Great Kantō Earthquake in 1923. *Explorations in Economic History*, 60, 52-68.
- İlhan, S. (2005). Bazı Değişkenler Açısından Elazığ'da Girişimci Profili, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, s.217–248.
- İlter, B. (2010). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği. *Adalet Yayınevi*. Ankara.
- Jalbert, E. (2000). *Women Entrepreneurs in the Global Economy*. 05.05.2020 tarihinde <https://numerons.files.wordpress.com/2012/04/17women-entrepreneurs-in-the-global-economy.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Jaiswal, K., & Wald, D. J. (2011). *Rapid estimation of the economic consequences of global earthquakes*. Reston, VA: US Department of the Interior, US Geological Survey.
- Kansız, N./Acuner Ş.A. (2008), “Üretim ve İstihdama Katılımda Kadının Yeri,” *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, 20/240.
- Karabey, C. N. (2013). Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı ve Risk Tercihinin Girişimsel Özyetkinlik ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:18, S:3, s.143 159.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kargohaber (2023) Afetlerde Deniz Ulaştırması Önemli Rol Oynuyor. 14.03.2023, <https://www.kargohaber.com/afetlerde-deniz-ulastirmasi-onemli-rol-oyunuyor-7296h.htm>

- Khan, M. T. I., Anwar, S., Sarkodie, S. A., Yaseen, M. R., & Nadeem, A. M. (2023). Do natural disasters affect economic growth? The role of human capital, foreign direct investment, and infrastructure dynamics. *Heliyon*, e12911.
- Khan, M. T. I., Anwar, S., Yaseen, M. R., & Nadeem, A. M. (2022). The impact of natural disasters and climate change on agriculture: an empirical analysis. *Journal of Economic Impact*, 4(1), 28-38.
- Knight, F. H. (1921). *Risk, uncertainty and profit* (Vol. 31). Houghton Mifflin.
- Kıral, B. Nitel Araştırmada Fenomenoloji Deseni: Türleri ve Araştırma Süreci, 2021.
- Krefting, L. (1991). Rigor in qualitative research: the assessment of trustworthiness. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45 (3), 214-222.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma.
- Kızılgöl, Ö.A. (2012). Kadınların işgücüne katılımının belirleyicileri: Ekonometrik bir analiz. *Doğu Üniversitesi Dergisi*, 13 (1), 88-101.
- Kinay, H. F. (2006). Girişimcilik, Kalkınma ve Rekabet İlişkisi: Kütahya’da KOBİ’lerin Girişimcilik Profili, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
- Kleiman, S. (2004). Phenomenology: To Wonder And Search For Meanings. *Nurse Researcher*, 11(4).
- Knobloch, K. (2013). Differences in child care costs between states and their influence on female labor force participation. *Major Themes in Economics*, 15 (1), 23-34.
- Koballa Jr, T., Graber, W., Coleman, D. C., & Kemp, A. C. (2000). Prospective gymnasium teachers' conceptions of chemistry learning and teaching. *International Journal of Science Education*, 22(2), 209-224.
- Kocel, J. (2010). Development Of The Forestry Services Sector In Poland. *Folia Forestalia Polonica. Series A. Forestry*, 52(1).
- Koca, C. (2017). Spor Bilimlerinde Nitel Araştırma Yaklaşımı. *Spor Bilimleri Dergisi*, 28(1), 30-48.
- Kocacık, F./ Gökaya V.B. (2005), “Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları,” *C.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 6 /1:195-219.

- Korkmaz, S. (2000). Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Hacettepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt:18, Sayı:1.
- Kutanis, R. Ö. ve Hancı, A. (2004). Kadın Girişimcileri Kişisel Özgürlük Algılamaları. 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi. Osmangazi Üniversitesi İİBF. Ss.457-464.
- Kutanis, R. Özen (2003), “Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler,” 11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı (Afyon).
- Kutanis R. Özen, Alparslan S., 2006, “Girişimci ve Yönetici Kadınların Profilleri Farklı Mıdır?”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8/2: 139-153.
- Küçük, O. (2003). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi. 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Lahiri, A. K., Sen, T. K., Rao, R. K., & Jena, P. R. (2001). Economic consequences of Gujarat earthquake. Economic and Political Weekly, 1319-1332.
- Lee, T. W., Mitchell, T. R., ve Sablinski, C. J. (1999). Qualitative Research in Organizational and Vocational Psychology, 1979–1999.
- Lincoln, S. Y., & Guba, E. G. (1985). Naturalistic inquiry. Thousand Oaks, CA: Sage,
- InElo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K. ve Kyngäs, H. (2014). Qualitative content analysis: a focus on trustworthiness, SAGE Open, 1-10.
- Louw, L., Van Eeden, S. M., Bosch, J. K. ve Venter, D. J. L. (2003). Entrepreneurial Traits of Undergraduate Students at Selected South African Tertiary Institutions. International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research. 9(1):5-26.
- Malik, I. A., Chowdhury, H., & Alam, M. S. (2023). Equity market response to natural disasters: Does firm's corporate social responsibility make difference?. Global Finance Journal, 55, 100801.
- Marangoz, Mehmet, Girişimcilik, Beta Yayınları, 2012.

- Manen, M. Van. (2007). Phenomenology Of Practice. University Of Alberta Libraries. Vanderhorn, E., Ve Mahadevan, S. (2021). Digital Twin: Generalization, Characterization And Implementation. Decision Support Systems, 145, 113524.
- Marangoz, M., & Çağrı, İ. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 24(52), 1-30.
- McClelland, D. C. (1965). N achievement and entrepreneurship: A longitudinal study. *Journal of personality and Social Psychology*, 1(4), 389.
- Minniti, M., Bygrave, W. D., & Autio, E. (2005). Global entrepreneurship monitor. 2004 Report on Women and Entrepreneurship.
- Müftüoğlu, T. vd. (2005). Girişimcilik. Anadolu Üniversitesi, A.Ö.F. (Yayın No:824). 2. Baskı. Eskişehir.
- Myers, M. D., Ve Newman, M. (2007). The Qualitative Interview In IS Research: Examining The Craft. *Information And Organization*, 17(1), 2-26.
- Narin, M., Marşap A., Gürol M.A. (2006), “Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma,” Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8 /1: 65-78.
- Orhan, M. And Scott, D. (2001). Why Women Enter into Entrepreneurship; an Explanatory Model. *Women in Management Review*, Vol:16, No:5, pp.232-247.
- Onay, Ü. G. (2013). Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta KOSGEB Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- OECD (2004), “Women’s Entrepreneurship: Issues and Policies,” 2. OECD Conference of Ministers Responsible for Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) (İstanbul: Turkey).

- Ören, K. ve Biçkes, M. (2011). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri: Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 323-343.
- Özdevecioğlu, M./ Aktaş A. (2007), “Kariyer Bağlılığı, Mesleki Bağlılık ve Örgütsel Bağlılığın Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkisi: İş-Aile Çatışmasının Rolü,” E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, 28: 1 20.
- Özdevecioğlu, M., Çelik, C. (2000). Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma. 8. Ulusal Yön. Org. Kong. Bildirileri. Nevşehir. ss.487-498.
- Örücü, E./ Kılıç R./ Kılıç T. (2007), “Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği,” Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14 /2: 117-135.
- Özkul, G., Dulupçu, M. A. (2007). Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt 2- Sayı 2, s. 89–92.
- Öztürk, M.D. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Özyol, A. (2015). Eşitlik İş Demektir. Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi. Sayı:315. ss.20-25.
- Pottas, C. D. (1985). Savoo Nasionale Konvensie. *Opleiding vir finansieel verantwoordbare prestasie deur entrepreneurs*, RAU, Johannesburg.
- Rose, P., Beeby, J., Ve Parker, D. (1995). Academic Rigour In The Lived Experience Of Researchers Using Phenomenological Methods In Nursing In Nursing. Journal Of Advanced Nursing, 21(6), 1123-1129.BAK BURAYA

- Roomi, M. A. (2009). Impact of social capital development and use in the growth process of women-owned firms. *Journal of Enterprising Culture*, 17(04), 473-495.
- Sandıklı, F. (2009), “Aktif Yaşamda Kadın: Türkiye Örneği,” <http://www.aktifkadin.org/Site/jpg/bildiri/AKT%C4%B0F%20YA%C5%9EA%20MDA%20KADIN.doc> 03.12.2009).
- Saray, G. (1993). Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli. Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim Serisi Yayın No:74. Ankara. S.117-125.
- Sarri, K., & Trihopoulou, A. (2004). Female entrepreneurs' personal characteristics and motivation: a review of the Greek situation. *Women in Management Review*, 20(1), 24-36.
- Schumpeter Joseph Alois (1934). *The Theory of Economic Development*, Transaction Publishers, London, 1996.
- Schumpeter, J. A. (1949). *Economic Theory and Entrepreneurial History. Change and the Entrepreneur Postulates and Patterns for Entrepreneurial History*. Prepared by the Research Centre in Entrepreneurial History, Harvard University. Cambridge: Harvard University Press.
- Sharma, A., Ve Rana, M. S. (2018, February). Emerging Trends And Growth Of The Thrust Areas In Women’s Study Literature: Using Bibliometric And Content Analysis. In 2018 5th International Symposium On Emerging Trends And Technologies In Libraries And Information Services (ETTLIS) (S. 361-365). IEEE.
- Strobl, E. (2012). The economic growth impact of natural disasters in developing countries: Evidence from hurricane strikes in the Central American and Caribbean regions. *Journal of Development economics*, 97(1), 130-141.
- Şahin, Esen, Kadın Girişimcilik ve Konya ilinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

- Soysal, A. (2010). Türkiye'de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(01), 083-114.
- Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt 7, sayı 1, sayfa 1-18, dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195088
- Sıgır, Ü. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri, İstanbul: Beta Yayınevi, 64,76,108.
- Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). Qualitative research in nursing. (5th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams ve Wilkins.
- Strobl, E. (2012). The economic growth impact of natural disasters in developing countries: Evidence from hurricane strikes in the Central American and Caribbean regions. Journal of Development economics, 97(1), 130-141.
- Strobl, E., Ouattara, B., & Kablan, S. A. (2020). Impact of hurricanes strikes on international reserves in the Caribbean. Applied economics, 52(38), 4175 4185.
- Şen, S., (2023) Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomiye Etkisi - Diplomasi ve Strateji Dergisi, The Journal of Diplomacy and Strategy , cilt 4, sayı 1, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3049226>
- Şekerler, H. (2006). Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.
- Tamer, G. (2013). Dünya'ya Kıyasla Türkiye'de Kadın Girişimciliği. International Conference on Eurasian Economies. Session 3C. ss.649-656.
- Tansel, A. (2002). Economic development and female labor force participation in Turkey: time-series evidence and cross-province estimates. ERC Working Papers in Economic.
- Tekindal, M., Ve Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. Ufku Ötesi Bilim Dergisi, 20(1), 153-172.

- Tetik, N., & Akbulut, İ. İ. (2023). 6 Şubat 2023'te Yaşanan Depremın Ekonomik ve Finansal Etkileri: İhracat Üzerinden Bir İnceleme. Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler (93-103), Özgür Yayınları, Gaziantep.
- Thang, D. N. (2022). How to improve the continuity of central bank governors after natural disasters. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 82, 103389.
- Thompson, C. B., Ve Panacek, E. A. (1998). Basics Of Research (Part 13): Qualitative Research - An Example. *Air Medical Journal*, 17(3), 121-124.
- Timmons, J. A., "New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century", 5th edn (New York: IrwinMcGraw Hill), 1999.
- Tokat, B. ve Şerbetçi, D. (1998). İşletmecilik Bilgisi. 3. Baskı, İstanbul.
- Toksöz, Gülay (2007), "İşgücü Piyasasının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi ve Bölgeler Arası Dengesizlikler," Çalışma ve Toplum, 4.
- Top, S. (2006), Girişimcilik Keşif Süreci. İstanbul: Beta Basım Yayıncılık.
- Trede, F., Ve Higgs, J. (2009). Framing Research Questions And Writing Philosophically: The Role Of Framing Research Questions. In *Writing Qualitative Research On Practice*, 13-25.
- Tufford, L. ve Newman, P. (2010). Bracketing In Qualitative Research. *İçinde Qualitative Social Work*. SAGE Publications. 11(1), 80-96.
- Di Tommaso, M. R., Prodi, E., Pollio, C., & Barbieri, E. (2023). Conceptualizing and measuring "industry resilience": Composite indicators for postshock industrial policy decision-making. *Socio-Economic Planning Sciences*, 85, 101448.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10372/126941>
- Üst, G. (2016). Kadının Fendi. *UnıBusiness Aylık Ulaşım ve İş Dergisi*. Yıl:4. Sayı:40. Ss.28-31.
- Vasapollo, L. (1996). On the Economic Theory of Entrepreneurship. *International Review of Sociology*. 6(2): 191-213.

- Wilson, A. (2015). A Guide To Phenomenological Research. Nursing Standard (2014), 29(34), 38.
- World Economic Forum (2018). The global gender gap report.
- Weiler, S. and Bernasek, A. (2001). Dodging the glass ceiling? Networks and the new wave of women entrepreneurs, The Social Science Journal 38. S. 85-103.
- Yağar, F., Ve Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3), 1-9.
- Yağcı, F., ve Bener, Ö. (2005). Girişimci Kadınların Demografik ve Genel Karakteristikleri İle Kadınları Girişimciliğe Motive Eden Faktörler. Ankara. Bilig. Sayı:33. Ss.85-100.
- Yarız, A (2023) Depremın ekonomik kayıpları ve gelecek döneme etkileri. 02.05.2023, <https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/depremin-ekonomik-kayıplari-ve-gelecek-doneme-etkileri/692883>
- Yavuz, F, (2023) Depremın Tarıma Etkileri Üzerine - Kriter Dergi. Yıl 7, sayı 77, mart, <https://kriterdergi.com/dosya-deprem-ve-afet-yonetimi/depremin-tarima-etkileri-uzerine>
- Yetim, N. (2002). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği. Ege Akademik Bakış, 79-92.
- Yetim, N. (2008), “Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği,” eab.ege.edu.tr/pdf/2_2/C2-S2-%20M8.pdf (İndirilme Tarihi: 04.11.2008).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, E., & Karaçelebi, F. G. (2020). Kadın Girişimcilerin Girişim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma. İş ve İnsan Dergisi, 7(2), 283-293.

Yücel, A., (2023)” Türkiye’deki depremler tedarik zincirlerine darbe vurdu”
27.02.2023, [https:// www.ekonomim.com/ekonomi/turkiyedeki-depremler-tedarik-zincirlerine-darbe-vurdu haberi-684389](https://www.ekonomim.com/ekonomi/turkiyedeki-depremler-tedarik-zincirlerine-darbe-vurdu-haberi-684389)

Zoltan, J. Acs. Morck Randall K.. Yeung Bernard (2001). Entrepreneurship, Globalization and Public Policy. Journal of International Management, Vol.7: 235-251.

